

**SİNOP ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ DİSİPLİNLERARASI
ÇEVRE SAĞLIĞI BÖLÜMÜ YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN KENTLEŞMEYE BAĞLI OLARAK
ORTAYA ÇIKAN ÇEVRE SORUNLARINA KARŞI DUYARLILIKLARI**

EDA KARATAŞ

DANIŞMAN

Dr. Öğretim Üyesi EVRİM SÖNMEZ

SİNOP

2019

T.C.
SİNOP ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Bu çalışma, jürimiz tarafından 03/01/2019 tarihinde yapılan sınav ile Disiplinler Arası Çevre Sağlığı Anabilim Dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan :

Üye : Dr. Öğretim Üyesi Evrim SÖNMEZ

Üye : Dr. Öğretim Üyesi Yeşim KOÇ

Üye : Doç. Dr. Dilek ÇELİKLER

ONAY :

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

...../...../2018

.....

Fen Bilimleri Enstitüsü Müdürü

ETİK BEYANI

Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmasında yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Eda KARATAŞ

ÖZET

Günümüzde hızla artarak devam eden kentleşme ve kentleşme sonucunda ortaya çıkan kentleşme sorunları ve çevresel sorunlar hayatımızı önemli derecede etkilemektedir. Bu çalışmadaki amaç; kentleşme sorunlarının, büyük çoğunluğu diğer illerden Sinop’a gelerek farklı yerlerde kalan öğrencilere olan etkisini belirlemektir.

Araştırmada betimsel araştırma türlerinden tarama modeli kullanılmıştır. Kentsel sorunların etkisini belirlemek amacıyla Sinop Üniversitesi Fen Bilgisi Öğretmenliği, Sınıf Öğretmenliği, Biyoloji bölümü ve Çevre Sağlığı bölümlerinde öğrenim gören toplam 249 öğrenciye; üç kısımdan oluşan kimlik bilgileri, kentleşme ve çevre sorunlarını içeren sorulardan oluşan anket uygulanmıştır. SPSS paket programı kullanılarak anket sonucu elde edilen verilerin analizi yapılmıştır.

Araştırma sonunda öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun kentsel sorunlardan yüksek düzeyde etkilendiği; çarpık kentleşme sorunlarının, konut sorununun, çevre ve ulaşım sorununun öğrencilerin büyük çoğunluğunu yüksek düzeyde etkilediği belirlenmiştir. Ayrıca kentsel sorunların etkisinin öğrencilerin, kişisel ve sosyal niteliklerine göre farklılaştığı belirlenmiştir. Sorunların bilgilendirme ve alınacak tedbirlerle çözülebileceği değerlendirilmektedir.

ABSTRACT

Today, rapidly on-going urbanization and problems because of urbanization, also environmental issues affect our lives in an important manner. The purpose of this research is to define the effects of urbanization problems on students who are mostly come from different cities.

In that research, scanning model which is one of the descriptive research methods was used. In order to identify effects of urban issues, 3 parts of survey including students' credentials was fulfilled thanks to students of University of Sinop from Science Teaching, Classroom Teaching, Department of Biology and Environmental Health. The datas gathered from the end of the survey were analyzed via SPSS packaged software.

At the end of studies, it is specified that most of students are affected by urbanization problems at the maximum level; unplanned urbanization, housing shortage, environmental and transportation issues have too much negative effect on university students. Besides, impacts of urban issues change according to the students' personal and social qualifications. It is evaluated that problems may solve via informing and precautions.

TEŞEKKÜR

Öncelikle tez çalışmamın gerçekleştirilmesinde, kendisine ne zaman danışsam bana zaman ayırıp sabırla ve büyük bir ilgiyle benimle ilgilenen, değerli bilgilerini benimle paylaşan, yol gösteren, değerli hocam ve tez danışmanım Dr. Öğretim Üyesi Evrim SÖNMEZ'e sonsuz saygı duyuyor ve teşekkürlerimi sunuyorum.

Zorlu tez yazım sürecimde her zaman yanımda olan maddi manevi destekleriyle beni hiçbir zaman yalnız bırakmayan, moral veren, her zaman destekleyen aileme de sonsuz teşekkür ederim.

Eda KARATAŞ

Sinop/2019

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ÖZET	i
ABSTRACT	ii
TEŞEKKÜR	iii
İÇİNDEKİLER	iv
TABLolar LİSTESİ	vii
ŞEKİLLER LİSTESİ	xii
1.GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi	1
1.3. Araştırmanın Problemi	2
1.4. Sayıtlar/Varsayımlar	3
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları	3
2. GENEL BİLGİLER	4
2.1. KENTLEŞME VE KENTLEŞMENİN TARİHSEL GELİŞİMİ	4
2.1.1. Kent ve Kentleşme	4
2.1.2. Kentlerin Tarihsel Gelişimi	5
2.1.3. Kentleşme Nedenleri	7
2.1.3.1. Ekonomik Nedenleri	8
2.1.3.2. Teknolojik Nedenler	9
2.1.3.3. Siyasal Nedenler	9
2.1.3.4. Sosyo-psikolojik Etmenler	10
2.2. TÜRKİYE’DE KENTLEŞME	10
2.2.1. Cumhuriyet Döneminde Kentleşme	12
2.2.2. 1950-1960 Döneminde Kentleşme	13
2.2.3. 1960’tan Günümüze Kentleşme	14
2.2.4. Kentleşme Politikaları	17
2.3. TÜRKİYE’DE KENTLEŞME NEDENLERİ	22
2.3.1. İtici Nedenler	22
2.3.2. İletici Nedenler	23
2.3.3. Çekici Nedenler	23
2.4. KENTLEŞME SORUNLARI	24
2.4.1. Çarpık Kentleşme Sorunları-Gecekondu	24
2.4.2. Konut Sorunu	26
2.4.3. Ulaşım Sorunu	30
2.4.4. Çevre Sorunları	31

2.4.4.1. Hava Kirliliği	31
2.4.4.2. Su Kirliliği.....	32
2.4.4.3. Gürültü Kirliliği	32
2.4.5. Kentleşme ve Suç.....	32
2.5. SİNOP'TA KENTLEŞME VE KENTLEŞME SORUNLARI.....	34
2.5.1. Sinop'un Kuruluşu ve Tarihsel Gelişimi.....	34
2.5.2. Klasik Dönem Osmanlı Kenti'nde Sinop.....	36
2.5.3. Batılılaşma Döneminde Sinop.....	37
2.6. KENTLEŞME ÇERÇEVESİNDE SİNOP'TA KORUMA VE KENTİN YİTİRİLEN KÜLTÜREL DEĞERLERİ	39
2.6.1. 1844-1923 Yılları Arasında Sinop	39
2.6.2. 1923-1950 Yılları Arasında Sinop	40
2.6.3. 1950'lerde Sinop	42
2.6.4. 1960'lı Yıllarda Sinop.....	43
2.6.5. 1970'li Yıllarda Sinop.....	44
2.6.6. 1980 ve Sonrasında Sinop	45
2.7. SİNOP'TA KENTLEŞME SÜRECİNDE ORTAYA ÇIKAN SORUNLAR.....	47
2.7.1. Şehirselleşimden Kaynaklanan Problemler.....	47
2.7.1.1. Yerel Halkın Ekonomik Problemleri	48
2.7.1.2. Nüfus Miktarı ve Gelişim Süreci	51
2.7.1.3. Nüfus Artış Hızı	52
2.7.1.4. Nüfusun Yaş Yapısı	54
2.7.1.5. Nüfusun Cinsiyet Yapısı	57
2.7.1.6. Bağımlı Nüfus	59
2.7.1.7. Eğitim Durumu	61
2.7.1.8. Nüfusun İstihdam Yapısı.....	62
2.7.1.9. Sinop'ta Nüfus Hareketleri	63
2.7.2. Kent ve Kırsal Nüfusu	70
2.7.3. Sinop'un Şehirselleşim Altyapı Yetersizlikleri	71
2.7.4. Çevre Sorunları	72
2.7.4.1. Hava Kirliliği	72
2.7.4.2. Gürültü Kirliliği	72
2.7.4.3. Sulama Kaynakları ve Su Kirliliği	73
2.7.4.4. Katı Atık Sorunu.....	75
3. MATERYAL VE YÖNTEM.....	78
3.1. Araştırma Modeli	78
3.2. Araştırmanın Örneklemi.....	78

3.3. Veri Toplama Araçları	79
3.4. Verilerin Analizi	79
4. BULGULAR VE TARTIŞMA.....	79
5. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	118
KAYNAKÇA	119
EK-1: ETİK KURUL ONAY BELGESİ.....	129
EK-2: ANKET İZİN BELGESİ.....	132
EK-3: ANKET ÖRNEĞİ.....	133
ÖZGEÇMİŞ.....	138

TABLÖLER LİSTESİ

Sayfa

Tablo 1. Nüfus Sayım Yıllarına Göre Kentsel-Kırsal Nüfus Sayısı ve Yıllık Artış Oranları.....	13
Tablo 2. Nüfus Sayım Yıllarına Göre Kentsel ve Kırsal Nüfus Oranları.....	14
Tablo 3. Türkiye’de Yerleşim Yerlerine Göre Göç Eden Nüfus.....	15
Tablo 4. İstatistiksel Bölgelerin Aldığı Göç, Verdiği Göç, Net Göç ve Net Göç Hızı.....	16
Tablo 5. Türkiye’de Bölgelere Göre Kent ve Köy Nüfusu ve Yıllık Artış Hızı	17
Tablo 6. Coğrafi Bölgelerdeki Kentleşme Düzeylerinin Yüzde Değişimi	23
Tablo 7. 1950-2000 Yılları Arasında Metropol Kentlerdeki Nüfus Oranlarının Yüzde Oranları ...	24
Tablo 8. Türkiye’de Gecekondu ve Gecekondu Nüfus	25
Tablo 9. 2000-2010 Konut İhtiyacı ve Artışı	27
Tablo 10. Yıllara Göre Enflasyon-Kira Artışı Karşılaştırması.....	30
Tablo 11. 2006 Yılında Türkiye de İşlenen Suçların Zaman Sıklığı.....	34
Tablo 12. Seyyahlara Göre 19. yy Sinop Kent Nüfusu	39
Tablo 13. Sinop İl ve Şehir Nüfusu 60 Yıllık Değişim Grafiği.....	53
Tablo 14. Sinop’ta 1950-2011 Yıllarına Ait Nüfus Hareketlerinin Oransal Karşılaştırılması	53
Tablo 15. Sinop İlindeki Cinsiyete Göre Ortanca Yaş Ortalamaları.....	57
Tablo 16. 1927-2016 Yılları Arasında Sinop İl Nüfusunun Cinsiyete ve Yerleşim Yerine Göre Dağılışı	58
Tablo 17. Sinop İli 2010-2016 Yılları Arası Yaş Bağımlılık Oranı	59
Tablo 18. 2016 Yılındaki Türkiye Genelinde ve Sinop İlinde En Az Bir Yaşlı Bulunan Hane Halkı Ve Tek Kişilik Yaşlı Hane Halkı Oranları.....	60
Tablo 19. 2016 Yılındaki Cinsiyete Göre Yaşlı Nüfus ve Yaşlı Nüfusun Toplam Nüfus İçindeki Oranı	60
Tablo 20. 2013 ve 2015 Yılları Arasında Sinop İlindeki 6 ve Üzeri Yaş Grubunun Bitirilen Eğitim Düzeyine Göre Nüfus Oranları.....	61
Tablo 21. Sinop İlinde 2013-2016 Yılları Arasında Konut Satış Sayıları.....	63
Tablo 22. 1980-2016 Yılları Arasında Sinop İlının Aldığı-Verdiği Göç, Net Göç Ve Net Göç Hızı	64
Tablo 23. 2015 Yılında Sinop İlinde Yaşayanların Doğum Yerlerine Göre Dağılımı.....	67
Tablo 24. 2015 Yılında Sinop İlinde Doğmuş Olanların Türkiye Genelindeki Dağılımları	68
Tablo 25. Sinop İlının İllere Göre Alıp Verdiği Göç Sayıları	69
Tablo 26. Sinop İlinde Kır ve Şehir Nüfusunun 1927-2016 Yılları Arasındaki Değişimi	70
Tablo 27. Sinop İlinde Katı Atık Kompozisyonu.....	76
Tablo 28. Bölümlere Göre Anket Uygulanan Öğrenci Sayısı	78

Tablo 29. Öğrencilerin Cinsiyet Dağılımı	80
Tablo 30. Öğrencilerin Yaşlarının Dağılımı.....	80
Tablo 31. Öğrencilerin Okudukları Fakülte Dağılımı	80
Tablo 32. Öğrencilerin Okudukları Bölüm Dağılımı	81
Tablo 33. Öğrencilerin “ <i>Nerede Kalıyorsunuz?</i> ” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı	81
Tablo 34. Öğrencilerin “ <i>Kaç Yıldır Sinop’ta Yaşıyorsunuz?</i> ” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı	82
Tablo 35. Öğrencilerin “ <i>İleride Sinop’ta Yaşamak İster Misiniz?</i> ” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı	82
Tablo 36. Öğrencilerin “ <i>Öğrenim Süresince Çalıştığınız Dönem Oldu Mu?</i> ” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı.....	83
Tablo 37. Öğrencilerin “ <i>Çalışmaya Devam Ediyor Musunuz?</i> ”Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı	83
Tablo 38. Öğrencilerin “ <i>Yararlandığınız Burslar Nelerdir?</i> ” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı	83
Tablo 39. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin “ <i>Size Göre Sinop İlinin En Önemli Kirlilik Problemi Nedir?</i> ” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı.....	84
Tablo 40. Öğrencilerin “ <i>Çevresel Problemleri Neden Önemli Buluyorsunuz?</i> ” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı.....	85
Tablo 41. Öğrencilerin “ <i>Çevre Sorunları Hakkında Hangi Kaynaklardan Bilgi Alıyorsunuz?</i> ” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı.....	85
Tablo 42. Öğrencilerin “ <i>Size Göre Sinop’ta En Önemli Hava Kirliliği Kaynakları Nelerdir?</i> ” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı.....	86
Tablo 43. Öğrencilerin “ <i>Hava Kirliliğini En Çok Hangi Mevsimde Hissediyorsunuz?</i> ” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı.....	86
Tablo 44. Öğrencilerin “ <i>Yaşadığınız Şehrin Havasını Temiz Buluyor Musunuz?</i> ” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımları	87
Tablo 45. Öğrencilerin “ <i>Sinop’ta Yakın Mesafelere Giderken Motorlu Taşıtları Kullanmak Yerine Yürümeyi Tercih Ederim</i> ” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımları	87
Tablo 46. Öğrencilerin “ <i>Bacalardan Çıkan Dumanın Havayı Kirlettiğini Bilirsem Resmi Makamlara Şikâyet Ederim</i> ” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımları.....	88
Tablo 47. Öğrencilerin “ <i>Daha Önce Çevreyi Kirlettiğini Düşündüğünüz Birini Ya Da Kurumu Resmi Makama Şikâyet Ettiniz Mi?</i> ” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımları	88
Tablo 48. Öğrencilerin “ <i>Ozon Tabakasına Zararlı Maddeleri İçeren Tüketim Mallarını (Deodorant ve Diğer Spreyleri) Kullanmamaya Dikkat Eder Misiniz?</i> ” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımları.....	89

Tablo 49. Öğrencilerin “ <i>Hava Kirliliği Konusunda Bilinçlenmeniz İçin Yeterli Eğitim Aldığınıza İnanıyor Musunuz?</i> ” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımları	89
Tablo 50. Öğrencilerin “ <i>Temizlik Maddelerini, Zararlı Kimyasal Maddeler İçerip İçermediğine Dikkat Ederek Mi Satın Alırsınız?</i> ” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımları	90
Tablo 51. Öğrencilerin “ <i>Su Kullanımında Her Koşulda Tutumlu Musunuz?</i> ” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımları	90
Tablo 52. Öğrencilerin “ <i>Evsel Atık/Yağ Gibi Maddelerin Kanalizasyona Karışmamasına Özen Gösterir Misiniz?</i> ” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımları	90
Tablo 53. Öğrencilerin “ <i>İnsanları, Su Kirliliği Konusunda Duyarlı Olmaları İçin Uyarır Mısınız?</i> ” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımları.....	91
Tablo 54. Öğrencilerin “ <i>Evli Olsaydınız/İseniz, Ekolojik Dengeyi Göz Önüne Alarak Nüfus Planlamasına Dikkat Eder Misiniz?</i> ” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımları	91
Tablo 55. Öğrencilerin “ <i>İnsanlık İçin, İnsanlar Ve Hayvanlar Üzerinde Her Türü Deney Yapılmasını Uygun Görüyor Musunuz?</i> ” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımları.....	92
Tablo 56. Öğrencilerin “ <i>Çevrenizdeki İnsanları, Ekolojik Dengenin Korunması Konusunda Duyarlı Olmaları İçin Uyarır Mısınız?</i> ” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımları.....	92
Tablo 57. Öğrencilerin “ <i>Ekolojik Denge Konusunda Bilinçlenmeniz İçin Yeterli Eğitim Aldığınıza İnanıyor Musunuz?</i> ” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımları.....	93
Tablo 58. Öğrencilerin “ <i>Sıkıldığım Zaman Çevrede Gidip Dinlenebileceğim Yeşil Alanlar Bulunuyor</i> ” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımları	93
Tablo 59. Öğrencilerin “ <i>Evsel Atıklar Ayrıştırılmadan Çöp Konteynerine Atılıyor</i> ” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımları	93
Tablo 60. Öğrencilerin “ <i>Sinop’ta Yaşayan İnsanlar Çevre Sorunlarına Karşı Daha Duyarlıdır</i> ” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımları.....	94
Tablo 61. Öğrencilerin “ <i>Sinop’ta Yaşamayı Güzel Buluyorum</i> ” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımları	94
Tablo 62. Öğrencilerin “ <i>TV ve Radyolarda Çıkan Çevre İle İlgili Programları İzliyorum</i> ” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımları.....	95
Tablo 63. Öğrencilerin “ <i>Çevreyle İlgili Gelişmeleri Günlük Gazetelerden Takip Ediyorum</i> ” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımları.....	95
Tablo 64. Öğrencilerin “ <i>Çevreyle İlgili Konuları İşleyen Belgeseller İzliyorum</i> ” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımları	96
Tablo 65. Öğrencilerin “ <i>Ders Kitapları Dışında Çevreyle İlgili Kitaplar Okuyorum</i> ” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımları	96
Tablo 66. Öğrencilerin “ <i>Çevreyle İlgili Popüler Dergileri Takip Ediyorum</i> ” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımları	97

Tablo 67. Öğrencilerin “Çevreyle İlgili Bilimsel Makaleleri Takip Ediyorum” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımları	97
Tablo 68. Öğrencilerin “Çevreye Zarar Veren Birini Çekinmeden Uyarırım” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımları	98
Tablo 69. Öğrencilerin “Okulumuzda Çevre Temizliği İle İlgili Bir Faaliyet Düzenlenirse Gönüllü Katılmak İsterim” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımları	98
Tablo 70. Öğrencilerin “Arkadaşlarım Beni Çevreye Duyarlı Biri Olarak Bilir” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımları	99
Tablo 71. Öğrencilerin “Yaşanabilir Bir Çevre İçin Gerekirse Uzun Süre Çalışırım” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımları	99
Tablo 72. Öğrencilerin “Çevre Konusundaki Bilgilerimi Arkadaşlarımla Paylaşıyorum” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımları	100
Tablo 73. Öğrencilerin “Bir Ürün Alırken Atığının Geri Dönüşümlü Olmasına Dikkat Ederim” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımları.....	100
Tablo 74. Öğrencilerin “Daha Pahalı Da Olsa Çevreye Zarar Vermeyen Ürünleri Tercih Ederim” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımları.....	101
Tablo 75. Öğrencilerin “Sinop’ta Kentsel Alanında Yasayan İnsan Sayısı Çok Fazladır” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımları.....	101
Tablo 76. Öğrencilerin “Sinop Diğer İllerden Çok Fazla Göç Almaktadır” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımları.....	102
Tablo-77. Öğrencilerin “Gecekondulaşma Bir Çevre Sorunu Değildir” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımları.....	102
Tablo 78. Öğrencilerin “Sinop’ta Çok Fazla Gecekondu Bulunmaktadır” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımları.....	103
Tablo 79. Öğrencilerin “Şehir Çevresindeki Yeşil Alanlar Yok Edilerek, Buralara Gecekondu Yapılmış” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımları	103
Tablo 80. Öğrencilerin “Sinop’ta Plansız Bir Kentleşme Olduğunu Düşünüyorum” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımları	104
Tablo 81. Öğrencilerin “Kenar Semtlerdeki Yolların Yetersizliği (Darlığı, Virajlı Oluşu vb.) Ulaşımı Olumsuz Etkiliyor” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımları.....	104
Tablo 82. Öğrencilerin “Sinop’ta Sokaklar/Caddeler Çok Temizdir” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımları.....	105
Tablo 83. Öğrencilerin “Sinop’ta Araç Trafiği Gürültüye Neden Oluyor” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımları.....	105
Tablo 84. Öğrencilerin “Hızlı Nüfus Artışı, Ciddi Bir Çevre Sorunudur” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımları.....	106

Tablo 85. Öğrencilerin “ <i>Kaldığım Yerde veya Dışarıda İçme Suyu Olarak Hazır Paket Suları Tercih Ediyorum</i> ” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımları	106
Tablo 86. Öğrencilerin “ <i>Sinop’taki Çeşme Sularında Bulaşıcı Hastalık Riski Olduğunu Düşünüyorum</i> ” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımları.....	107
Tablo 87. Öğrencilerin “ <i>Sinop ve Yakın Çevresindeki Sanayi Tesisleri Su Kaynaklarını Kirletiyor</i> ” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımları.....	107
Tablo 88. Öğrencilerin“ <i>Yaşadığım Çevrede Çöp Konteyneri Bulunmamaktadır</i> ” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımları	108
Tablo 89. Öğrencilerin “ <i>Dolup Taşmış Çöp Konteynerlerine Çok Sık Rastlıyorum</i> ” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımları	108
Tablo 90. Öğrencilerin “ <i>Çöp Konteynerlerinden Çevreye Çok Kötü Koku Yayılıyor</i> ” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımları	109
Tablo 91. Öğrencilerin “ <i>Sinop’ta Kış Mevsiminde Hava Kirliliği Gözle Görülebiliyor</i> ” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımları.....	109
Tablo 92. Öğrencilerin “ <i>Sinop’ta Motorlu Taşıtlar Hava Kirliliğini Arttırıyor</i> ” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımları	110
Tablo 93. Öğrencilerin “ <i>Sinop’ta Hava Kirliliği Nedeniyle Nefes Almakta Zorlandığım Oluyor</i> ” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımları.....	110
Tablo 94. Öğrencilerin “ <i>Sinop’ta Belediyenin Çevresel Konularda Üzerine Düşen Görevleri Yerine Getirdiğini Düşünüyorum</i> ” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımları.....	111

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa

Şekil 1. Sinop İlinde 1927-2016 Yılları Arasında Gerçekleşen Nüfus Artış Grafiği	52
Şekil 2. Sinop İli 1935 Yılı Nüfus Piramidi.....	55
Şekil 3. Sinop İli 1975 Yılı Nüfus Piramidi.....	55
Şekil 4. Sinop İli 2000 Yılı Nüfus Piramidi.....	56
Şekil 5. Sinop İli 2016 Yılı Nüfus Piramidi.....	57
Şekil 6. 2010-2015 Yılları Arasında Sinop İlının Göç Verdiği 6 ve Üzeri Yaş Grubu Nüfusun Eğitim Durumu	65
Şekil 7. Sinop İlının Göç Aldığı 6 ve Üzeri Yaş Grubu Nüfusun Eğitim Durumu	66
Şekil 8. Sinop İlinde 2016 Yılında Gürültü Konusunda Yapılan Şikâyetlerin Dağılımı	73
Şekil 9. Sinop'ta Kullanılan Su Kaynakları.....	74

1.GİRİŞ

1.1. Problem Durumu:

Türkiye’de kentleşme ve kentleşmeye bağlı sorunlar 1950 yılından itibaren başlar. Cumhuriyetin kuruluş tarihinden 1950 yılına kadar olan süreçte kırsal ve kent nüfusu doğal bir artış gözlenmektedir (Işık, 2005). Başlangıçta sadece büyük kentlerde sorun olan gecekondulaşma şimdilerde tüm kentlerin önemli bir sorunu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Teknolojinin gelişmesiyle birlikte tarımda makineleşme çalışmaları, yolların yapılması, kırsal yerlerdeki yaşam şartlarının zorlaşması ve bununla birlikte kentlerin yenileşmesiyle beraber kent yaşamının cazibesi köyden kente göçü hızlandırmış ve beraberinde kentleşme sürecinin de hızlanmasına neden olmuştur. Bu kentleşme sürecinde yeni merkezler ortaya çıkmış, binaların çoğu yıkılarak yerlerine çok katlı yapılar inşa edilmiş, yeşil alanlar ve tarıma uygun alanlar yok edilerek yerine plansız bir şekilde konutlarla çevrilerek şehir merkezleri kalabalıklaşmaya ve değerli hale gelmiştir. Bu dönüşüm sürecinde kentler doğal, tarihi ve kültürel yapıları göz ardı ederek, deprem riski ihtimallerini hiçe sayarak plansız bir şekilde büyümeye devam etmişlerdir.

Türkiye de genel olarak; çarpık kentleşme sorunları, konut sorunu, ulaşım, çevre ve güvenlik sorunları gibi kentsel sorunlar yaşanmaktadır. Büyük şehirlerde yaşayan insanlar yaşam şartlarına bağlı olarak yaşamlarındaki etkinliklerine ve ihtiyaçlarına göre kentleşmeye bağlı sorunlardan farklı düzeylerde etkilenmektedirler. Kentlerde eğitim gören üniversite öğrencileri ise kentsel sorunlarla daha sık karşı karşıya kaldıkları için bu sorunlardan daha fazla etkilenmektedirler. Bu nedenle kentsel sorunların üniversite öğrencilerine etkilerinin belirlenmesi ve elde edilen sonuçlara göre çözüm önerilerinin geliştirilmesi gerekmektedir.

1.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi:

Dünya genelinde kentleşme olgusu hızlı bir şekilde gerçekleşmiştir. Ülkemizde hızlı bir şekilde gerçekleşen bu kentsel değişime katılmıştır. Ülkemizde kentleşme ile ilgili istatistiksel veriler incelendiğinde 1950 yılında Türkiye nüfusunun % 15’i kentlerde yaşamını sürdürürken, % 85’i ise kırsal alanda yaşamaktaydı. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerinde ortaya çıkan bir diğer sonuç ise 2009 yılında gerçekleşen Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi’ne göre nüfusun % 75.5’i kentlerde, %

24.5'i kırsal alanda yaşamını sürdürmektedir. Yapılan araştırmaların sonuçlarına göre Türkiye'de 1950-2009 yılları arasında çok hızlı bir şekilde kentleşme olayı yaşanmıştır. Kırsal alandan kentlere, büyük metropollere doğru bir iç göç gerçekleşmiştir. Meydana gelen kentleşme hareketleri sadece bir nüfus hareketi olmayıp, toplumların ekonomik, sosyal, siyasal ve kültürel alanlarında büyük değişimler meydana getirmektedir. Bu değişimler sonucunda da önemli sorunlar ortaya çıkmaktadır (Sağlam, 2006).

Nüfus yoğunluklarının kent içindeki semtlere dağılımındaki dengesizliği, kentsel sorunların farklı düzeylerde ortaya çıkmasına neden olmuştur. Ülkemizdeki kentler 1950 yılından itibaren plansız kentleşme, göç sorunları, konut sorunu, ulaşım, güvenlik ve çevre sorunları gibi kentsel olumsuzluklar yaşamaya başlamıştır.

Geçmiş yıllarda sadece büyük kentlerde bulunan üniversitelerin sayısı, gün geçtikçe artan nüfus miktarıyla birlikte küçük şehirlerde de artmıştır. Günümüzde hemen her şehirde üniversite bulunmaktadır. Eğitimlerine devam etmek amacıyla yaşadıkları yerlerden kentlere gelen öğrenciler eğitim sorunlarının yanı sıra kentsel sorunlarla da uğraşmaktadırlar. Üniversiteler inşa edilirken plansız hareket edilmesi, öğrencilerin konaklayacağı yurtların ve sosyal aktiviteler için gerekli olan tesislerin birbirinden çok uzak ve yetersiz olması öğrencilerin yaşamlarını daha fazla etkilemekte ve eğitim gördükleri, yaşamlarını sürdürdükleri kente uyum sağlamalarını zorlaştırmaktadır (Alcı, 2007).

Gelişmekte olan iller arasına giren Sinop'ta öğrenim gören üniversite öğrencileri de kentsel sorunlardan çeşitli derecede etkilenmektedir. Çalışmanın genel amacı, Sinop Üniversitesi öğrencilerinin çevre duyarlılığına ilişkin görüşlerinin belirlenmesidir. Öğrencilerin çevreye karşı duyarlılıklarını; cinsiyetlerine, yaş gruplarına, kaçınıcı sınıfta öğrenim gördüklerine göre farklılaşmakta olup olmadığını belirlemektir. Ayrıca öğrencilerin hava kirliliği, su kirliliği, yeşil alan sorunları, nüfus artışı ve ekolojik denge konularında göstermiş oldukları davranışlara ilişkin görüşlerinin neler olduğunun araştırılması amaçlanmıştır. Öğrencilerin yaşamış olduğu bu sorunların etkisini belirlemek ve çözüm yollarını araştırmak amacıyla bu çalışmaya karar verilmiştir.

1.3. Araştırmanın Problemi

Araştırmanın problemini üniversite öğrencilerinin kentleşmeye bağlı olarak ortaya çıkan çevre sorunlarına karşı duyarlılıkları oluşturmaktadır.

1.4. Sayıtlar/Varsayımlar:

1. Kentleşmeye bağılı olarak toplumun ekonomik, siyasal ve kültürel alanlardaki dönüşümü, yaşanan ortamın şekillenmesinde yüksek derecede etkilidir.
- 2.Öğrenciler, yapılan anketteki sorulara samimi bir şekilde cevapladıkları varsayılmaktadır.

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları:

Araştırma grubunu 2017-2018 yılında eğitim gören Sinop Üniversitesi Eğitim Fakültesi Fen Bilgisi Öğretmenliği, Sınıf Öğretmenliği; Fen Edebiyat Fakültesi Biyoloji bölümü ve Çevre Sağlığı bölümünde öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır.

2. GENEL BİLGİLER

2.1.KENTLEŞME VE KENTLEŞMENİN TARİHSEL GELİŞİMİ

2.1.1. Kent ve Kentleşme

Tarihin her döneminde kent kavramı değişik anlamlarda karşımıza çıkmaktadır. Avrupa Kentsel Şartı (1996)'nda, etimolojik olarak kent sözcüğü iki temel kavramı içerir. Bunlardan ilki, yapısal, arkeolojik, topografik ve kent planlama açısından insan topluluklarının bir arada bulunduğu bir mekan; diğeri ise toplumun temel çekirdeğini ve karakterini oluşturan tarihi ve yasal bir oluşum olarak tanımlanmaktadır.

Keleş (2004)'e göre Queen ve Carpenter kentin tanımlamasını, birtakım ayırt edici özellikleri olan insanların bir araya gelmesiyle oluşturdukları insan ve yapı topluluğu olarak belirtmiş; Wirt (2002) ise kenti toplumsal açıdan birbirinden tamamen benzersiz şeylerin oluşturduğu, süreklilik gösteren, yoğun nüfusa sahip yerleşim yerleri tanımlamaktadır.

Kent kavramı ile ilgili tanımlamalar, açıklamalar birbirinden farklılıklar göstermektedir. Bu farklılıklar nüfus, ekonomik ve sosyolojik olarak sınıflandırılabilir. Nüfus kriteri göz önüne alınarak yapılan kent tanımına göre; nüfusu 2000'den fazla olan yerleşim alanlarını kentli nüfus olarak tanımlanmaktadır. Çünkü Köy Kanunu'nun 1. maddesinde, nüfusu 2000'den az olan yerler köy olarak belirtilmektedir (Anonim-1). Keleş (2008) ise nüfusu 10 binden fazla olan yerleşim yerlerini kent olarak tanımlamaktadır. Kentlerin, aynı zamanda kentlerde yaşayan nüfusun giderek artmasını ise kentleşme olarak tanımlayabiliriz. Doğum oranının artması, doğumlar ile ölüm arasındaki farkın giderek açılması ve bununla birlikte kırsal yerleşimlerden kentlere doğru olan göçlerin artması kentsel nüfusun artmasına, kentleşmenin meydana gelmesine neden olmaktadır (İşbir, 2005).

Kentleşme kavramının bir diğer tanımı Sosyal Bilimler Sözlüğü'nde; sanayileşmenin iş gücünü çekmesi, tarımsal üretimin de fazla nüfusu itmesi sonucu, nüfusun kırsal alandan şehir merkezlerine doğru akması, nüfusun kitlesel boyutlarda kentlere akın etmesiyle ortaya çıkan sosyolojik olgu (Demir ve Acar, 1992) olarak tanımlanır.

Kentleşme kavramı şehirleşme anlamında da kullanılmaktadır. Ekonomik gelişmeye katkı olarak kent sayılarının artması ve kentlerin büyümesi sonucunu doğuran, bunun sonucunda artan nüfusla birlikte toplumsal örgütlenmenin meydana gelmesi ve insanlar arası etkileşimin kentlere özgü değişikliklere yol açma süreci kentleşme olarak tanımlanır (Keleş, 1998).

Şahin (2011) kentleşmeyi; nüfusun kitleler halinde ülke içinde hareket etmesi, yer değiştirmesi olarak tanımlamıştır. Bu yer değiştirme kırsal alandan kente doğru olabileceği gibi kentten kente de olabilir. Yani kentleşme sadece kırsal alanların aksine kentlerde yaşayan insanların nüfus oranındaki artış olarak da tanımlanmaktadır.

Kentleşmeyi sadece nüfus oranındaki değişim olarak tanımlamak yetersizdir. Toplumun ekonomik, sosyal ve kültürel yönden değişmesi, gelişmesi olayıdır. Geniş anlamıyla kentleşme Yaren (2002)'e göre;

- Kırsal yerleşimlerin kente dönüşmesi, nüfusu kent olarak tanımlanan yerleşmeler de toplanması ile ortaya çıkan bir demografik yoğunluk olarak,
- Sanayinin gelişmesiyle nüfusun büyük çoğunluğunun tarım sektöründen hizmet ve endüstri sektörüne yönelmesi olarak,
- Fiziksel çevre değişimi ve organize hayat süreci olarak,
- Sosyal değişim süreci olarak,
- Yönetimsel değişim süreci olarak değerlendirilebilir.

2.1.2. Kentlerin Tarihsel Gelişimi

Geçmişten günümüze kadar insanoğlu sürekli kendine uygun yer arayışında ve o yere yerleşme eğiliminde olmuştur. Kentler basit bir yerleşim yeri değildir. Kentlerin insanları cezbedecek özellikte olması, bir şeyleri içinde barındırması ve ona hayat vermesi gerekir. Mumford (2007), Ebenezer Howard'ın kenti tanımlarken mıknatıs sözcüğünü kullanmasını bu gerekçeye dayandırmaktadır.

Begel (1997), ilk yerleşim yerlerinin, yani ilk kentlerin ilkel birer köy olduğunu ve yavaş yavaş gelişerek kentsel merkezlere dönüştükleri iddiasını kabul etmeyerek bu konuda fikirlerini ortaya atan uzmanlara karşı çıkmaktadır. Sadece nüfus artışıyla kente dönüşen neolitik bir köy olduğuna dair kanıt olmasa da, ilkel çağlarda kırsal topluluklar kısıtlı da olsa bir gelişme göstermişlerdir.

Bookchin (1999) kent için şu tanımlamayı kullanır: “Kent bir eko topluluktur. Yani etik ve toplumsal nitelikteki bir eko-topluluktur. Birbirine sıkı bir şekilde bağlı, büyük nüfuslu bir insan topluluğunun işgal ettiği bir alan, biyolojik yakınlığın toplumsal yakınlığa dönüştüğü bir seküler yurttaşlara, dar görüşlü bir kabileyi evrensel yurttaşlar kitlesine dönüştüren önemli bir etmendir.” Buradan anlaşıldığı üzere toplumları ayakta tutan kurum ve kuruluşların devamı için kentlerin toplumsallaşma sürecinde önemi büyüktür.

Childe (1990), kentlerin ortaya çıkışı üzerine araştırma yapan birçok kişi için önemli bir yaklaşımı açıklamıştır. Childe, milattan önceki yıllarda mısır ve

Mezopotamya vadisinde ortaya çıkan toplumsal değişiklikleri kentsel devrim olarak değerlendirmektedir. Childe'in devrim olarak nitelediği gelişmeler coğrafyayı ve toplumsal ilişkileri içermektedir ve Doğu uygarlıklarında meydana geldiği anlaşılmaktadır. Günümüzde kentle ilgili yapılan çalışmalar ve incelenen arkeolojik bulgularda Childe'in belirttiği gibi sadece tek bir millete/kültüre ait bulgulara rastlanılmamış ayrı ayrı kültürlerin bir arada yaşadığı sonucu ortaya çıkmıştır.

Eski Mezopotamya kentlerinin genel görünüşleri incelendiğinde etrafı surlarla çevrili, dar sokakları, iki ya da üç katlı evleri ve geniş avlularıyla tam anlamıyla kent görünümünde olduğu belirtilmiştir. İnsanlık kentlerin kurulmasıyla ilkel yaşamdan medeniyete, dağınık düzensiz yaşamdan düzenli toplum yaşamına geçmiştir. Eski çağlarda kenti etkileyen hatta kenti belirleyen bir diğer değer ise politikadır (Yılmaz ve Çitçi, 2011). Kentleri o dönemde etkiye sahip olan iktidarlar yaratmış ve kendi temellerini kent üzerinde yaptıkları çalışmalarla sağlamlaştırmışlardır. Bumin (1998)'e göre ise eski çağda kentler; hem toprağın örgütlenmesinde hem de kurumsal ilişkilere hakim olmuştur.

Ortaçağ zamanına geldiğimizde kentlerin ortaya çıkmasında başlıca etken ticaretin gelişmesidir. Özellikle onuncu yüzyıldan sonra ticaretin Avrupa'da canlanmasıyla kentlere göç artmış ve bunun sonucunda da nüfus artmıştır. Huberman (2003), ticaretin gelişmesiyle birlikte önemli ticaret yollarının üzerinde kentler oluşmaya başladığını ve ticaret yolları üzerinde bulunan kentlerin ise hızla gelişmeye başladığını belirtmiştir.

Ticaretin gelişmesiyle birlikte uzun seferlere çıkan tüccarlar yolculukları sırasında yeni yerleşim yerleri keşfetmişler, burada konaklamışlar ve yeni yerleşim yerlerini daha cazip yerleşim yerlerine çevirerek zengin bir kente dönüştürmüşlerdir. Karakaş (2001), ortaçağ kentlerinin oluşumunda rahip ve soylu kesimin yanında toplumsal yaşamı etkileyen yeni bir sınıfın ortaya çıkmasında ticari hayatın, kentlerin hızla büyümesindeki etkisi göz ardı edilemeyecek kadar büyük bir öneme sahip olduğunu ifade etmiştir.

Büyük bir hızla günümüze kadar devam eden kentleşme süreci, gelişmiş Batı ülkelerinde 19. yüzyıldan itibaren başlamış, ülkemizde ve ülkemiz gibi gelişmekte olan ülkelerde ise İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra hız kazanmaya başlamıştır. Kentleşme kavramının ortaya çıkışı ve önem kazanması Kartal (1978)'a göre; tarım ve sanayi alanındaki değişikliklerden dolayı olmuştur. Gelişen teknoloji ve sanayi devriminin toplumu köklü değişikliğe sürüklemesi, tarımsal üretimdeki süreç ve değişimler

kentleşmenin bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Özellikle ülkemizde yaşanan kentleşme, toplumu sadece nüfus olarak etkilemeyip, ülkenin ekonomik, sosyal, kültürel hatta siyasi yapısını da değişime açık hale getiren ve değişime zorlayan en temel öğelerden birisi olmaktadır.

17. yüzyıldan itibaren ticaretin yaygınlaşması beraberinde aşırı kentleşmeyi de başlattı. Artan nüfus ve yapılaşmayla birlikte kentler yatay olarak değil dikey olarak büyümeye başlayarak çok katlı binalar inşa edilmiştir. İnşa edilmeye başlanan sekiz on katlı binalardan dolayı mekan arama rekabeti ortaya çıkmıştır. Bu rekabet kentlerde toprağın değerinin artmasına neden olmuştur. Çok katlı binaların ortaya çıkmasıyla kentlerin en önemli simgesi haline gelen bulvar, kentin cazibe noktası olmuştur. 19. yüzyıldan itibaren ortaya çıkan icatlar ve sanayi etkisiyle kentlerde büyümeye devam etmiştir. Üretim araçlarının değişmesi, gelişmesiyle buna bağlı olarak makinelerin gelişmesi ve makine kullanıma alışan bir toplum küçük zanaatların sonunu getirerek üretimi büyük fabrikalara taşımıştır (Niray, 2002).

Sanayi devrimi kentleşme sürecini etkileyen büyük gelişmelerden biridir. İngiltere’de sanayi alanındaki gelişmelerin yaşanması, tarım alanındaki gelişmelerin kırsal kesimden sanayi bölgelerine göç etmesine neden olmuştur (Karaman,1995).

Sanayi devriminin başlamasıyla ve kentlerin ekonomik yapısında değişikliklerin olmasıyla birlikte toplumda sınıfsal ayrılıklar olmaya başlamıştır. Kentte soylular, tüccarlar ve bankacılar önemli rol oynamaktadır. Ticaretin gelişmesi ve makineleşme ile kentlerin geleneksel yapısı ve görünümü değişmiştir. Hammadde ve enerji kaynaklarının bol olduğu yerler sanayi kollarını kendine doğru çekmiş ve zamanla sanayi kentleri ve işçi kentleri ortaya çıkmıştır (Keleş, 2004). Nitekim Keleş (2004) kentleşmeyi sanayileşmenin bir yan ürünü olarak da görülebileceğini ifade etmiştir.

Gelişmiş ülkeler gelişmelerini belirli bir düzen ve sıra içinde gerçekleştirirken kalkınma planlarını önce tarım ekonomisinden sanayi ekonomisine ve daha sonra hizmet ekonomisine doğru yükseltirken; gelişmekte olan ülkeler bilinçsiz bir şekilde tarım ekonomisinden direkt olarak hizmet ekonomisine geçmeye çalışmışlar ve bu durumda sanayileşmenin yok sayıldığı sağlıklı kentleşmeyi beraberinde getirmişlerdir (Yaren, 2002).

2.1.3. Kentleşme Nedenleri

Kentleşme nedenleri, ekonomik, siyasal, teknolojik ve psiko-sosyolojik nedenler şeklinde sınıflara ayrılabilir ve bu nedenler aynı zamanda birbirinden de etkilenmektedir. Ülkelerin gelişmiş veya gelişmekte olmasına göre bu etmenler

kentleşme sürecinde farklı düzeylerde etki etmekte ve her ülkede kentleşme şekilleri de farklılık göstermektedir.

2.1.3.1. Ekonomik Nedenler

Gelişmekte olan ülkelerde kırsal ve kent merkezleri arasında gelişmişlik farkları nedeniyle, kentsel alanlarda iş bulma oranı kırsal merkezlere oranla daha hızlı artmakta ve kentsel merkezlerde ekonomik kalkınma daha rahat sağlandığından kişi başına düşen gelir artmakta ve bu durum kent merkezlerini daha çekici hale getirmektedir. Spare ve Haris (1986)'e göre bireyler istihdam fırsatlarına daha duyarlıdır. Kaya (2007), kentsel yerleşim mekanlarının çekiciliğinin bir diğer nedenini ise; işportacılık, hamallık ve hizmetçilik gibi işlerden oluşan marjinal sektörün varlığı olarak öne sürmekte ve marjinal sektör kavramını kırsal kente göçleri etkileyen önemli bir unsur olarak ortaya koymaktadır.

Bireylerin göç hareketlerine neden olan unsurlardan biri olan ücretin, düşük ücretli yerlerden yüksek ücretli yerlere doğru; iş imkânlarının az olduğu alanlardan çok olduğu alanlara doğru yöneleceği beklenir. Bu duruma bakarak Greenwood (1985), göç eden kişiler ile göç etmeyen kişiler arasındaki en büyük farkın gelir farklılığı olduğunu öne sürmektedir.

1980-1990 döneminde Türkiye'de yapılan göç ve gelir ilişki analizinde, Yamak (1999) araştırmaları neticesinde, iller arası yapılan göç sonucunda oluşan gelir farklılığının göçü önemli derecede etkilediğini belirtmiştir. Bununla birlikte ülkenin doğu illerinden diğer illere yapılan göçler sonucunda kısa sürede iş bulunamadığı, iş bulma sürecinin yaklaşık bir ay kadar sürdüğü ve iş bulana kadar hane halkının geçimini borç bularak sürdürmektedir (Hünee, 2006).

Kentlerde nüfusun giderek artmasıyla ve ekonomik faaliyetlerin çeşitlenmesiyle birlikte farklı nitelikteki insanlar için iş bulmak kolaylaşmıştır. Eğitimini tamamlayan nitelikli insanlar iş bulmakta zorluk çekmiyorken; herhangi bir eğitim almayan yeterliliği olmayan kişiler için; işportacılık, hamallık gibi günü birlik marjinal işler bulunmaktadır. Erkan (2002); köyden kente göç eden kişilerin şehirde kendine göre iş bulmakta zorlanmadıklarını, bir şekilde kendi yaşam alanlarını oluşturup düzen kurabildiklerini belirtmiştir.

Keleş (2004)'e göre de iş imkânı, eğitim ve sosyal güvence açısından kent merkezleri kırsal alanda yaşayan insanlar için daha cazip gelmektedir. Köyde yaşayan insanlar geçim sıkıntısı ve gelecek kaygısı yaşamaktansa; daha rahat imkânlara sahip olmak için şehirlere göç edip yerleşme kararı almaktadır.

2.1.3.2. Teknolojik Nedenler

Sanayi devriminin kentleşmeyi hızlandırmada etkisi büyüktür. Sanayi devrimiyle birlikte teknolojinin gelişmesi sonucu kentlerde kurulan fabrikalar iş gücü talebini getirmiş ve bu talebin karşılanması için kırsal kesimlerden kentlere göçler başlamıştır. Sanayinin gelişmesi kentlerde nüfusun hızla artmasına ve yeni iş kollarının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Ayrıca ulaşımda ve iletişim alanlarında yapılan yeniliklerde teknolojik gelişmelerin etkisi büyüktür. İletişimi ve ulaşımdaki yenilikler kırsal ve kentsel alanlar arasındaki etkileşimi arttırmıştır (Kaya, 2007).

20. yüzyıldan itibaren teknolojiadaki hızlı gelişmeler kentleşmeyi önemli derecede etkilemiştir. Bilgi ve teknoloji çağındaki hızlı gelişmeler, hem bireylerin fiziksel ve fıkırsel yer değıştirmelerini kolaylaştıran tüm imkânları sağlamakta hem de yer değıştirme arzusunu tetikleyen, bunun kişisel bir hak olduğunu savunan bir rol oynamaktadır (Balanuye ve Halıcı, 2006).

Öztürk ve Altuntepe (2008), nüfusun coğrafi dağılımını etkileyen unsurların başında ekonomik ve sosyal politikalar sonucunda ortaya çıkan kır ve kentteki gelir dengesizliği olduğunu düşünmektedir. Tarım, eğitim, sanayi, ulaşım ve sağlık alanlarında verilen hizmetlerin değışkenliği, uygulanan politikalar kır-kent dengesinin yönünü de belirlemektedir.

2.1.3.3. Siyasal Nedenler

Savaşlar ve siyasi anlaşmazlıklar kentleşmeyi etkileyen en önemli unsurlardan biridir. Siyasi yaşam açısından baktığımızda kentleşmenin ortaya çıkarmış olduğu en önemli kavramlardan biri olan toplumsal hareketlilik (sosyal mobilite) ve bu hareketliliğin siyasete etkileri de azımsanmayacak derecede önemlidir. Örneğin Cumhuriyet tarihinin ilk yıllarında yönetimdeki kişiler ekonomik ve sosyal anlamda kırdan kente doğru oluşan nüfus hareketliliğinin önüne geçmek amacıyla ve nüfusun kırsal kesimde yaşamını devam ettirmesi için çeşitli politikalar izlemiştir. Buna rağmen Demokrat Parti ise halkın istekleri doğrultusunda kentleşme politikalarına yönelmiştir. Böylece ülkemizde kentlerin gelişimi 1950’li yıllarda başlamıştır (Kaya, 2017).

Deutsch (1975); toplumun modernleşmesi sonucu oluşan hareketlilik ve hızla ilerleyen kentleşmeyle beraber siyasal yapılanmada oluşabilecek durumları şu şekilde sıralamaktadır: Toplumdaki bireylerle devlet arasında yeni bağlar oluşabilir, siyasal haberleşmenin artmasıyla bireylerin sahip olduğu haklara daha bilinçli yaklaşarak siyasal katılımı arttırabilir ve insanların bilinçlenmesiyle birlikte toplumsal sorunlardan

ulusal sorunlara yönelebileceği gibi durumlar ortaya çıkabilir. Bu yaklaşıma göre; kentlere göç eden toplumların, modernleşmeci kuramın oluşturduğu insan tipine uygun olarak, siyasal deneyimlerin ve katılımların artması, siyasal düzenden beklentilerin artması gerekir. Oluşan siyasal düzenin halkın katılımlarına açık ve demokratik olma yönünde gelişmesi gerekir.

İnsanların gezme, yerleşme ve ticaret yapma özgürlüklerini kısıtlayan yasaların kaldırılması kentleşme üzerinde önemli etkilere sahiptir. Bazı kentlere siyasi kararlarla başkent statüsü verilmesi, birçok kamu kuruluşunun bazı kentlerde toplanması bu yerleşim yerlerinde ve yakın çevresinde kentleşmeyi hızlandıran etkenler arasındadır. Örnek verecek olursak Ankara, 1920 yılında 20 bin nüfuslu bir kasaba iken başkent olmasının ardından 50 yılda 2 milyona yakın nüfusa sahip bir metropole dönüşmüştür (Keleş, 2004).

2.1.3.4. Sosyo-psikolojik Etmenler

Sosyo-psikolojik etmenler, köy ve kent yaşamları arasındaki farklardan kaynaklanmaktadır. Kentlerin sahip olduğu sosyal, kültürel imkânlar bireyleri burada yaşamaya teşvik etmektedir.

Kentlerin kendine özgü olan özgür havası, insanların kendilerini “kentli” olarak ayrıcalıklı sınıf olarak görmesi bu etmenlerin başlıcalarıdır. Köyden kente göç edip yerleşmek, kentte bir yaşam kurmak insanların yaşamlarında bir yükseliş, sınıf atlama olarak görülmektedir. Yapılan araştırmalar, 19. yüzyılın başlarında Amerikan kentinin hemen hemen herkesin hayatlarında bir kere olsun şansını denemek için uğradığı yer olduğuna değinmektedir. Yine aynı şekilde bizim toplumumuzda da geçmişten günümüze dilden dile söylenmiş olan “İstanbul’un taşı, toprağı altın” sözü kentlerin cazibesini anlatan bir deyim olarak dilimize yer etmiştir (Kaya, 2007).

Ayrıca birçok köylü öğrenci eğitimlerini tamamlama amacıyla köyden kente göç etmiş, eğitimlerini tamamlayıp tekrar ailesiyle birlikte kente yerleşme eğilimi göstermiştir. Kısacası sosyo-psikolojik etmenler kentlerin bireylere çekici gelmesinde etkilidir diyebiliriz.

2.2. TÜRKİYE’DE KENTLEŞME

Kentlerin önemli özelliklerinden birisi de kentlerde ekonominin, sosyal hayatın ve yönetimin düzenli ve sistematik şekilde olmasıdır. Kentsel özelliği ağır basan bir toplum olan Osmanlı-Türk toplumunda 19. yüzyıldan itibaren kentleşme faaliyetleri görülmeye başlanmıştır. Ortaylı (1995); Osmanlı toplumundaki kentleşme faaliyetlerini

göz önüne alarak Tanzimat devrinin modern Türkiye'nin oluşumunda büyük etkisi olduğunu vurgulamaktadır. Tanzimat dönemiyle başlayan bu değişim süreci Osmanlı zamanından Cumhuriyet'e bırakılmış ekonomik, siyasal, kültürel bir miras olarak da düşünülebilir (Karpas, 2000).

Avrupa'da ortaya çıkan teknolojik, ekonomik, siyasal gelişmelerle sanayi döneminin başlaması ve Osmanlı'nın da Avrupa'yı örnek alarak çalışmalarına yön vermesiyle ekonomik, sosyal kültürel alanındaki gelişmelerden etkilenen kentler olmuştur. Tekeli (1996)'ye göre; Osmanlı Devleti'nin 1838 yılında yaptığı İngiliz Ticaret Antlaşması'yla dünya ekonomisine hızlı bir giriş yapması ardından 1839 yılında Tanzimat Fermanı'yla yeni yönetim biçimi değişiklikleri Osmanlı'nın kent yapısında önemli değişikliklere yol açmıştır. Yeni alınan ticari kararlar ve yeni yönetim biçimi demek; yeni kentler, yeni bir altyapı ve yeni kurumlar demektir. Ama bu yeni altyapı ve değişiklikler için Osmanlı'nın sahip olduğu kadılık, mimarbaşılık gibi geleneksel kurumlarla gerçekleştirilemezdi. Bu yüzden 1840'larda gerçekleştirilmeye çalışılan değişimler sonuç vermedi. Hem geleneksel sistemin çöküşü hem de üstüne yeni ihtiyaçların ortaya çıkması kent gelişimini düzenleyecek yeni bir sistem gerektiriyordu (Tekeli, 1996).

Tanzimat dönemi ve sonrasında ortaya çıkan ıslahat çalışmaları kentler üzerinde etkili olmuş ve sonuç olarak Batı Avrupa'daki kentleşme olgusu ile tam olarak örtüşmesine de benzer ihtiyaçlarla gündeme gelmiştir. Bu değişim ve ihtiyaçlar ilk olarak ekonomik, sosyal ve siyasal alanda yerel yönetim hizmetleriyle ilgilidir. Avrupa'nın tarım toplumundan sanayi toplumuna geçmesiyle kentleşme olgusu Osmanlı-Türk toplumunda da hızlı bir şekilde kendini göstermeye başlamıştır. Tanzimat'tan Cumhuriyet'e kadar uzanan süreçte kentlerin yönetim birimlerinde (belediyeler) siyasi anlamda yönetim-kentleşme etkileşiminin sürekliliği gündeme gelmiş ve Osmanlı-Türk kentlerinin eski Klasik dönemdeki halinden oldukça farklı yapılara bürünmesini sağlamıştır (Ökmen, 2002).

Ülkemizdeki kentleşme hareketlerinin gelişimi incelendiğinde kentleşmede dönüm noktası olarak 1950 öncesi ve sonrası yıllar olmak üzere farklı dönemlerden söz edebiliriz. Yılmaz ve Çitçi (2011)'ye göre 1950 yılına kadar çok yavaş artış gösteren kent nüfusu, 1950'den sonra kentlere olan göçlerden dolayı kentlerde hızlı bir nüfus artışı süreci başlamıştır. 1950'den sonra hızlı nüfus artışının nedeni olarak makineli tarıma geçilmesinin, kırsal yerlerden kentlere yönelik göçleri yönlendirdiğini belirtmektedir. Başlangıçta sadece sanayi faaliyetlerinin yoğun olduğu yerlere yönelik

olan göçler, günümüzde daha farklı sebeplerle geniş alanlara yayılmaktadır (Yılmaz ve Çiftçi 2011).

2.2.1. Cumhuriyet Döneminde Kentleşme

Türkiye’de kentleşme Cumhuriyet döneminde yavaşlamıştır. Osmanlı Devleti’nin yıkılışı ve ardından Cumhuriyet’in kuruluşu sırasında gerçekleşen savaşlar Türkiye’de kentleşmeyi engellemiştir (Yaren, 2002).

Cumhuriyet kurulduktan sonra yaşanan savaşlardan dolayı oluşan nüfus açıklarını gidermek, yeni bir nüfus kaynağı oluşturmak amacıyla yeni politikalar izlenmiştir. İzlenen bu yeni politikada ölümlerin azaltılmasıyla diğer yandan da doğumların artırılması amaçlanmıştır. Böylece ülkede doğurganlık hız kazanmış ve Türkiye nüfusu hızla büyümeye başlamıştır (Sencer,1979). Nüfus sayım yıllarına göre 1927-1950 yılları arasındaki kentsel ve kırsal nüfus oranlarıyla, yıllık artış oranları Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1. Nüfus Sayım Yıllarına Göre Kentsel-Kırsal Nüfus Sayısı ve Yıllık Artış Oranları (Erkan, 2002; Gümüş, 2003)

Yıllar	Toplam	Kentsel			Kırsal		
		Nüfus	%	%Artış oranı	Nüfus	%	%Artış oranı
1927	13.648	3.306	24.2	-	10.342	75.8	-
1935	16.158	3.803	23.5	17.50	12.355	76.5	22.23
1940	17.821	4.346	24.4	26.72	13.475	75.6	17.34
1945	18.790	4.678	24.9	15.10	14.103	75.1	9.12
1950	20.947	5.244	25.0	22.47	15.703	75.0	21.49

1927 yılında yapılan ilk nüfus sayımında toplam nüfus Tablo 1’de görüldüğü gibi 13 milyon 648 bindir. Nüfusun % 24.2’si yani 2 milyon 306 bini kentlerde yaşamını sürdürmektedir. % 75.8’i yani 10 milyon 342 bini ise kırsal kesimde yaşamaktadır. Kırsal ve kentsel yerleşim yerlerindeki nüfus miktarlarındaki bu oran 1950 yılına kadar değişmeden devam etmiştir. Kartal (1992)’a göre kırsal yerleşimlerden kentsel alanlara göç hareketleri 1950 yılından itibaren aşama aşama gerçekleşebileceğini ifade etmiştir.

2.2.2. 1950-1960 Dönemi Kentleşme

Cumhuriyet döneminde yavaşlayan kentleşme hareketleri 1950 yılından sonra Türkiye’nin önemli meseleleri arasına girmiştir. II. Dünya Savaşı’ndan sonra dünyanın içinde bulunduğu siyasal durumdan Türkiye’nin etkilenmemesini bekleyemeyiz. Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de demokrasi, insan hakları, ilke ve inkılaplar ön plana çıkmış ve siyasi alanda önemli değişiklikler yaşanmıştır. Ülkemizde çok partili döneme geçiş yaşanmış ve Demokrat Parti ile birlikte daha önceki dönemlerde öne çıkan devletçi politikalar artık yerini özgürlükçü, bireysel haklara saygı duyan düşüncelere bırakmıştır. Ekonomi alanında gelişen politikalar tarımsal faaliyetlere de yansımış, ekonomideki bu liberalleşme nüfus hareketlenmesine neden olarak kentleşmeyi hızlandırmıştır (Niray, 2002).

Türkiye’nin çok partili döneme geçmesi, kentleşme üzerinde önemli etki yaratmıştır. Kentleşmenin en hızlı ve yoğun olduğu tarihler 1950-1960 yılları arasına denk gelmektedir. Yapılan nüfus sayımlarında 1950 yılında kentte 5 milyon 244 bin

olan nüfus, 1960 yılında % 69 artış göstererek 8 milyon 860 bin kişi olarak kayıtlara geçmiştir (TÜİK, 2000). Başol (1984), kentsel nüfusun ülkedeki toplam nüfus içindeki payına oranını 1950 yılının ilk yarısında % 25.1' den % 31.9'a çıktığını belirtmiştir. 1945-1955 yılları arasında binde 22.5 olan kentli nüfus artış hızı, 1950-1955 yılları arasında binde 55.6'ya çıkmıştır. Tablo 2'de ülkemizdeki nüfus sayım yıllarına göre 1955-2000 yılları arasındaki kentsel ve kırsal nüfus oranları verilmiştir.

Tablo 2. Nüfus Sayım Yıllarına Göre Kentsel ve Kırsal Nüfus Oranları (TÜİK, 2000)

Yıllar	Toplam	Kentsel Nüfus	%	Kırsal Nüfus	%
1955	24.065	6.927	28.8	17.138	71.2
1960	27.755	8.860	31.9	18.895	68.1
1965	31.391	10.806	34.4	20.585	65.6
1970	35.605	13.691	38.5	21.914	61.5
1975	40.348	16.869	41.8	23.479	58.2
1980	44.737	19.645	43.9	25.092	56.1
1985	50.664	26.866	53.0	23.799	47.0
1990	56.473	33.326	59.0	23.147	41.0
2000	67.844	44.109	65.0	21.870	35.0

Yapılan nüfus sayımına göre Tablo 2'de görüldüğü gibi 1955'ten itibaren nüfus artışıyla kentleşmenin arttığı görülmektedir. 1927 yılında nüfusun % 24.2'si yani 3 milyon 306 bin kişi kentte yaşarken, 1955'te bu oran % 28.8'e yükselerek kent nüfusu 6 milyon 927 bin kişi olmuştur. 1927-1955 yılları arasındaki kentsel nüfusun toplam nüfus içindeki artışı Türkiye'de kentleşmenin hızla yaşandığını göstermektedir. Bunun yaşanmasının nedeni ise ülkemizde tarım, ulaşım ve iletişim alanlarındaki değişimi ile ortaya çıkan kırsal göçtür (Gümüş, 2003).

2.2.3. 1960'tan Günümüze Kentleşme

Yapılan nüfus sayımı sonuçları incelendiğinde kentlerde yaşayan nüfus miktarının arttığı açıkça görülmektedir. Sayımlarda 1960 yılında 27 milyon 755 bin olan ülke nüfusunun 8 milyon 860 binini kentsel nüfus oluşturmaktadır. Ülke nüfusunun % 31.9' unu kentli nüfus oluşturur. 1985'li yıllarda bu oran % 53'e, 2000'li yıllarda ise % 65'e ulaşmıştır. 2000'li yıllarda ülke nüfusunun % 35'i ise köylerde yaşamaktadır (TÜİK, 2011b).

1960 yılı ve sonrasında kır ve kent nüfusu arasındaki gelir farklarının artması, ulaşım, haberleşme ve ticaretteki gelişmeler nedeniyle iç göçlerinin artması nedeniyle kentlerdeki nüfus giderek artmıştır (İçduygu ve Ünalan, 1997). Türkiye’de yerleşim yerlerine göre göç eden nüfus oranları Tablo 3’te gösterilmiştir.

Tablo 3.Türkiye’de Yerleşim Yerlerine Göre Göç Eden Nüfus Oranları (TÜİK, 2011a)

Yerleşim Yeri Yüzde (%)	Yıllar			
	1975-1980	1980-1985	1985-1990	1995-2000
Kentten Kente	1.752.817 48.90	2.146.110 56.18	3.359.357 62.18	3.867.979 57.80
Köyden Kente	610.067 17.02	860.438 22.53	969.871 17.95	1.168.285 17.46
Kentten Köye	692.828 19.33	490.653 12.84	680.527 12.60	1.342.518 20.06
Köyden Köye	528.709 14.75	322.709 8.45	392.935 7.27	313.481 4.68
Toplam	3.584.421 100	3.819.910 100	5.402.690 100	6.692.263 100

Cumhuriyetten itibaren kentleşmenin hızla arttığı bu yıllarda ülkemizde iç göç hareketleri genelde İstanbul, Ankara, İzmir, Mersin, Gaziantep, Bursa, Adana, Sakarya, İzmit gibi şehirlere doğru olmuştur. Çoğunlukla göç veren yerler ise Sivas, Kars, Kastamonu, Trabzon, Rize, Giresun, Çorum, Malatya gibi illerdir (İçduygu ve Sirkeci, 1999). Ülkemizdeki bölgelerin alıp verdiği göç miktarları, net göç oranları ve net göç hızı Tablo 4’te gösterilmiştir.

Tablo 4. İstatistiksel Bölgelerin Aldığı Göç, Verdiği Göç, Net Göç ve Net Göç Hızı (TÜİK, 2008)

Bölge	2000 Yılı Nüfusu	Aldığı Göç	Verdiği Göç	Net Göç	Net Göç Hızı (%)
İstanbul	9.044.859	920.955	513.507	407.448	46.1
Batı Marmara	2.629.917	240.535	172.741	67.794	26.1
Ege	8.121.705	518.674	334.671	184.003	22.9
Doğu Marmara	5.201.135	432.921	351.093	81.828	15.9
Batı Anadolu	5.775.357	469.610	378.710	90.900	15.9
Akdeniz	7.726.685	413.044	410.316	2.728	0.4
Orta Anadolu	3.770.845	205.108	300.113	- 95.005	- 24.9
Batı Karadeniz	4.496.766	219.008	450.799	-231.791	-50.3
Doğu Karadeniz	2.866.236	151.193	227.013	-75.820	-26.1
Kuzeydoğu Anadolu	2.202.957	144.315	256.922	-112.607	-49.8
Doğu Anadolu	3.228.793	170.568	280.156	-109.588	-33.4
Güneydoğu Anadolu	5.687.740	212.425	422.315	-209.890	-36.2
Toplam	60.752.995	4.098.356	4.098.356	0	0.0

Ülkemizde 1927 yılında 66 olan kent sayısı 1950 yılında 102'ye, 1960 yılında 147'ye 1970 yılında 238'e, 1980 yılında 320'ye, 1985 yılında 380'e, 1990 yılında 424'e, 1997 yılında ise 453'e yükselmiştir (Özgül, 2006). Bu sayı yıldan yıla sürekli artmaktadır. Kent sayılarının artmasının nedeni, küçük kasabaların nüfusunun 10.000'i aşmış yerleşim yeri haline gelmesindendir. Oluşan yeni yerleşim yerleri, Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinde meydana gelen iç karışıklıklar ve terörden dolayı boşaltılan yerlerdeki insanların batı taraftaki köy, kasaba ve ilçelere göç etmesiyle oluşur. Ayrıca kentlerdeki sanayi tesisleri de insanların kentlere ve çevresine

yerleşmelerine neden olmaktadır (Keleş, 2004). Türkiye’deki bölgelere göre kent ve köy nüfus miktarlarıyla yıllık artış hızları Tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5. Türkiye’de Bölgelere Göre Kent ve Köy Nüfusu ve Yıllık Artış Hızı (Keleş, 2004)

Bölgeler	1990 Genel Nüfus Sayımı Kesin Sonuçları			2000 Genel Nüfus Sayımı Kesin Sonuçları			Yıllık Nüfus Artış Hızı %		
	Toplam	Şehir	Köy	Toplam	Şehir	Köy	Toplam	Şehir	Köy
Marmara	13.295.878	10.350.307	2.945.571	17.351.417	13.739.470	3.611.947	26.61	28.32	20.39
Ege	7.594.977	4.344.471	3.250.506	8.953.375	5.517.724	3.435.651	16.45	23.90	5.54
Akdeniz	7.026.489	4.051.596	2.974.893	8.723.839	5.239.500	3.484.339	21.63	25.70	15.80
İç Anadolu	9.913.306	6.412.910	3.500.396	11.625.109	8.046.723	3.578.386	15.92	22.69	2.20
Karadeniz	8.136.713	3.337.392	4.799.321	8.439.355	4.143.669	4.295.686	3.65	21.63	- 11.08
Doğu Anadolu	5.348.512	2.285.798	3.062.714	6.147.603	3.267.692	2.879.911	13.92	35.73	-6.15
Güneydoğu Anadolu	5.157.160	2.873.801	2.283.359	6.604.205	4.154.558	2.449.647	24.73	36.85	7.03
Toplam	56.473.035	33.656.275	22.816.760	67.844.903	44.109.336	23.735.567	18.34	27.04	3.95

Tablo 5’i incelediğimizde kentleşmenin en çok gerçekleştiği bölge Marmara Bölgesi, en az kentleşmenin gerçekleştiği bölgeler ise Karadeniz Bölgesi ile Doğu Anadolu Bölgesi’dir. Doğu Anadolu ve Karadeniz Bölgesi’ndeki nüfusun az olması, bu bölgelerdeki köylerden diğer bölgelerdeki kent merkezlerine göçün olduğunu göstermektedir (Keleş, 2004).

2.2.4. Kentleşme Politikaları

Nüfusun hızlı bir şekilde kentlerde artış göstermesinden dolayı kentlerdeki plansız kentleşme birçok soruna neden olmuştur. Bu sorunlara çözüm olması nedeniyle 1957 yılında ülke genelinde nüfusun düzenli olarak dağılmasını ve kentleşmeyle alakalı genel siyasi planları belirlemek amacıyla İmar ve İskân Bakanlığı kurulmuştur. Kentleşmenin artış göstermesiyle ülkenin ekonomik, sosyal ve kültürel alanda düzenli ve planlı olarak büyümesini sağlamak için 1960 yılında Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) kurulmuştur. 1963 yılından itibaren hazırlanan kalkınma planlarında kentleşmeyle ilgili devlet politikaları da belirtilmiştir.

▪**Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1963-1967)**, kentleşme için gerekli olan altyapı yatırımlarından, istihdam sorunlarına, düzenleme konularına ağırlık vermektedir. Hazırlanan planda toplum yapısı göz önüne alınarak kalkınmanın gerçekleştirilebilmesi için karma ekonominin olanaklarından faydalanılarak gerçekleştirilebileceği ön görülmüştür. DPT (Devlet Planlama Teşkilatı)'ye göre Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı döneminde nüfus artış hızı %3 olarak tespit edilmiştir. Bu plana göre bireylere yeni iş alanları oluşturulmalı, toplumun eğitim seviyesi yükseltilmeli, Türk toplumunun ihtiyaç ve şartlarına uygun insan yetiştirilmesi konusuna öncelik gösterilmelidir (DPT, 1963).

▪**İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1968-1972)**, sanayi sektörünün ekonomide önemli yer edindiği döneme denk gelmektedir. Karma ekonominin olanaklarından yararlanma amacı aynı Birinci Kalkınma Planında olduğu gibi temel araç olmuştur. DPT'ye göre Türklerin zekâsından ve yaratıcı gücünden yararlanarak, devletin de bütün imkânlarını sunmasıyla hızlı ve planlı bir kalkınma potansiyelinin olduğu ele alınmıştır (DPT, 1968). Kentler arasındaki farkları gidermek ve İstanbul, Ankara, İzmir, Adana'daki nüfus yoğunluğunun önüne geçmek için bu illerin dışında yeni gelişmiş kent merkezlerinin oluşturulması hedeflenmiştir (Keleş, 2004).

▪**Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1973-1977)**, daha önce planlanan hedef ve tahminleri, bazı ülkelerle karşılaştırmalı olarak verilmeye çalışılmış ama sebep-sonuç ilişkileri üzerinde durulmamıştır. Bu plan iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölüm ülkenin ekonomi alanındaki gelişimini, ikinci bölüm ise sosyal alandaki gelişmeleri içermektedir. Bu planda gelir seviyesinin arttırılması ve dış kaynaklara bağıllığın azaltılması üzerine çalışılmıştır. Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda en büyük sorun olarak ülkede iş gücü fazlalığının olduğu belirtilmiş ve eksik istihdam konusu üzerinde durulmuştur. Ancak yeterli alt yapı çalışmaları oluşturulamadığı için iş gücü fazlalığı hakkında yeterli istatistiksel analizler yapılamamış sorunun büyüklüğü hakkında tahminlerden öteye gidilememiştir. Hazırlanan birinci ve ikinci planlar ülkenin kalkınmasını sanayileşmesine bağlamış ve bu nedenle yatırımların dağılımını yaparken sanayiye ağırlık vermiştir. Devlet Planlama Teşkilatı, kalkınma planı olarak yatırımların büyük çoğunluğunun sanayi koluna ayrılmasının sorunu çözmeye yeterli olamayacağını kabul ederek istihdam çalışmalarının desteklenmesini öngörmüşlerdir. Ayrıca büyük kentlerde yaşayanların tüketim toplumu haline geldiği, kentlerde yaşayanların tüketim alışkanlıklarının giderek arttığı ve bununda sanayiye ayrılan yatırımların önüne geçtiği

belirtilmiştir (DPT, 1973). Bu nedenle büyük kentlerde çalışmak için ihtiyaç duyulan nüfusun sayıca fazla toplanması engellenmek istenmiştir (Yaren, 2002).

•**Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1978-1983)**, iki bölüm olarak düzenlenmiştir. Birinci bölümde bir önceki planın sonuçları ve Dördüncü Planın da temel amaçları yer almaktadır. İkinci bölüm ise kalkınmanın siyasi, ekonomik, kültürel açıdan ayrıntılı değerlendirmesini, ilkeleri ve politikaları içermektedir. Bu planda hedeflenen; ekonomi alanında ortaya çıkan ödemelerdeki açıkları gidermek ve ekonominin kendi kendine yeterli hale gelmesini sağlamaktır. DPT'ye göre bu dönemde hazırlanan Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı ülkenin ekonomik olarak sağlam temellerde gelişmesinin yanı sıra toplumu sosyo-kültürel açıdan da geliştirmek amacıyla hazırlanmıştır (DPT, 1979). Devletin konut yapımında yetersiz kalması ve ev fiyatlarının yüksek olması, kentlere göç eden insanları gecekondu yapımına yöneltmiştir (Erkan, 2002). Keleş (2004)'e göre ise hazırlanan dördüncü planın temel ilkesi, kentte yaşayan bireylerin temel ihtiyaçlarını karşılamaktır.

•**Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1985-1989)** hazırlanırken toplum refahının artırılması amaçlanmıştır. Ekonominin ülke dışına açılmasına, ihracata öncelik veren politikaların uygulanmasına önem verilmiştir. Ekonomi alanına devlet müdahalesinin minimum seviyeye indirilmesini, altyapı yetersizliklerinin ve konut eksikliklerinin giderilmesini, bölgeler arasındaki gelişmişlik farklarının en aza indirilmesi öngörülmüştür. Aynı zamanda ekonomideki sanayi payının artmasıyla, istihdamın artırılıp işsizliğin azaltılması, gelir dağılımının eşitlenmesi gerçekleştirilecek hedefler arasında yerini almıştır. DPT'ye göre, kamu sektöründe iş gücü ihtiyacının giderilmesi için diğer iş gücü fazlası olan kaynaklardan temin edilmesi hedeflenmiş, yapay yollarla istihdam edilmesi tercih edilmemiştir. Bu şekilde işgücü sağlayabilmek için de ücret politikasının ve çalışma şartlarının düzenlenmesi, iyileştirilmesi gerektiği öngörülmüştür (DPT, 1984). Ülkenin işsizlikle uğraşırken bir yandan da yurtdışı istihdamlarının değerlendirilmesinin ve bu yönde çalışmalar yapılmasının zorunluluğu vurgulanmıştır (Artukoğlu, 2005). Ülkenin sanayi alanındaki gelişmeleriyle ortaya çıkan hızlı kentleşmenin, düzenli ve planlı şekilde yönlendirilerek olumsuz durumlardan arındırılıp ekonomiye katkı sağlaması için önlem alınması gerektiği vurgulanmıştır. Kentlerde yatırımlara öncelik verilmesi, kentleşmeyle ortaya çıkan konut, ulaşım ve altyapı sorunlarına çözüm bulunması, küçük kent merkezlerine de destek verilip gelişime açık hale gelmesinin sağlanması, sanayi tesislerinin

gelişmekte olan yerleşim yerlerine kurulup düzensiz yapılaşmanın önüne geçilmesinin gerekliliği savunulmuştur (Keleş, 2004).

▪**Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda (1990-1994)**, ülke kaynaklarından en etkili biçimde yararlanarak üretimi arttırmak amaçlanmıştır. Aynı zamanda yaşam pahalılığını normal seviyeye indirmek, imalat sanayisini arttırmak ve sosyal alandaki politikalara önem verip düzenlemek hazırlanan planın amaçları arasındadır. Devlet Planlama Teşkilatı, ihracatın sürekli hale gelmesini ve çeşitlilik sağlamayı amaç edinmiştir. 1990 yılından itibaren Türkiye ekonomisindeki büyüme çok sağlıklı bir şekilde olmamıştır. Bu dengesiz büyüme firmaların ileriye dönük yatırım kararlarını da etkilediği için kalıcı bir istihdam sağlanamamıştır. Ülke ekonomisinin sürekli iniş çıkışlı olması Türkiye'nin Dünya Bankası raporlarına “büyüyen ama istihdam yaratamayan ekonomi” olarak geçmiştir (DPT, 1989). Eser ve Terzi (2008), ülkenin sadece ekonomik açıdan büyümesinin işsizlik sorununu tamamen ortadan kaldırmadığını öne sürmüştür. Devlet Planlama Teşkilatı'na göre Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı döneminde bireylerin girişimcilik hareketlerinin desteklenmesi ve geliştirilmesi, küçük işletmelerin desteklenmesi, mevcut olan işgücü niteliğinin geliştirilmesi istihdama yönelik alınabilecek önlemlerin başında gelir. Ayrıca istihdamın gelişmesini engelleyen bütün olumsuzlukların da ortadan kaldırılması gerekir (DPT, 1989).

▪**Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1996-2000)** ülkeyi 2000'li yıllara hazırlamak için gerekli alt yapı eksikliklerini gidermek amacıyla hazırlanmıştır. Ayrıca ülkenin diğer AB ülkeleri ile arasındaki gelir ve gelişmişlik farkını ortadan kaldırmak için yerli ve yabancı yatırımların hızlı bir şekilde artmasını ve bu amaç için uygun sosyal, ekonomik koşulların iyileştirilmesiyle işgücü niteliğinin artırılması büyük önem taşımaktadır. DPT'ye göre uygulanan bilim ve teknoloji politikaları ülkenin ekonomik ve sosyal açıdan nitelikli değişimler yaşamasında ve işgücü planlamasında ayrı bir önem taşımaktadır. Hazırlanan bu Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda iyi eğitim görmüş bireylerin önem kazandığı belirtilmektedir (DPT, 1995). Erkan (2002)'a göre, plan hazırlanırken nüfusun büyük kısmının kentlerde toplanacağı düşünüldüğünden kentlerdeki yaşam memnuniyeti ve yaşam kalitesini arttırmak amacıyla bazı ihtiyaçlardan ve kararlardan söz edilmektedir. Bu kararlar;

- Gecekondulaşma ve buna benzer çevresel sorunların önüne geçmek için, kent planlamasına dikkat edilecek ve kesinlikle teknolojiden yararlanılacaktır.
- Kentlerdeki alt yapı yetersizlikleri giderilerek konut sorunu çözülecektir.

- Kent planlaması yapılırken doğal ve tarihi yerler korunacak, çevreye zarar verecek yapılar engellenecektir.
- Kente göç ederek gelen bireylerin kente uyum sürecinde her türlü destek sağlanacaktır.

Yedinci Kalkınma Planı incelendiğinde şimdiye kadar hazırlanan kalkınma planları içerisinde en olumlu gelişmelerin yaşandığı dönem olmuştur. Bu dönemde gerekli istihdamı sağlayabilmek adına İş ve İşçi Bulma Kurumu'nun (İş-kur) yeniden örgütleneceği Devlet Planlama Teşkilatı tarafından dile getirilmiştir (DPT, 1995).

▪**Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001-2005)** hazırlanırken AB'ye uyum süreci içerisinde bulunulmuş, yapısal ve kurumsal düzenlemelere gidilmiş, rekabet arttırılmış, ekonomide istikrar sağlanmaya çalışılmış, bölgeler arasındaki farklılıkların en aza indirgenmesi amaçlanarak bölgesel planlamalara öncelik verilmiştir. Ayrıca Sekizinci Kalkınma Planı TBMM onayı ile yürürlüğe girmiştir. DPT'ye göre ülkede bilgi toplumu oluşturulması sürecinde en önemli etken bilgi olduğundan gelişmiş bir iletişim ve teknoloji altyapısına sahip olmanın önemi vurgulanmaktadır. Bu nedenle yatırımın büyük kısmının insana ve insan gücüne yapılması gerektiği bilinci gelişmiştir. Sekizinci Kalkınma Planı uluslar arası düzeyde kendini sürekli yenileyen ve birçok stratejiyi kapsayan bir yapıya sahiptir. DPT'ye göre yabancı firmaların ürettiği ve geliştirdikleri Ar-Ge etkinlikleri bilginin ve teknolojinin tüm dünyaya yayılmasında çok büyük etkiye sahiptirler. Ülkeler arası ticaretin gelişmesine katkıda bulunmaktadır. Türkiye'de bu süreçte istihdam yapısı açısından büyük değişimler yaşamıştır (DPT, 2000). Karagöl ve Akgeyik (2010), 2001 yılında yürürlüğe giren yapısal istikrar programlarının sektörler arası geçişleri hızlandıran bir faktör olarak belirtmektedir.

▪**Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı (2007-2013);** ülkede sosyal, siyasal, ekonomik alanda değişimlerin çok yönlü ve hızlı yaşandığı bir döneme denk gelmektedir. Devlet Planlama Teşkilatı'nın açıklamasına göre; küreselleşmenin her alanda etkili olması, toplumda rekabetin yoğunlaşması, belirsizliklerin artmasıyla buna bağlı olarak bireyler ve kurumlar için risklerin de artış gösterdiği bu dönemde, hazırlanan kalkınma planı ülkenin her alanda bütüncül bir yaklaşımla gerçekleştireceği dönüşümleri kapsayan bir belgedir. Şimdiye kadar hazırlanan planlar içerisinde en kapsamlı ve ileriye yönelik fikirleri içeren plan Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı diyebiliriz. Tabi bunun nedeni ise hızla gerçekleşen küreselleşme sürecinde bilginin büyük bir öneme sahip olması olarak açıklanabilir. Dokuzuncu Kalkınma Planı'nın temel hedeflerinden birisi, Türkiye'yi küreselleşme sürecinde rekabet edebilecek bir konuma, güce taşımaktır. Bu güce ulaşmak için gerçekleştirilmesi gereken hedefler

arasında kamusal hizmetlerde kaliteyi en üst seviyeye çıkarmak, istihdamın artırılması, toplumda sosyal dayanışmanın güçlendirilmesi gibi hedeflerde bulunmaktadır. Bu hedeflere ulaşabilmek içinde iş gücü piyasasının artırılması, eğitime gereken önemin verilmesi gerektiği öngörülmektedir (DPT, 2006).

2.3. TÜRKİYE’DE KENTLEŞME NEDENLERİ

Türkiye’de gerçekleşen kentleşme hareketleri gelişmekte olan diğer ülkelerin kentleşme hareketlerine benzemektedir. Yalnız ülkemiz içerisinde gerçekleşen ekonomik, sosyal ve teknoloji alanındaki gelişmeler gelişmekte olan diğer ülkelere göre farklılık göstermektedir (Alcı, 2007). Sencer (1979) ve Keleş (2004) Türkiye’de gerçekleşen kentleşme hareketlerinin nedenlerini itici nedenler, iletici nedenler ve çekici nedenler olarak üç gruba ayırmışlardır.

2.3.1. İtici Nedenler

Kırsal alandaki olumsuz etmenlerden dolayı bu alanda yaşayan kırsal nüfusun yer değişikliği yapmasına neden olan etmenlerdir. Bu etmenler; toprak yetersizliğinden kaynaklanan geçim sıkıntısı, tarımsal alanlardaki düşük verim, işsizlik, doğal afetler, olumsuz iklim koşulları ve tarımda makineleşmenin artmasıdır.

Türkiye’de kırsal alanlarda tarım topraklarının miras yoluyla bölünmesi ve tarımda makineleşmenin artmasıyla insan gücüne duyulan ihtiyaç azalmış, bu yüzden kırsal alanlarda işsizlik artmaya başlamıştır. Tarım arazilerinden elde edilen verimin az olması, tarımsal üretimden elde edilen gelirin giderek düşmesi insanları tarımsal faaliyetlerden giderek uzaklaştırmıştır (Keleş, 2004).

Toprak mülkiyetinin giderek bölünmesi, topraktan elde edilen kazancın yeterli olmayışı, tarımsal faaliyetlerde teknolojinin ilerleyişiyle makineleşmenin artmasından dolayı bu bölgede yaşayan nüfusta işsizlik sorunu ortaya çıkmış; insanlar ihtiyaçlarını gidermek ve para kazanmak adına kırsal alanlardan kentlere doğru büyük bir hızla göç etmeye başlamışlardır (Erkan, 2002).

Türkiye’de yapılan araştırmalar sonucunda 1960’lı yıllarda tarım faaliyetinde bulunan insanlar ulusal gelirden % 55.4 oranında pay alırken bu oran günümüzde % 16’ya kadar düşmüştür. Kırsal kesimin şehirdeki ekonomik faaliyetlere yönelmesinde, kırsal alanlardaki doğal ve beşeri nedenlerden kaynaklanan gelir yetersizliği etkili olmuştur (Keleş, 2004). Ülkemizdeki coğrafi bölgelerin 1940 yılından itibaren kentleşme düzeylerinin yüzde (%) oranları Tablo 6’da gösterilmiştir.

Tablo 6.Coğrafi Bölgelerdeki Kentleşme Düzeylerinin Yüzde Değişimi (Keleş, 2004)

Bölgeler	1940	1960	1980	1985	1990	2000
Marmara	35.1	43.3	68.7	74.1	75.1	77.9
Güney Anadolu	20.1	31.6	49.8	62.7	54.3	59.1
Ege	23.3	30.3	48.6	54.8	53.0	62.3
İç Anadolu	14.8	24.8	47.4	53.3	59.5	62.1
Güneydoğu Anadolu	15.8	16.1	36.5	39.9	53.5	56.0
Doğu Anadolu	9.3	13.4	27.2	31.1	37.5	47.2
Karadeniz	7.2	11.4	24.0	29.2	33.7	41.2
Türkiye	18.0	25.2	45.4	50.9	55.4	61.7

Tablo 6’da görüldüğü gibi 1940 yılından itibaren bölgelerin kentleşme oranları birbirinden farklılık göstermektedir.

2.3.2. İletici Nedenler

Teknolojinin gelişmesiyle birlikte ulaşım alanında gerçekleşen değişimler, yol yapımı, yük ve yolcu taşımacılık sektöründeki gelişmeler insanların kolayca yer değiştirmelerini sağlamakla beraber; kırsal kesimlerin pazara açılmasını da kolaylaştırmıştır. Bu durumda insanların kentlerle etkileşimini arttırmıştır (Erkan, 2002). Hemen hemen her evde televizyon bulunması ve giderek eğitim seviyesinin yükselmesi insanların kentsel yaşam konusunda bilgilenmesine neden olmaktadır Türkiye’de gelişen teknolojiye bağlı olarak televizyon yayınlarının artması kırsal şartların iticiliğini, kentlerin ise çekiciliğini arttırmış ve insanları çekici olan kesimlere doğru psikolojik-sosyal olarak göç etmeye hazır hale getirmiştir (Erkan, 2002).

2.3.3. Çekici Nedenler

Kırsal nüfusun çoğunluğunun kentlere yönelmesini sağlayan bazı etmenler bulunmaktadır. Bunlar çekici etmenler olarak gruplandırılmaktadır. Nüfusun kentlere yönelmesini sağlayan olaylar arasında; kırsal yerleşim alanıyla kent merkezi arasındaki ekonomik gelir farklılığı, iyileştirilmiş eğitim imkânları, çalışabilmek için çeşitli iş imkânları, gelişmiş sağlık hizmetleri ve gelişmiş ulaşım olanakları yer almaktadır (Alcı, 2007).

Ülkedeki toplumsal nüfus hareketlerini incelediğinde her kentin aynı oranda göç almadığını, köyden hareket eden nüfusun çoğunluğunun Tablo 7’de görüldüğü gibi

İstanbul, Ankara, İzmir, Adana gibi kentlerde toplandığını açıklamaktadır (Gümüş, 2003).

Tablo 7. 1950-2000 Yılları Arasında Metropol Kentlerdeki Nüfus Oranlarının Yüzde Oranları (Gümüş, 2003)

Kentler	1950	1960	1970	1980	1990	2000
İstanbul	18.75	16.56	15.58	12.61	19.67	20.01
Ankara	5.50	7.34	9.03	8.54	7.60	7.28
İzmir	4.34	4.07	3.80	3.45	5.22	5.07
Bursa	1.98	1.74	2.02	2.02	2.48	2.71
Adana	2.24	2.61	2.54	2.61	2.72	2.57
Genel Nüfusa Oranı	32.81	32.33	32.96	29.23	37.70	37.64

2.4. KENTLEŞME SORUNLARI

Ülkemizde çarpık kentleşmenin neden olduğu sorunlar incelendiğinde bu sorunların çoğunu, gecekondulaşma, bölgeler arası gelişmede dengesizlik, konut sorunu, gelir dağılımındaki farklılık, düzensiz planlama, altyapı yetersizlikleri, çevre sorunları olduğu görülmektedir. Kentleşme sorunlarını konut, güvenlik, ulaşım ve çevre sorunları konuları altında değerlendirilir (Ertürk ve Sam, 2009).

2.4.1. Çarpık Kentleşme Sorunları-Gecekondu

Ülkede 1945 yılından itibaren nüfus artışının başlamasıyla ve bu nüfus artışıyla birlikte ülke içinde hareketlenmelerin olması kentleşmeyle beraber sorunlarında ortaya çıkmasını hızlandırmıştır. Bu sorunların başında, diğer çıkan sorunlara da kaynaklık eden gecekondu sorunu bulunmaktadır. Gecekondu sorununun temelinde kırdan kente göç ve yerleşme sorunu yatmaktadır.

Gecekondu kelimesi sözlük anlamına göre, bir gecede izinsiz olarak inşa edilen yapı olarak tanımlanmaktadır. Türkiye’de hukuki açıdan gecekondu tanımlaması 775 sayılı 1966 tarihli gecekondu kanununun 2. maddesinde yer alan mevzuata göre; bireyin kendisine ait olmayan arsa veya arazi üzerine herhangi bir yerden izin almadan yapılan yapı olarak tanımlanmaktadır (Alcı, 2007). Sezal (1992)’a göre ise gecekondu; şehir

merkezlerine yakın semtlerde kurulan sosyal ve kültürel anlamda şehir hayatına bağlı yerleşim yeri olarak tanımlanmaktadır.

1950’li yıllarda kentleşme sadece Ankara, İzmir, İstanbul gibi birkaç büyük kentte yoğunlaştığı için gecekondu yapıları sadece bu kentlerde sorun halindeyken, günümüze baktığımızda gecekonduların artık tüm kentlere yayılarak önemli bir sorun haline geldiği görülmektedir. Çakır (1991) ise gecekondulaşma konusunda ülkede etkilenmeyen bir bölgenin kalmadığını savunmaktadır. Kırsal yerleşim alanlarından kente göç eden bireyler, kentte yaşamını devam ettirebilmesi için gerekli desteğin sağlanamaması nedeniyle kendi imkânlarıyla konut sahibi olabilmek için gecekondu yapımına yönelmektedir. Devletin bu çarpık kentleşmenin önüne geçip gecekondu yapımını durdurmak yerine, gecekondu bölgelerine hizmet götürüp oy desteği beklemesi gecekondu bölgelerinin tamamen kalıcı hale gelmesine neden olmuştur (Keleş, 2004). Türkiye’de 1995-2002 yılları arasında inşa edilen gecekondu sayısı ve bu gecekondularda yaşayan nüfus miktarları Tablo 8’de gösterilmiştir.

Tablo 8.Türkiye’de Gecekondu ve Gecekondulu Nüfus Oranları (Keleş, 2004)

Yıllar	Gecekondu	Gecekondulu Nüfus	Kentsel Nüfustaki Payı (%)
1995	50.000	250.000	4.7
1960	240.000	1.200.000	16.4
1965	430.000	2.150.000	22.9
1790	600.000	3.000.000	23.6
1980	1.150.000	5.750.000	26.1
1990	1.750.000	8.750.000	33.9
1995	2.000.000	10.000.000	35.0
2002	2.200.000	1.000.000	27.0

Giderek artan bu gecekondu sorununu için çıkarılan bazı yasalar; gecekondu bölgelerini iyileştirme, önleme, ortadan kaldırma gibi önerilerde bulunmaktadır. Gecekondu bölgeleri tespit edilip, arazi sahiplerinin de durumdan haberdar edilip katılmasıyla gerekli olan altyapı eksikliklerinin giderilerek arazi yenileştirme çalışmalarıyla oradaki bölgenin yaşam standartlarının yükseltilmesi ön görülmektedir (Keleş, 2004). Gecekondu sorununa çözüm ararken yapılması gereken en önemli şey, insanların nerede yaşadığına bakmadan eğitim, sağlık, ulaşım gibi temel sorunlarını

çözerek, yaşam standartlarını yükselterek kentlere göç etmesi engellemektir. Ancak günümüzde bu şartlar sağlanamadığı için gecekondü bölgeleri maalesef hızla artmaktadır.

2.4.2. Konut Sorunu

İnsanların temel ihtiyaçlarından biri olan barınma gereksinimini gidermek amacıyla mekânsal olarak farklı büyüklükte olan yapılar olarak konutları tanımlayabiliriz. Devlet İstatistikleri Enstitüsü (DİE) konut kavramını, “ev, apartman, lojman olarak ikamete ayrılmış yapı” olarak tanımlamaktadır (DİE, 2000).

Ülkemizde giderek artan nüfusla birlikte artan konut ihtiyacı da önemli bir sorun olarak gündemdedir. Günümüzde ihtiyaç duyulan konutların sayısı ve niteliği açısından önemli bir sorun halindedir. Nüfusun artmasıyla hızlanan şehirleşme sürecinde, kentlerde bulunan konutların yetersiz kalması ve bunun sonucunda ortaya çıkan gecekondulaşmayla beraber çarpık yapılaşmanın artması konut sorununun çözülemez bir hale gelmesine neden olmaktadır. Kentler büyük bir hızla mimari planı, kalitesi olmayan tek veya çok katlı yapılarla dolmakta, bu durum kentlerin cazibesini yok etmekte ve kötü görünmesine neden olmaktadır. Nüfusu sürekli artan kentlerde yerleşme imkânının sınırlı olması ve maddi imkânı yetersiz olan bireylere kaldıkları konutların kira maliyetinin çok yüksek gelmesi, konut sorununu kentleşme sorunlarından en önemli sorun haline gelmesine neden olmaktadır (Sencer, 1979).

Ülkemizde nüfus artışının hızlı yaşanmasına bağlı olarak konut üretiminin yetersiz kalması, giderek konut açığının artmasına neden olmaktadır. Bununla birlikte yaşanan toplu nüfus hareketleri bazı kentlerde aşırı yığılmalara neden olmakta ve konut sorununun giderek büyümesine neden olmaktadır (Erkan, 2002). 2000-2010 yılları arasındaki ülkemizdeki konut ihtiyacı ve konut artışı Tablo 9’da gösterilmiştir.

Tablo 9. 2000-2010 Yılları Konut İhtiyacı ve Artışı (TÜİK, 2000)

İller	2000 Yılı Konut İhtiyacı	2010 Yılı Konut İhtiyacı	2000-2010 Konut İhtiyacı Artışı
Adana	312.899	379.605	66.706
Adıyaman	60.828	86.082	25.254
Afyon	83.170	97.727	14.557
Ağrı	38.363	55.359	16.996
Aksaray*	62.473	88.130	25.657
Amasya	49.333	58.152	8.818
Ankara	937.139	1.138.901	201.762
Antalya	281.100	411.405	130.305
Ardahan*	8.496	9.465	969
Artvin	20.761	25.759	4.998
Aydın	144.377	179.682	35.306
Balıkesir	180.517	216.400	35.882
Bartın*	13.583	14.404	821
Batman*	40.471	57.660	17.189
Bayburt*	6.597	6.169	-427
Bilecik	36.003	47.490	11.487
Bingöl	20.408	27.642	7.234
Bitlis	35.373	50.313	14.940
Bolu	36.685	46.777	10.092
Burdur	42.418	44.034	1.616
Bursa	416.683	555.726	139.044
Çanakkale	70.612	87.893	17.280
Çankırı	28.224	36.093	7.870
Çorum	74.827	89.206	14.380
Denizli	106.535	125.403	18.867
Diyarbakır	133.406	174.517	41.110
Düzce*	31.742	37.947	6.204
Edirne	69.206	73.069	3.864
Elazığ	65.892	83.689	17.798
Erzincan	31.095	35.657	4.562
Erzurum	106.258	142.329	36.071

İller	2000 Yılı Konut İhtiyacı	2010 Yılı Konut İhtiyacı	2000-2010 Arasında Konut İhtiyacı Artışı
Eskişehir	150.170	169.873	19.703
Gaziantep	204.922	270.203	65.281
Giresun	64.343	79.007	14.664
Gümüşhane	14.470	18.044	3.574
Hakkari	18.127	28.790	10.663
Hatay	132.300	139.353	7.052
İçel	231.609	289.362	57.753
Iğdır*	15.741	21.898	6.157
Isparta	79.713	101.474	21.761
İstanbul	2.542.651	3.299.004	756.353
İzmir	817.224	1.020.536	203.312
K.Maraş	110.382	142.384	32.002
Karabük*	42.211	41.075	-1.136
Karaman*	29.229	37.062	7.832
Kars	32.488	34.752	2.264
Kastamonu	42.030	48.197	6.166
Kayseri	172.427	200.082	27.655
Kilis*	14.618	9.954	-4.664
Kırıkkale*	81.289	93.689	12.399
Kırklareli	58.389	72.306	13.917
Kırşehir	33.256	37.599	4.344
Kocaeli	184.068	223.092	39.024
Konya	294.233	383.831	89.598
Kütahya	84.631	107.066	22.435
Malatya	101.902	132.531	30.629
Manisa	194.849	228.958	34.109
Mardin	63.281	90.705	27.423
Muğla	82.410	109.191	26.781
Muş	22.944	32.426	9.483
Nevşehir	34.420	40.491	6.071
Niğde	35.358	45.328	9.970
Ordu	84.546	97.887	13.341

İller	2000 Yılı Konut İhtiyacı	2010 Yılı Konut İhtiyacı	2000-2010 Arasında Konut İhtiyacı Artışı
Osmaniye*	68.638	88.341	19.703
Rize	46.862	67.863	21.001
Sakarya	113.354	121.604	8.250
Samsun	151.540	176.798	25.258
Şanlıurfa	134.682	189.016	54.335
Siirt	21.470	28.384	6.914
Sinop	27.396	31.253	3.858
Şırnak*	27.768	41.255	13.486
Sivas	85.125	89.015	3.889
Tekirdağ	118.518	170.227	51.709
Tokat	83.650	104.565	20.915
Trabzon	109.196	152.565	20.915
Tunceli	12.350	11.893	-457
Uşak	52.081	63.297	11.246
Van	68.161	102.912	34.751
Yalova*	40.717	43.474	2.757
Yozgat	65.356	91.340	25.984
Zonguldak	63.797	64.502	705
Toplam	10.906.368	13.766.711	2.860.343

*1990 Yılından sonra il olan ilçeler

Türkiye’deki konut sayısı, hızla artan nüfus ortalamasına bağlı olarak sürekli artmaktadır. Tablo 9’da 2000 ve 2010 yılları arasında konut sayısındaki artış miktarı gösterilmiştir. TÜİK’in 2000 yılında yapmış olduğu araştırmaya göre ülke genelinde hane halkının % 68’i kendi evinde oturmaktadır. Kent merkezlerinde yaşayıp kendi evinde oturanların oranı % 58, ilçelerde yaşayıp kendi evinde oturanların oranı % 64, köyde yaşayıp kendi evinde oturanların oranı ise % 87’dir.

Kira ücretlerinin ve kira ücretlerindeki artış oranlarının gelişmiş kentlerde fazla olması kirada oturan insanları ekonomik olarak zorluk yaşamasına neden olmaktadır. Tablo 10’da Yenigün Gazetesi (2007)’nin yayınladığı 2003-2006 yılları arasındaki enflasyon ve kira artış oranları gösterilmektedir.

Tablo 10. Yıllara Göre Enflasyon-Kira Artışı Karşılaştırması (Yenigün Gazetesi, 2007)

Yıl	Enflasyon Artışı	Kira Artışı
2003	26.4	25.3
2004	16.2	20.29
2005	9.23	19.67
2006	9.65	19.62

2.4.3. Ulaşım Sorunu

Hızla meydana gelen kentleşme sonucunda, şehirlerin alan ve nüfus açısından hızla büyümesiyle trafik ve ulaşım sorunları da kendini göstermiştir. Kentlerde günün belirli saatlerinde insanların iş, eğitim ve sosyal aktivitelerini gerçekleştirmek amacıyla evden çıkmasıyla trafikte yavaşlama ve aksama meydana gelmektedir.

Kentlerin sağladığı ulaşım imkânları, kentlerin yaşanılabilirliği açısından büyük öneme sahiptir. İnsanlar yaşayacağı yerleri seçerken diğer yerleşim alanlarına yeterli ulaşım bağlantıları olup olmadığına dikkat ederler. Gelişmekte olan yerleşim alanlarının birçoğu yüksek kapasiteli ulaşım bağlantıları üzerinde ve erişilebilirliğin kolay olduğu yerlerde toplanmaktadır (Brown, 1974).

Her geçen gün nüfus miktarının artmasıyla beraber ulaşım açısından insanlara hizmet veren toplu taşıma araçlarının yetersiz gelmesi ve insanların bireysel araçlara yönelmesiyle, trafikte araç sayısının artması sonucunda kargaşa ve sorun yaşanmaktadır (Kornoşor, 2002).

Ulaşım ve trafik sorunu, kentleşmenin artmasıyla ortaya çıkan en önemli sorunlardan biridir. Kentlerde bazı bölgelerde yaşanan trafik sorunu insanların yaşam kalitesini düşürmekte aynı zamanda çevre sorunlarının artmasına neden olmaktadır. Türkiye, ulaşım da bireysel araç kullanımının fazla olduğu ülkeler arasında yer almaktadır. Kentlerde yaşayan nüfusun giderek artmasıyla birlikte özel araca sahip olanların sayısı da gün geçtikçe artmaktadır. Bu durum kentlerde park yerlerini yetersiz hale getirmiş, ulaşım da sorunlara yol açmıştır.

Ülkemizde birçok kenti kapsayan, ulaşım çeşitlerine yönelik detaylı araştırmalar yapılmaktadır. Araştırmaların çoğu raylı sistem ve güzergâhın belirlenmesine yönelik çalışmaları kapsamaktadır. Ülkedeki ulaşım ağını verimli kullanabilmek adına sunulan öneriler dikkate alınmamakta ve bu nedenle ulaşım da aksaklıklar yaşanmaya devam etmektedir (Zorlu, 2009).

2.4.4. Çevre Sorunları

Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde yaşanan, günümüzde de devam eden kentleşmeyle beraber çevre sorunları da hızlı bir şekilde büyümektedir. 20. yüzyıldan itibaren sanayinin hızla gelişmesi yeni bir sosyal çevrenin de meydana gelmesine neden olmuş ancak ekolojik çevrenin zarar görüp görmemesi önemsenmemiştir (Alcı, 2007). Kentleşmenin meydana getirdiği çevre sorunlarının genelinde tek ortak nokta, kent merkezlerinin belirli bir büyüklüğe ve nüfusa ulaştıktan sonra çevre sorunlarının çok kısa bir süre zarfında ortaya çıkmaları ve hızla büyümeleridir (Tuncel, 1995). Çevre sorunları denilince akla ilk gelen çevre kirliliğidir. Ancak çevre sorunu bütün canlı türleriyle ve doğal kaynaklarla ilgili olumsuzlukları kapsamaktadır. Ülkemizde sanayi ve teknoloji alanında gelişmeler yaşanırken çevrenin zarar görmemesi adına yasal, mali ve idari önlemler alınmamıştır. Önlem alınmaması nedeniyle; hava, su, toprak ve gürültü kirliliği ile beraber sağlık sorunları ortaya çıkmıştır (Uslu, 1995). Ülkemizde çevre sorunlarının gündeme alınması 1970’li yılların başında Haliç’in ve İzmir körfezinin kirlenmesiyle ve Ankara’da meydana gelen hava kirliliğiyle başlamıştır (İlkin ve Alkin, 1991).

Ülkemizdeki çevre ile ilgili düzenlemeleri yapmak ve çevre sorunlarına çözüm bulmak; Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ve bu bakanlığa bağlı kuruluşlar tarafından gerçekleştirilmektedir. Devlet bireylerden çevre vergisi, temizlik vergisi olarak çevre düzenlemeleri yapmaktadır. Ancak siyasi kararların ve siyasi kuruluşların yetersiz olması çevre kirliliğine engel olamamaktadır. Çevre Bakanlığı’na ait yetkili kişilerin sanayi tesislerine denetime gitmemesi nedeniyle birçok sanayi tesisi filtre kullanmadan ya da arıtma sistemine sahip olmadan çalışmalarına devam etmektedir. Bu durum çevre kirliliğinin hızla artmasına ve sağlık sorunlarının oluşmasına neden olmaktadır (Sürmen, 1996).

2.4.4.1. Hava Kirliliği

Çevre sorunları arasında insan sağlığına en çok zarar veren, olumsuz etkiye sahip olan kirlilik türüdür. Hava kirliliği, havada bulunan yabancı maddelerin ve bileşiklerin insan sağlığına, diğer canlılara, ekolojik döngüye değişik oranlarda ve sürelerde etki etmesi, zarar vermesidir (Tünay ve Alp, 1996). Hava kirlenmesine neden olan kirleticiler arasında en önemli olanları karbonmonoksit, sülfürdioksit, nitrojen oksitler, bazı partiküller ve uçucu organik bileşiklerdir (Deniz, 2009). Fabrika ve evlerin bacalarından çıkan dumanlar, zehirli gazlar, ulaşım araçlarının egzozlarından çıkan

dumanlar, tarımsal faaliyetlerde kullanılan kimyasal maddeler, klimalar ve yangınlar hava kirliliğine neden olmaktadır (Kojimo ve Lovei, 2001).

2.4.4.2. Su Kirliliği

Canlıların yaşaması için su hayati bir öneme sahiptir. İnsanlar suyu temizleme aracı olarak da kullanmaktadırlar. Günümüzde sulara doğrudan etki edip kirlenmesine neden olan etmenler; sanayi atıkları, evsel atıklar ve kanalizasyon atıklarıdır. Bu atıklar içerisinde yer alan kimyasal ve sentetik maddelerle birlikte ağır metaller uzun süre suya hapsolmakta ve suyun kirlenmesine neden olmaktadır (Güney, 2002).

Su kirliliği sadece göllerde, yer altı sularında görülmemektedir. Ülkemizde denizlerde de önemli bir kirlilik sorunu olarak ortaya çıkmaktadır. Sanayi tesislerinin ve kanalizasyon atıklarının akarsular aracılığıyla denize dökülmesi sonucu oluşan kirlenmeler, deniz kazalarında meydana gelen sızıntılar, denizlerin turizm amacı olarak kullanılması sonucu oluşan atıklar su kirliliğine neden olan önemli sorunlardır.

2.4.4.3. Gürültü Kirliliği

Gürültü kirliliği, ülkemizde bölgelere göre farklılık gösterip, uzun süreli, birbirleriyle uyumlu olmayan, rahatsız edici ses topluluğu olarak tanımlanabilir. Sesin gürültü olarak kabul edilmesi, sesin frekansına, şiddetine; bireylerin fizyolojik ve psikolojik hassasiyetine göre farklılık gösterebilir (Lüleci, 2000). Yani gürültü için kişiden kişiye değiştiği, göreceli bir kavram olduğu belirtilmektedir. Günümüzde gürültü kirliliği nüfus artışına, kentleşmeye bağlı olarak artış göstermektedir. Gürültü kaynaklarına örnek olarak; ulaşım araçları (tren, uçak, gemi vb), bireylerin iletişim halindeyken yüksek sesle bağırması, seyyar satıcılar, eğlence mekânları, inşaatlardan kaynaklanan gürültüler vb. verebiliriz. Dünya Sağlık Örgütü (WHO)'nın gürültü kirliliği olmaması için belirlemiş olduğu sınırlar vardır. Genel olarak bu sınır 80 desibel ile 130 desibel arasında yer almaktadır. Denetimler de belirlenen bu sınırlara göre yapılmaktadır (Güney, 2002).

2.4.5. Kentleşme ve Suç

Kentleşme kavramı toplumlarda her zaman olumlu etkiler bırakmamıştır. Toplumu oluşturan bireyler arasında anlaşmazlıklar, uyum sürecinde zorluklar yaşanabilir. Bireylerin kente uyum sağlayamaması, kültürel farklılıklar ve toplumsal sınıflaşma bireyler üzerinde olumsuz etkiler yaratarak, kentleşmenin suç olgusuyla arasında ilişki kurmamıza neden olur (Gökulu, 2010).

Suç tek bir nedene bağlanamayacak kadar karmaşık bir yapıdır. Örneğin suç ve işsizlik arasında anlamlı bir ilişki vardır. Cömertler ve Kar (2007); Türkiye'nin 81 iline ait 2000 yılı verilerini kullanarak, suçu belirleyen sosyo-ekonomik faktörlerin neler olduğu sorusuna yatay-kesit yöntemi ile cevap aramaya çalışmışlardır. Yaptıkları bu ortak çalışma neticesinde, işsizlik ile suç oranı arasında pozitif bir ilişkinin olduğu bulgusuna ulaşmışlardır (Ata, 2011). Ancak her işsiz insanın suça yönelebileceği yargısını yapamayız. Conklin (2006)'e göre, işsizlik olgusu kimi durumlarda bireyi suça teşvik ederken kimi durumlarda suç oranını azaltan bir unsur olabilir.

Ülkemizde kırdan kente doğru, eğitim ya da iş bulma amaçlı, yoğun ve düzensiz şekilde göçler yaşanmaktadır. Göç edenlerin kentlerde beklentilerini karşılayamaması bireylerin suç işlemesine neden olmaktadır. Toplum ve Hukuk Araştırmaları Vakfı (TOHAV)'na göre; büyük kent merkezlerine göç eden bireylerin hayatlarının planladıkları gibi gitmemesi sonucu çeşitli yollardan para bulup güce sahip olarak mafyalaşmaya başlamaktadırlar (Alcı, 2007).

Büyük kentlerde nüfusun fazla olması, suç eyleminin kolay yapılmasına ve gizlenmeye olanak sağladığı için büyük şehir merkezlerinde suç işleme işleminin daha kolay olduğu söylenmektedir. Ayrıca büyük şehirlerde insanlar birbirini tanımadığı için suçlular yakalanmadan birden fazla suç işlemektedir. Bu nedenle kentlerde işlenen suç oranları yıldan yıla artarak devam etmektedir (Şener, 1994). Tablo 11'de 2006 yılındaki işlenen suçların çeşitliliği ve zaman sıklığı gösterilmektedir.

Tablo 11. 2006 Yılında Türkiye de İşlenen Suçların Zaman Sıklığı (Takvim Gazetesi, 2007)

Suç Sayısı	Adı	Dakikası
67.079	Ev soygunu	6
23.537	Oto hırsızlığı	17
42.331	İşyeri soygunu	9
3.199	Resmi kurum soygunu	120
21.402	Yankesicilik	18
9.668	Kapkaç	41
9.546	Dolandırıcılık	41
6.633	Gasp ve yağma	59
94.226	Yaralama ve darp	4
1610	Kasten adam öldürme	240
21.204	Tehdit	19
15.368	İntihar ve intihara teşebbüs	26
12.784	Aile içi şiddet	31
1774	Tecavüz ve tecavüze yeltenme	4
5.376	Adam kaçırma	75
504	Çocuk kaçırma	980
13.874	Ruhsatsız silah taşıma	28

2.5. SİNOP'TA KENTLEŞME VE KENTLEŞME SORUNLARI

2.5.1. Sinop'un Kuruluşu ve Tarihsel Gelişimi

Sinop Tarihi çok eski dönemlere dayanmaktadır. Yapılan kazılar sonucunda Tunç Çağı'na ait birçok eser bulunmuştur. Sinop'un yazılı tarihi Hitit Devlet Dönemi'nde başlamıştır (M.Ö. XIV. yy). Hitit topraklarının kuzeyinde yarı göçebe ve saldırgan bir topluluk olarak yaşayan Gaşkalılar, çağdaşları Hitit Devleti ile sürekli savaşlar yapmışlardır. Sinop Kalesi'nin temellerinin ilk olarak bu dönemde Gaşkalılar tarafından yapıldığı birçok kaynakta yer almaktadır (Anonim-2).

Hitit Devleti'nin M.Ö. 1200 yıllarında yıkılması ile Gaşkalılar'a ait bilgilerde sona ermektedir. Bu nedenle M.Ö. 1200-1700 yılları arasında Sinop Tarihi için karanlık bir dönem olarak adlandırılır (Anonim-3).

Özcan (2012), Anadolu-Osmanlı kentlerini üç farklı mekânsal tipoloji ile açıklamaktadır. Anadolu Selçuklu ve Bizans'tan kalan Erken Dönem Osmanlı kentleri tarihi çerçevedeki ilk mekânsal biçimlenmedir. Bu kentlerin başlıca özellikleri; Bizans ve Anadolu öncesi Türk kültür değerlerinin mekânsal birlikteliğine dayanması, sur içine yerleşmiş olması ve Osmanlı toprağı haline geldikten sonra şehrin kiliselerinin camiye dönüştürülerek yeniden kullanılması ve bu esnada camilerin en büyüğüne "Ulucami" adı verilmesidir.

Karadeniz Bölgesi'nde Türkiye'nin en kuzey noktasında ev sahipliği yapan Sinop'un kent merkezi de coğrafi konum özellikleri nedeniyle yaklaşık M.Ö. 3000'den beri sürekli yerleşime konu olmuştur. Kentin surlarının temellerinin de atıldığı Kaşkalar (Gaşkalar) dönemi sonrasında M.Ö. 2000'lerde Asurlular ve Hititler dönemlerini yaşayan kent merkeziyle ilgili M.Ö. 1200 ile M.Ö. 700 yılları arasındaki durumuna ilişkin yazılı herhangi bir belgeye rastlanmamıştır (Gökmenoğlu, 1992).

Büyük İskender'in M.Ö. 333 yılında Anadolu topraklarını fethetmesinden sonra O'na bağlılığını sunan kentte Helenistik Dönem başlamıştır. Kentin bu dönemde geometrik (muhtemelen ızgara sistemli) bir plana sahip, kuzey ve güney limanları ile deniz ticaretinin devam ettiği bir yapıdadır (Sinop İmar Planı Analitik Etütleri, 1977). Sinop, M.Ö. 183'te Pontus İmparatorluğu'na ele geçirildikten sonra III. Mithridates döneminde imparatorluğun başkenti olmuştur. Kent fizik mekânında öne çıkan stoa, gymnasium, agora, saray ve Serapis Tapınağı hellenistik dönemde şehrin kültür ve sanat merkezi olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte Paflagonya, Galatya ve Kapadokya bölgelerinin balıkçılık merkezi; zeytinyağı, zeytin ve amphora ana ticari limanı konumundadır (Yurt Ans.,1981). Bugün Sinop Müzesi bahçesinde kalıntılara rastlanan Serapis Tapınağı bu dönemden günümüze ulaşmış kültür mirasıdır.

Kentte Roma İmparatorluğu Dönemi M.Ö. 70'te General Lukullus'un istilasının ardından M.Ö.45-M.S.395 yılları arasındadır. Romalılarda Ege ve Akdeniz'deki ticaretin önde olması Sinop'un önemini azaltmıştır. Strabon Roma Dönemi Sinop'unu şu şekilde tarif etmektedir: Kentin gymnasium, agora ve kolon adlı sokaklar surlarla çevrelenmiştir (Yurt Ans., 1981). Günümüz kentinde yapılan arkeolojik çalışmalar kentin ada olarak bilinen doğudaki yarımada kısmında erken Roma dönemine ait kalıntılara rastlanması kentin Roma zamanında sur dışında da yer seçtiğini ileri sürmektedir.

Roma İmparatorluğu'nun ikiye ayrılması Sinop'ta Bizans Dönemi'ni başlatmıştır. Kent her ne kadar Karadeniz'deki ticaret, kültürel ve askeri merkez olma özelliğini sürdürüyorsa da bu dönemde küçülmeye devam etmiştir. Hristiyanlığın kabulünden sonra 4. yy'da İmparator Justinian zamanında kentte kiliseler, köprüler ve su yolları inşa edilmiş, kent surları ise onarım görmüştür. Şehrin büyümesi Arap, Pers, Latin saldırıları ile durmuş kent bunun sonrasında Trabzon Rum İmparatorluğu'nun topraklarına katılmıştır (Sinop İli Yıllığı, 1993). Bugün Balatlar Kilisesi adıyla anılan Kefevi Mahallesi'ndeki yapı topluluğu kentin Bizans Dönemi'ne tarihlenmektedir.

Özcan'ın (2012) bahsettiği Erken Dönem Osmanlı Kenti özellikleri Sinop'un İzzettin Keykavus tarafından Anadolu Selçukluları'nca ele geçirilmesi (3 Ekim 1244) sonrasında başlar. Kent bu dönemde hızlı imar faaliyetleri yaşamıştır. Bunlar içinde en önemlileri surların onarılması ve surların batısına iç kalenin inşa edilmesidir. İç kalenin bir bölümünde Sinop Tersanesi inşa edilmiştir. Alanya'daki tersane inşasının ardından Alaaddin Keykubat'ın Karadeniz'deki gücünü yansıttığı kent Sinop'tur. İç kalede ayrıca askeri bir depo ve Kale Cami de yer almaktadır. Kiliseler camiye dönüştürülmüş, kent sur içinde organik olarak gelişmiştir. Beylikler (Pervaneoğulları ve Candaroğulları) Dönemi'ne gelindiğinde Süleyman Pervane'nin önceden kilise olan Alaaddin Cami'ni yeniden işlevlendirmesi ve adının günümüzde çevresindeki mahalleye de adını veren Cami-i Kebir (Ulucami) olması öne çıkar. Bununla birlikte Pervane Medresesi, Aslan Cami, Kadı Mescidi, Ulubey Mescidi, Ulubey Çeşmesi, Fıskıran Çeşmesi gibi birçok medrese ve mescid bu dönemde yapılmıştır. Kent, bu dönemde uluslararası ticaret limanlarının en önemlilerinden biridir (Kuru, 2005). Zaman içinde dış limana kum dolması nedeniyle kuzey liman işlemez duruma gelmiştir Osmanlı Dönemi'nde sadece iç (güney) liman kullanılmaktadır.

2.5.2. Klasik Dönem Osmanlı Kenti'nde Sinop

Bu dönem Osmanlı kentlerine bakıldığında; surlarla çevrili kale şehirden, sur dışına çıkan açık kent yerleşim modeline geçildiği görülmektedir. Sur dışında, düzenli ve açık yollar biçiminde, mal ve insan akışını sağlayan yeni 'bedesten bölgesi', vakıf kurumunun yaptırdığı cami, mescit, han, hamam, imaret; çevresinde kendi içinde örgütlenmiş, içe dönük, dar, dolambaçlı sokaklarla kurulmuş konut alanları bulunmaktadır (Özcan, 2012). Sinop kenti ise buna paralel bir gelişme sergilemektedir. 1461 yılında Osmanlı toprağı olan kent hükümdarlığın ana liman, tersane ve Karadeniz'deki askeri üslerden biridir. Bu dönemde kent Kastamonu Sancağı'na bağlı bir kadılıktır (Sinop İl Yıllığı, 1993).

15. yy'da Sinop'ta cami ve mescit çevresinde oluşmuş 13 Müslüman, kilise çevresinde şekillenmiş 7 Gayrimüslim (Rum) mahalleleri yer almaktadır. Her mahalle, merkezinde yer alan dini yapının adıyla anılmaktadır; sadece Rumların yaşadığı Tersane Mahallesi'nin adı farklıdır. Bu dönemde nüfus yaklaşık 4550'dir (Ünal, 2008). Osmanlı'nın en parlak dönemine gelindiğinde Gelibolu ve Haliç tersanelerinin yanı sıra Sinop tersanesi de imparatorluğun en önemli gemi üretim merkezlerindendir (Kuru, 2004). 1530 tarihli tahrir defterinde de Küçük Ayasofya Mahallesi (Yeni Mahalle)'nin

kuruluşu geçmektedir. Kent nüfusu 1582’de 5119’dur. Yani kent 16. yy’da sur dışına çıkarak özellikle doğuda gelişimini sürdürmüştür.

17. yy başlarında Celali İsyanlarının etkileri ve Kazak istilasını yaşayan kent ile ilgili Evliya Çelebi şu bilgileri vermektedir: yüzyıl ortasında Sinop’ta yaşayan halk tüccarlar, marangozlar ve denizcilerden oluşmaktadır. Kentin sekiz kapısından da söz eden Çelebi, kentte 24 mahalle olduğunu, Hristiyanların sahil şeridi ve sur dışında yerleştiklerini, Müslümanların ise sur içinde yaşadıklarını belirtmektedir. Bu dönemde kentte 1060 ev vardır (Yurt Ans., 1981). Osmanlı’nın çöküş yaşadığı yüzyıllarda, 18. ve 19. yy’da Sinop’un da gerilemeye başladığı gözlenmektedir. Sinop’u ziyaret eden seyyahlardan Charles Texier 1830’da Trabzon Limanı’nın deniz ticaretinde öne çıkmasıyla kentin önemini kaybettiğini söylemektedir. Hala ticari bir limana sahip olmasına rağmen bu dönemde kent, orman ve tarlalarla çevrili küçük bir kasaba görünümündedir. Yine de 1780’lerde kentin askeri işlevi sürmektedir. Kentin doğu surlarının bitiminde ikinci bir tersanenin inşa edilmesi, burada yeni surların yapılması ve limanın onarılması dönemin başlıca imar faaliyetleri arasındadır (Can Çetin, 2013).

2.5.3. Batılılaşma Döneminde Sinop

Özcan’a (2012) göre 19. yy Batılılaşma etkisindeki Osmanlı kentlerinin temel yapısını ikili düzen oluşturmaktadır:

- a. İslam hukuku, örf ve adetler etkisiyle gelişmiş geleneksel mekânlar,
- b. Belediye kurumunca yapılan imar ve yapı düzenlemeleri, saat kuleleri, yeni kamu binaları, yangın planları ve sonrasında apartmanlaşma.

Bu çerçevede, çalışmanın temel konusu da ele alındığında 1844 yılında Sinop’un Kastamonu Eyaleti’ne bağlı bir sancak haline getirilmesi Sinop’ta batılılaşmanın başlangıcı olarak kabul edilebilir. 19. yy başında Sinop’un ekonomisi hala deniz ticaretine dayanmaktadır. Kent önceki dönemdekine benzer bir fizik mekâna sahiptir: Sağlam surlarla çevrili kent güney limanı çevresinde yoğunlaşmakta, sur dışında doğuda Bozburun tepesine doğru yerleşmektedir. Çiftçilik ve tersane işleriyle uğraşan Müslimler sur içinde kentin ticaretini elinde tutan gayrimüslimler ise sur dışında yaşamaktadır (İslam Ans., 1966; Sinop İl Yıllığı, 1993).

Osmanlı İmparatorluğu ile Rusya arasında başlayan Osmanlı-Rus savaşları sırasında önemi artan Sinop’ta Korucuk ve Paşa Tabyalarının inşası bu döneme rastlar (Gökmenoğlu, 1992). 1853 yılında Rus donanmasının Osmanlı donanmasını Sinop

limanında yakması kentin yaşadığı ilk ve en önemli olaydır. Kentin fiziksel çevresinde doğrudan kayba neden olan Sinop Baskını'nın ardından gayrimüslim nüfusun büyük bölümü kenti terk etmişler, kent ekonomik olarak da büyük kayıplar yaşamıştır. Savaş sonrasında askeri işlevini ve tersanesini de yitiren kent yeşil bahçeler içinde iki katlı ahşap evlerin, minare ve kubbelerin varlığına rağmen terk edilmiş gibidir (Geçmişin Fotoğraflarıyla Sinop Tarihi, 2005).

18. yy sonu 20. yy başında kent, Özcan'ın (2012) tarif ettiği ikili yapıyı yansıtmaya başlamıştır. Kentteki ana ulaşım eksenleri üzerinde yeni idari, eğitim ve sosyal yapılar inşa edilmiştir. Yaşanan frengi salgınının ardından hastane yapılırken, 1884'te Deniz Yolları Acentası, iç kalede 1874-1905 arasında Askerlik Şubesi, 1894'te Bidayet Mahkemesi, şeri mahkeme, noter, polis ve askeri güçler, Duyun-i Umumiye, Reji İdaresi gibi birçok yeni işlev kent merkezinde yerini almıştır (Sinop İmar Planı Analitik Etütleri, 1977; Demircioğlu, 1973; Sinop İl Yıllığı, 1967). 1882-1897 yılları arasında mutasarrıf Veysel Paşa tarafından Sinop iç kalede inşa edilen Sinop Cezaevi Osmanlı'da İstanbul dışındaki ilk organize cezaevi olma niteliğine sahip olmuştur (Kuru, 2004). Bundan sonra Sinop'un yeni işlevi sürgün yeri olması olacaktır.

20. yy başında Sinop kenti doku özelliklerini, bu dönemde kente sürgün edilen Refil Cevat'ın Menfalar Menfiler adlı eserinde anlattığına göre; "1914'te Sinop renksiz ve hareketsizdir. Surların bazı kısımları yıkılmıştır. Tersane Meydanı yanındaki burçlar çok büyüktür. Kırık ahşap bir iskele vardır. Kentte Hükümet Konağı'na giden yol taşlarla döşenmiştir, diğer yolların birçoğu topraktır. Yalı boyu bölgesinde çoğunlukla iki katlı ahşap evler yer almaktadır. Mavi ve sarıya boyalı evlerde balkonludur" (Can Çetin, 2011).

Refil Cevat'ın ve diğer sürgünlerin anlatımları ve görseller ışığında bu dönemde kentte ikili bir ticaret alanı bulunduğundan bahsetmek mümkündür. Bunun ilki batı surlarına yakın Osmanlı klasik döneminin de kent içi ticari merkezi olan Kaleyazısı çarşısı, diğeri ise liman ile ilişkili ve dış ticarete konu olan Tersane çarşısıdır. Kentte organik doku devam etmekteyken batılılaşmanın etkisiyle yeni kullanımlar ve yapılar kentte parça parça yer seçmişlerdir. 20. yy başında bu anlamda şu yapılar inşa edilmiştir: Vilayet Konağı (1901-1907), Eski Jandarma Alay Komutanlığı Binası (1921-1923), Belediye Binası (1913), Postane (1913-1921), Eski İdadi Mektebi (1885-1900), Eski İddihat Mektebi (1913) ve eski tersane alanının temizlenmesiyle oluşturulan 'Şehir Bahçesi' (Millet Bahçesi) (1922) (Can Çetin, 2013).

Sinop Üniversitesi ise 2007 yılında kurulmuştur. Asli vazifesi olan eğitim-öğretim ve araştırma faaliyetlerini 9 fakülte, 4 yüksekokul, 2 enstitü, 5 meslek yüksekokulu ve 12 araştırma uygulama merkezinden oluşmuş 29 ayrı biriminde, 2017-2018 akademik yılı itibariyle, lisans, ön-lisans, yüksek lisans ve doktora düzeyinde toplam 9610 öğrencisi ile sürdürmektedir (Anonim-4).

2.6. KENTLEŞME ÇERÇEVESİNDE SİNOP'TA KORUMA VE KENTİN YİTİRİLEN KÜLTÜREL DEĞERLERİ

2.6.1. 1844-1923 Yılları Arasında Sinop

Osmanlı'nın modernleşme dönemi olan 19. yy'ın ikinci yarısında, kentlerde, yapıların sağlamlaştırılması, sağlıklı ve temiz açık alanlar oluşturulması yönünde çalışmalar yapılmıştır (Keleş, 2000). Tanzimattan sonrasında kent planlama, altyapı iyileştirme, sağlıklı ve güzel çevreler oluşturulma eylemleri başta başkent İstanbul'da olmak üzere bütün kentlerde öne çıkmaktadır. İstanbul'da birçok ailenin aynı yapıyı paylaştığı apartman tipi yeni konutların tasarlanarak kent dikeyde gelişmeye başlamıştır. Sinop gibi Anadolu kentleri ise iki katlı yöresel mimarisini, organik yerleşim örüntüsünü ve de az yoğun yapılaşmasını devam ettirmektedir (Can Çetin, 2013).

Osmanlı'nın modernleşme döneminde yaşanan hareketlilik sırasında Sinop'a uğrayan seyyahlar Sinop nüfusu hakkında bilgiler kaydetmişlerdir. Tablo 12'de Seyyahların kayıtları yer almaktadır.

Tablo 12. Seyyahlara Göre 19. yy Sinop Kent Nüfusu (İslam Ans., 1966)

Seyyah	Yıl	Nüfus
Collas	1864	6000
Reclus	1884	9000
Cuinet	1890	9750
Şemsettin Sami	1894	9000

Önceden de bahsedildiği üzere Sinop'taki tarihi kentsel dokunun yitirilmesi noktasında karşımıza ilk olarak Sinop baskını ve kent içi yangınlar çıkar. 30 Kasım 1853 yılında Rus donanmasının, Sinop limanında Osmanlı donanmasını yakmasının ardından, özellikle kentin tarihi surlarla çevrili mahallelerini topa tutmaları, ahşap

mimarili kentsel dokuda büyük yangınlara neden olmuştur. Savaşın başlattığı yangınlar sırasında, Müslümanlara ait 7 mescit, 2 okul, 247 ev, 170 dükkân; Rumlara ait 40-50 kadar ev ve yaklaşık 50 dükkân yanmıştır. Tersanesini ve limanını da kaybeden kentin güney silüeti olumsuz etkilenmiştir. Kentin tarihi karakterinin büyük bölümü böylece yok olmuştur. Bununla birlikte Sinop'un en büyük anıt yapılarından Alaaddin Cami de bu yangın sırasında zarar görmüştür. Kentin ekonomik ve fiziki olarak zayıflamasına yol açan bu olaydan sonra 1923 yılına kadar çeşitli kaynaklarda geçen üç yangın daha bulunmaktadır. 3 Ocak 1982'deki yangında 350 ev, 20 dükkân ve 1 hamam yanmıştır. 1914 ve 1917 yıllarındaki yangınların sonunda ise Yenimahalle ve Camii Kebir mahallelerinde yaklaşık 1500 yapı yanarak yok olmuştur. Günümüzdeki Sakarya Caddesi'nin oluşumunda bu yangınlar etkilidir (Can Çetin, 2011).

Kentin büyük bölümünün yanması ve doku ölçeğinin kayıplarının yaşanmasına rağmen yine bu dönemde batılılaşmanın etkileriyle inşa edilen Şehitler Çeşmesi (1853), Cezaevi (1885), Öğretmenevi binası (1870), Liman Dairesi Binası, PTT Binası, Saat Kulesi (1892), Vilayet Konağı (1901-1907), Eski Jandarma Alay Komutanlığı Binası (1921-1923), Belediye Binası (1913), Postane (1913-1921), Eski İdadi Mektebi (1885-1900), Eski İddihat Mektebi (1913) , Şehir Bahçesi' (Millet Bahçesi, 1922) günümüzde varlığını sürdüren ve korunması gerekli Sinop kültür miraslarıdır. Özellikle eski tersane alanları üzerine tasarlanan ve yapılan Cezaevi ile Şehir Bahçesi dönemin kent planlama ve batılılaşma ilkelerinin Osmanlı'ya yansımaları ortaya koyan en önemli iki miras alanıdır (Can Çetin, 2011).

2.6.2. 1923-1950 Yılları Arasında Sinop

Cumhuriyet'in ilanından sonra, batılı devletlerle aynı seviyeye gelmek amacıyla getirilen yeni sosyal, politik ve ekonomik düzenlemeler Sinop'un kentleşmesine yön vermiş, geleneksel kent yerleşiminin de kaderini belirlemiştir. Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşu beraberinde kamu yatırımı ve sanayileşme odaklı politikalar getirmiştir. Bu ise kentlere iki şekilde yansımıştır: Ankara'yı Cumhuriyet'in başkenti olarak geliştirmek ve Anadolu kentlerinde fabrikalar kurmak (Keleş, 2000).

Societe General Allumettiere et Forestiere (SOGALFOR) isimli Belçika şirketi ülkemizde 1925'li yıllarda yerli odun kullanarak Türkiye'nin kibrit ihtiyacını karşılayacak bir fabrika kurmayı planlıyordu. Türkiye Kibrit İnhisarı A.Ş. olarak kurulan Türkiye'nin ilk yabancı sermayeli kuruluşlarından olan şirket, fabrikayı ham maddeye yakınlıktan dolayı Sinop'a kurmuştu. Ancak inşaat zemininin

uygunsuzluğundan faaliyete geçtikten kısa bir süre sonra kullanılamaz duruma geldi ve şirket yöneticileri fabrikayı tekrar kurmak istemeyince anlaşma iptal edilerek inhisar farklı bir sözleşme ile İstanbul'a taşındı. Bu nedenle Cumhuriyet'in ilk yıllarında Sinop, Türkiye'nin belki de ilk sanayi şehri olma fırsatını kaybetti (Yılmaz ve Kaya, 2016).

Devlet 1923-1950 yılları arasında demiryolları yatırımını artırmıştır. Amaç sanayi kuruluşlarını ve şehirleri, başkente ve İstanbul'a bağlamaktır. Hükümetlerin bu yöndeki politikalarının Sinop'un geleceğine ve kentleşmesine etkisi büyüktür çünkü kentin kendine özgü coğrafi yapısı ve il güneyinden geçen Küre Dağları kente demiryolu getirilmesinin önünü kesmiştir. Tarihi boyunca, deniz ulaşımı ve deniz ticareti ile güçlü bir konuma sahip olan Sinop, coğrafi koşullar nedeniyle uzun yıllar kentleşmenin en az, yavaş olduğu illerin başında gelmiştir (Yurt Ans., 1981).

1924 yıllarındaki nüfus mübadelesi ile kent ticari yaşamını elinde bulunduran gayrimüslim halk Sinop'u terk etmiştir. Bu hem kent ekonomisini geriletmiş, hem de sur dışında Yenimahalle'deki yaşamı sona erdirmiştir. Kentin bir bölümü artık fiziksel olarak da terk edilmiştir. Buna ek olarak aynı yıl çıkan yangın gayrimüslim mahallelerinin fiziki çevresinin yitirilmesine katkıda bulunmuştur. Kente yapılan yeni yatırımların da başarısızlıkla sonuçlanması Sinop'un erken Cumhuriyet döneminde tarihi karakterinin özellikle sur içinde korunmasını sağlamıştır. Fakat 1930'larda batı surlarının bir bölümünün yıkılarak kente lastik tekerlekli trafiğin girişinin sağlanması 20. yy başında Sinop'ta gelişmeye başlayan idari eksen, Atatürk Caddesi etkisiyle birlikte kentin daha önce rastlamadığı omurga üzerinde gelişen bir ticaret bölgesinin oluşumunu desteklemiştir. Günümüzdeki Sakarya Caddesinin temelleri atılmıştır (Can Çetin, 2011).

Cumhuriyet ideolojisinin yansıtıldığı kimi kentsel kullanımlar, kentte parça parça inşa edilen yeni idari, eğitim ve askeri yapılar yapım sistemleri ve mimari özellikleri sebebiyle kentin tarihi kimliğine katkıda bulunmuşlardır. Cumhuriyet'in ilk yıllarında küçük ve orta ölçekli kent merkezlerinde, cumhuriyet ideolojisiyle, birer kültür merkezi olan 'halkevleri' açılması 1932 yılında Sinop'ta karşımıza çıkmaktadır. 1951 yılında bütün halkevlerinin kapatılmasına kadar geçen sürede, Sinop'ta sinema, tiyatro ve sergilerin düzenlenmesine hep halkevi öncülük etmiştir. Halkevi binası bugünkü Uğur Mumcu meydanında yer alan geleneksel sistemde inşa edilmiş iki katlı ahşap bir yapıdır. Yalıboyunda bir Rum'a ait olan evin 1924 yılında Sinop Halk Kütüphanesi olarak işlevlendirilmesi ile 15 Eylül 1928 tarihinde M. Kemal Atatürk,

Yeni Türk Alfabesi'ni Sinop'ta halka tanıtması Cumhuriyet'in Sinop'taki yansımalarının başlıcalarıdır (Can Çetin, 2011).

Kentsel koruma kapsamında bu dönem, 1932 yılında başlayan müzecilik faaliyetleri başlamasıyla önem kazanmıştır. 1940'larda Sinop'ta 857 ev ve 6 mahalle vardır. Geleneksel yapım sistemiyle inşa edilmiş sivil mimarının yanı sıra, Cezaevi yakınlarında oteller, kentin ana eksenlerinde eczane, sinema gibi işlevler yer almaktadır. Yine de yeni yolların açılması, Kale Cami, Ulu Bey mescidi, Saray Cami'nin bu dönemde bakımsız ve harap olması sürmüştür. Son olarak 6 Ekim 1946'da Aslan Cami, Tabakhane Çeşmesi, 176 ev 22 dükkân yanmış ve kentin 20. yy silüetinde önemli yeri olan anıtlardan bir bölümü daha yitirilmiştir (Can Çetin, 2011).

2.6.3. 1950'lerde Sinop

1945-1950 yılları arası Türkiye ekonomik büyüme ve hızlı kentleşme vurgusuyla gelişmiştir. Sanayileşme ve makineli tarım yaygınlaşmış, Menderes hükümetinin karayoluna yatırım yapmış, bunun sonucunda da kentli nüfus ve kente göç artmıştır (Gibson ve Kocabaş, 2007). Kentte yeni arazi kullanımları ve yeni ulaşım çözümleri kurgulanmıştır. Fakat Cumhuriyet'in ilk yıllarındaki demiryolu ve sanayi yatırımlarından payını alamayan Sinop kenti, yine coğrafi koşullar nedeniyle karayolu yatırımlarından da mahrum kalmıştır. 1950-1955 yılları arasında Sinop'un kentleşme oranı % 3.7'dir.

Göç veren şehirlerin başında gelen Sinop'un kaderi, 1952 yılında Türkiye'nin NATO üyesi olmasıyla değişmeye başlamıştır. 1950'lerin başında, Sinop Bozburun yarımadasında kentin doğusunda NATO Türk - Amerikan askeri üssü kurulmuştur. 1950'den 1955'e kent nüfusu 5780'den 7307'ye yükselmiştir. Amerikan ailelerinin kente gelmesiyle; Sinop'ta yeni bir yaşam tarzı, apartmanlaşma ve betonarme yapım sistemi başlamıştır. Özellikle Yenimahalle, konumu nedeniyle bundan en fazla etkilenen kısım olmuştur. Kent doğuda büyümüştür. İki katlı, ahşap geleneksel evlerin yerine çok katlı, konforlu betonarme yapıların inşa sürecine başlanmıştır. Ayrıca betonarme sistemin binalar dışında, sokak kaplamalarında da kullanılmıştır. Geleneksel sokak kaplaması kaybedilmeye başlanmıştır. Turizm de kent fonksiyonları arasındaki yerini yavaş yavaş alarak ilerleyen yıllarda otellerin ve hediyelik eşya dükkânlarının ana eksenlerde yer seçmesine neden olmuştur. Bu dönemde geleneksel el sanatları ve turizm Sinop'ta gelişen yeni sektörlerin başındadır (Can Çetin, 2011).

Yine bu dönemde, kentlere göçen yeni nüfusun yarattığı gecekondulaşmaya Sinop'ta rastlanmamıştır. Fakat NATO üssü çalışanları için önceki senelerde çeşitli yangınlar nedeniyle tarihi dokusu kaybedilen Yenimahalle'de ve kentin bazı kesimlerinde apartmanlaşma başlamıştır. Hala bir kent planı veya imar planı bulunmayan Sinop'ta 1954-1957 yılları arasında kadastral plan, 1958 yılında ise kentin hâlihazır haritası hazırlanmıştır (Can Çetin, 2011). Dönemin imar faaliyetleri arasında 1954'te Et ve Balık Kurumu deposu, 1956'da Hal Binası inşa edilmesi vardır. Her iki yapı gerek ölçekleri gerekse konumları nedeniyle modernleşmenin etkilerini yansıtmaktadır. Et ve Balık Kurumu yapısı güney limandaki konumuyla kentin yeni çehresinde önemli bir yer elde etmiştir. Bunlar kentin fiziki çevresinde olumlu yeni yapılaşmalar olsalar da eski ahşap Sinop liman yapısının, 1959-1961 yıllarında yıkılarak yerine yeni betonarme Sinop limanı inşa edilmesi (İslam Ans., 1966) kentin görünümünde ve ölçeğinde büyük değişiklikler yaratmıştır. Büyük kentlerde, konut-işyeri arasında ulaşımı sağlamak amacıyla 1950'de ortaya çıkan yeni bir ulaşım biçimi olarak bu dönemde ortaya çıkan 'dolmuş' günümüz Sinop'unda tek toplu taşıma sistemidir. Sakarya Caddesi'nin ticareti kendine çekmeye başlaması bu döneme rastlar. 1951-1953'te Sinop ilinde ilk kazıların başlaması dönemin tek koruma eylemidir. 1950'lerin ortalarında, iç kalenin kuzey bölümünde depolar, askeri yapılar ve yıkık bir cami vardır, kent surları yer yer yıkılmış ve bakımsızdır (Gökmenoğlu, 1992).

2.6.4. 1960'lı Yıllarda Sinop

1960 yılında ordu yönetimin başına geçmiştir. Kentleşme ve sanayi yatırımları odaklı beş yıllık kalkınma planlarının yapılması söz konusu olmuştur. 1965'ten sonra, hükümet küçük ölçekli üretimi desteklemiş ve kent merkezlerinde küçük sanayi alanları geliştirmiştir. Türkiye'nin Karadeniz kıyısındaki en küçük kenti olan Sinop ise 1960'ta Samsun limanının tamamlanmasının da etkisiyle ulaşım yönünden hala zayıftır (Keleş, 2000).

1960'larda Sinop'un Osmanlı dönemi kent merkezi Kale yazısı çarşısında küçük sanayi birimleri ortaya çıkmış, 1968 yılında Sinop Ticaret ve Sanayi Odası açılmıştır. Kentin yeni ticaret omurgasında, Sakarya Caddesi'nde bankalar ve çeşitli ofisler karşımıza çıkmaktadır. Buradaki geleneksel konutlar işlev değişikliğinin yol açtığı arazi değeri artışlarıyla yıkılarak yerlerine çok katlı betonarme ofisler ve apartmanlar inşa edilmesiyle kaybedilmişlerdir. Doğuda yeni konut alanları ile büyümeyi sürdüren Sinop'ta Yenimahalle'nin yanı sıra İncedayı Mahallesi modern apartmanların inşasıyla

oluşmuştur. Kente bağlı birer köy niteliğinde olan Gelincik ve Ada mahalleleri de belediye sınırları içine alınmıştır ve kent nüfusu 1960'ta 10.214'e, 1965'te 13.390'a yükselmiştir (Can Çetin, 2011).

1950'lerin sonunda hazırlanan kadastral plan Sinop'un imar planı hazırlama sürecine hazırlamıştır. Sinop'un ilk imar planı 3 Aralık 1963 yılında İller Bankası'na hazırlanmıştır. Planda, mevcut yapı stoğunda yapılaşma yerine, yeni konut alanlarının açılması öngörülmüştür. Plan temel olarak tarihi anıtların çevresinde yeşil alan tasarımları (Balatlar yapı topluluğu, Alaaddin Cami, surlar, vb), ulaşım ve hizmet çözümleri, lineer bir kent sistemi önermektedir. Yine planın önerileri arasında bulunan Sinop Cezaevi karşısında otobüs terminali surların korunmasını tehdit ederken mevcut dokuda yoğunluk önerisi bulunmaması geleneksel dokunun kaybının önüne geçmektedir. Kenti lineer formda hem doğuda hem de batıda tasarlayan 1963 planı, zaman içinde yapılan değişiklikler; 1967 yılı kat sayımı artırımı, 1972 yılında bitişik nizamın getirilmesi ile beklendiği gibi uygulanamamıştır. Sinop'ta 1960'lara gelindiğinde daha da artan apartmanlaşma, 1963 yılında planın etkisiyle yasal bir boyut kazanmış ve koruma sadece anıtsal yapılar üzerinden ilerlemiştir. 1960'larda eski ve yeni yapılar yan yana bulunmaktadır (Can Çetin, 2011).

2.6.5. 1970'li Yıllarda Sinop

1970'lerde Sinop nihayet kalkınmada öncelikli iller arasındadır. İl sınırları içinde sanayi yatırımları yapılmasına karşın kent merkezinin tarıma dayalı ekonomisi devam etmektedir. Kentte ise sanayi ve turizm gelişmemiştir. Coğrafi konuma bağlı yerleşilebilecek alanların kısıtlı olması nedeniyle Sinop dikeyde büyümeye devam etmiştir. Bu dönemde Yenimahalle, Gelincik, Cami Kebir ve Meydankapı mahallelerinde yeni bina yapımı en fazladır (İslam Ans., 1981). Yenimahalle tamamen yüksek gelir grubuna, Amerikalı beyaz yakalıları ev sahipliği yapmaktadır. Yüksek modern apartmanların birçoğu kentin ulaşım arterlerinde gelişmeyi sürdürmektedir. Sakarya Caddesi'nde kat sayısı 5-6 kata kadar çıkmıştır. Burada, otomobil, beyaz eşya dükkanları, doktor ofisleri ve bankalar sayıca çoğalmıştır (Sinop İmar Planı Raporu, 1977).

Kentteki yoğun yapılaşma ve buna bağlı olarak miras yitiminin devam etmesi 1977'de kentin ikinci imar planının hazırlanmasına kadar sürmüştür. 1977 planı kentin merkezi mahallelerinde boş alanlar yapılaşma önermiş, kentin gelişme yönünü batı olarak belirlemiştir. Kenti lineer geliştiren plan, bu formu destekleyen ulaşım arterleri

kurgulamış ve Sakarya Caddesi'ni kentin omurgası olarak belirlemiştir. Kentin uç noktalarında sanayi kullanımı, Sakarya Caddesi boyunca ticaret, Atatürk Caddesi ve Hükümet Meydanında yönetim, güneyde denizin doldurulmasıyla oluşturulacak yeni park alanı ve yeşil alanlarla birlikte kurgulanan yaya dolaşımı önerilmiştir (Can Çetin, 2011). Böylece plan dışında gelişen yapıları alanlar ve yeni işlev alanları plan ile desteklenmiştir. Mevcut yerleşimde getirilen her nüfus, alandaki yapılaşmayı da baskılayarak mevcut binalara ek katlar vermişlerdir. 1977 planı, tarihi kent surlarını, anıtsal yapıları çevrelerinde açık yeşil alanlar oluşturarak korumayı ilke edinmiş olsa dahi, kentin tarihi merkezinde, Sakarya Caddesi'nde 4, Atatürk Caddesi'nde 5 ve sur içi yerleşimde 3 katlı, bitişik nizam ve yüksek takslar (Taban Alanı Kat Sayısı) önermiş bu alanlardaki kültürel miras yıkımını hızlandırmıştır (Can Çetin, 2013).

Sonunda, 1979 yılında Sinop'ta Trabzon Koruma Kurulu tarafından kente ilişkin ilk koruma kararları verilmiştir. Buna göre Sakarya Caddesi'nin güneyi, doğuda Atatürk Caddesi'nin de güneyini içeren, Mehmet Sarabil sokakta biten bölge 3. derece kentsel sit alanı ilan edilmiştir. Buna ek olarak tarihi kent surları içinde ve Atatürk Caddesi'nde; 33'ü anıtsal, 84'ü sivil mimarlık örneği olmak üzere 177 yapı tescillenerek koruma altına alınmıştır (Can Çetin, 2011).

2.6.6. 1980 ve Sonrasında Sinop

1980 başlarında ekonomisi tarıma dayanan Sinop, ülke ulaşımında batı ve güneye hala bağlanmamıştır. Başkent ile bağlantısı 2000'lerde güçlendirilmeye başlamıştır. Kent limanının donanımlı olmaması nedeniyle, Karadeniz'in Samsun, Trabzon ve Hopa limanlarının ardından gelmektedir. Sinop kent merkezinin başta gelen sektörleri yönetim ve hizmettir. 1990'dan sonra Sinop'ta turizm sektörü gelişen sektörler arasındadır (Her Yönü ile Sinop, 1992). 1990 başlarında kentteki NATO üssü kapatılmıştır. Buna karşın kentin gelişmesi yönünde yatırımlar yapılmıştır. 1991'de Sinop kentin dışında Bafra yolunda Sinop Organize Sanayi Bölgesi projesi yapılmış, proje 2000'de tamamlanmıştır. Ayrıca 2007 yılında Sinop Üniversitesi açılmıştır.

Kentsel çevreye daha yakından bakıldığında; 1980'lerin sonunda, Sakarya Caddesi'nde gelişen MİA (Merkezi İş Alanı)'nın 1990'larda paralel diğer sokaklara yayılmaya başladığı görülmektedir. NATO üssünün kapatılmasının ardından 6 Kasım 1997 yılında Sinop Cezaevi de kent dışına taşınmıştır. Tarihi Cezaevi binası, 1999 yılında Turizm Bakanlığı'na devredilmiş ve Sinop'un bundan sonraki deniz ve kültür turizminde önemli rol oynamıştır (Can Çetin, 2011).

1985 yılında koruma kurulu içinde Vali Konağı, halkevi binası gibi tarihi yapılarında bulunduğu 38 sivil mimarlık örneğini tescilden düşürmüştür. Kentsel sit alanı kararı da iptal edilmiştir. 1987 yılında da 46 geleneksel konutun tescilini yineleyen kurulun bu kararının ardından hazırlanan 1988 planı kentin 2000’li yıllarda günümüzdeki nüfusunun iki katına ulaşacağını öngörmesi nedeniyle kentin yerleşim alanında daha çok yapı yoğunluğu, kentin çeperlerinde daha geniş gelişme alanları ve tescili iptal edilmiş yapıların da bulunduğu alanlarda araç dolaşımı odaklı yeni trafik düzenlemeleri önererek, kenti olması gerekenden çok daha fazla geliştirmeye çalışmıştır. Bununla birlikte, kent merkezinde artan rantın etkisi ve 1988’den bu yana kent için imar planının yapılmamış olması nedeniyle parsel bazında yapılaşma kararları 200’lerden sonra artmıştır (Can Çetin, 2011).

1988’de Sinop’un üçüncü imar planı hazırlanmıştır. Kent nüfusunu 2005 yılı için 63.892 olarak hesaplayan plan, kenti Bozburun yarımadasında büyütmüş ve mevcut yerleşim dokusunu yoğunlaştırarak doğuda geniş alanları yerleşime açmıştır. Kent içinde, sahilde yeni ulaşım arterleri tasarlamış, eski kent meydanlarından Hükümet Meydanı ve Uğur Mumcu meydanını araç kavşakları olarak düzenlemiştir. Hazırlanan planda; küçük sanayi sitesinin taşınması, kat sayısı artırımı (ana eksenlerde 6-7 kat), tüm sur içinde aynı TAKS (Taban Alanı Kat Sayısı) ve KAKS (Kat Alanı Kat Sayısı) önerisi, otobüs terminalinin taşınması, cezaevine kültür, turizm ve alışveriş fonksiyonları ve kent surlarının onarımı söz konusu olmuştur. Günümüzdeki kent sınırları ve kentin fiziksel dokusu 1990’ların başında bugünkü haline yaklaşmıştır (Can Çetin, 2011).

Son olarak 2004 yılında alınan koruma kararlarında, 11 sivil mimarlık örneği daha tescilden düşürülmüştür. 2004’te kentte korunacak sokak olarak nitelendirilen 4 sokak ise geleneksel yapıların sayıca üstün olduğu fakat cumhuriyetin ilk yıllarındaki geleneksel sokak özelliklerini göstermeyen küçük koruma alanlarıdır. Günümüzde tekil yapı korumadan öteye gitmeyen Sinop kentsel koruma hala kentsel gelişmeye yenik durumdadır (Can Çetin, 2013).

2.7. SİNOP'TA KENTLEŞME SÜRECİNDE ORTAYA ÇIKAN SORUNLAR

Sinop, 2010 nüfus sayımı sonuçlarına göre; şehir nüfusu 37.708 olan Orta Karadeniz Bölümü'nün liman şehirlerinden biridir. Sinop için son 50 yıllık dönem esas alındığında, dönüm noktası niteliği taşıyan bazı önemli tarihlerden söz etmek mümkündür. Bu tarihler, sonuçları itibarıyla Sinop'u etkileyen ve Sinop için nüfus hareketliliğine de neden olan; ekonomik, sosyal ya da doğa kökenli olaylara dayanan gelişmeler ile ilişkilidir. Amerikan Radar Üssünün Sinop'taki etkinliği ve üssün kapatılması periyodu, Sinop Cam Sanayi, Söksa Tekstil Fabrikası, Ayancık Kereste Fabrikası vb. fabrikaların açılarak yarattığı istihdam ve sonrasında kapanmaları periyodu, 17 Ağustos 1999 ve 12 Kasım 1999 depremlerinin sosyal ve ekonomik yansımaları, mevcut yolların iyileştirilmesi ve yeni yolların yapılmasının sağladığı ulaşım kolaylığı gibi olay ve gelişmeler, bunların etki periyotları, tutarlı ve uygulanabilir alternatif çözümler üretmeden ve altyapısı hazırlanmadan, uygulamaya konulan idari, sosyal ve ekonomik değişiklik kararları; Sinop için yakın geçmişe ait dönüm noktaları niteliğindeki gelişmeler olarak kabul edilebilir (Turoğlu, 2013). Bu ve buna benzer gelişmelerin tetikleyici olduğu hızlı şehirselleşmenin, planlanan ve beklenen bir şehirleşme olmaması, Sinop'un yapısal özellikleri üzerinde ciddi boyutlarda sosyal ve ekonomik travmalara neden olmuş, Sinop'un giderek büyüyen sorunlar yumağı içine girmesini tetiklemiştir. Sahil yolu ve çevre yolu inşaatlarının tamamlanması, Sinop Üniversitesi'nin kurulması ve Sinop'un üniversite şehri olması yolundaki gelişmeler, Sinop için farklı turizm türlerinin önünün açılması ve her anlamda büyük yatırımlar gerektiren önemli projeler Sinop'un yakın gelecekteki şehirselleşmesini yönlendirecek hususlar olarak görünmektedir (Turoğlu, 2013).

2.7.1. Şehirselleşimden Kaynaklanan Problemler

İdeal şehirselleşim yaklaşımı; mirasın korunması şehrin yenilenmesini ve gelişimini kapsayan gelişmeler olarak kabul edilir (Gülersoy ve Gürler, 2011). Doğal, tarihi ve kültürel değerler; şehrin korunması ve sürdürülebilir kullanımlarının gözetilmesi gereken miras olarak görülmelidir. İnsan ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik yenileme ve yeniden yapılanma da bu kapsamda dikkate alınması gereken hususlardır. Tüm yaklaşımların; halkın daha iyi bir yaşam standardına ulaşılması, halkın yaşam kalitesi ve refah seviyesinin artırılması hedefli olması gözetilmelidir. Ancak bazen şehir yaşamında önemli etkiye sahip bazı ekonomik ya da idari gelişme ve değişiklikler de doğrudan ya da dolaylı olarak beklenmedik olumsuz etkiler için tetikleyici rol oynar ve şehir yaşamını, halkı ve halkın yaşam kalitesinin daha kötüye gitmesine neden olur.

Sinop bu tür gelişimin problemlerini yakın geçmişte yaşamış ve yaşamaya devam etmektedir. Bu kapsamdaki problemleri “yerel halkın ekonomik problemleri, nüfus hareketleri ve problemleri, doğal ve miras kültürel miras kayıpları” ana başlıkları altında incelemek mümkündür (Turoğlu, 2013).

2.7.1.1. Yerel Halkın Ekonomik Problemleri

Sinop, mevcut ekonomik durum itibariyle tarım, hayvancılık ve ormancılık faaliyetlerinin ön planda olduğu, sanayinin yeterince gelişmediği, bütün bunlara bağlı olarak verdiği iç ve dış göçler sonucu toplam nüfusunun yaklaşık iki katının sınırları dışında yaşadığı bir ildir (Kaya ve Yılmaz, 2017). Bütün bunlara karşılık Sinop günümüzde geri kalmışlığını doğal zenginliklerine bağlı deniz ve doğa turizmi ile telafi etmeye çalışan ve hizmet sektörü ile ayakta kalmaya çalışan bir ildir (Kaya, 2015). İl ve ilçe merkezlerinde hizmet sektörü ve küçük çaplı ticari faaliyetler dışında yaklaşık 93.161 hektar alanda yapılan tarımsal faaliyetler, kestane üretimi, arıcılık ve balıkçılık da diğer geçim kaynaklarını oluşturur (Kaya ve Yılmaz, 2017).

Sinop’un Karadeniz’in en güvenli doğal limanına sahip olmasına karşılık, iç kesimlerle ulaşım imkânlarının güçlüğü özellikle il merkezi ve yakın çevresinde sanayi ve ticaretin gelişimi üzerine olumsuz etki yapmıştır. Belli başlı sanayi kuruluşları; yerel doğal kaynakları kullanarak üretim yapan orman ürünleri, toprak ve gıda sanayi tesisleridir. Sinop, devlet tarafından sanayi sektörünü geliştirmek amacıyla 16/07/2009 tarih ve 27290 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 2009/15199 sayılı "Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Karar" kapsamında desteklenecek iller arasında 4. Bölgede yer almaktadır. Sinop'a yatırım yapan yatırımcı; gümrük vergisi muafiyeti, KDV istisnası, faiz desteği, sigorta primi işveren hissesi desteği, vergi indirimi ve yatırım yeri tahsisi gibi önemli avantajlara sahiptir (Anonim-5).

İktisat tarihi açısından Cumhuriyet’in ilk yıllarından itibaren sanayileşme çabası içinde olmakla birlikte bu durum Sinop’u gerçek anlamda ileri götürecek boyutlara hiçbir zaman ulaşmamıştır. Demiryollarının uzağında kalması, karayolu ulaşımının da uzun yıllar ihmal edilmesi Sinop’u geçmişten günümüze doğal limanı ile baş başa bırakmış, zaman içinde hinterlandından kaynaklanan problemler ve denizyolu ulaşımının da gerilemesi ile Sinop önemli bir gelişme gösterememiş, nüfusunu muhafaza edecek istihdam ve buna katkı sağlayacak olan kalkınma başarısını gösterememiştir. Fakat özellikle Sinop şehri, deniz kıyısında yer alması ve doğal bir limana sahip olması avantajıyla il genelinde var olan zengin orman örtüsünden hammadde olarak faydalanmak üzere kurulan Kibrit Fabrikası vesilesiyle

Cumhuriyet'in ilk yıllarında sanayi ile tanışan ilk illerimizden biridir. Bu fabrikanın kısa sürede atıl kalması, buna karşılık girişimcilerin aynı sahada başka arayışlara girmesi ile bu kez Ayancık'ta orman ürünlerine dayalı büyük bir sanayi tesisi kurulmuştur. Zindan ve Çangal Türk Anonim Şirketi (ZİNGAL) adıyla faaliyete geçen bu tesis, kurulduğu dönemde Avrupa'nın kendi alanında en büyük tesislerinden biri olması yanında Türkiye'nin ilk yabancı sermayeli şirketlerinden biri olma özelliğine de sahiptir (Yılmaz, 2004).

Bu tesislerden Sinop Kibrit Fabrikası, kurulumundan kısa bir süre sonra (1928 yılında) üretimine son vererek İstanbul'a taşınmıştır. Ona hammadde sağlamak için kurulan ve sonrasında yaşadığı dönüşümle Türkiye'nin en büyük kereste fabrikası olan ZİNGAL ise 1945 yılında devletleştirildikten sonra 1990'lı yıllara kadar faaliyete devam etmiş, fakat 1996 yılında özelleşmiş sonrasında da faaliyetine son vermiştir (Yılmaz, 2012). Bunların yanında, il merkezinde 1952-1992 yılları arasında faaliyette bulunan Amerikan Radar Üssü şehrin ekonomik hayatında büyük rol oynamıştır. 1950'li yılların sonlarında ilk kurulduğu günden itibaren ekonominin canlanmasına katkıda bulunan Radar Üssü 1980'lere kadar Sinop şehir ekonomisinde önemli rol oynamıştır. Bu üs 1990'lı yıllarda dünyadaki konjonktürel gelişmelere paralel olarak zamanla eski önemini kaybetmiş, nihayet Sovyetler Birliği'nin dağılması, bu arada da uzayda uyduların devreye girmesi ile yer istasyonlarına ihtiyacın azalması gibi sebeplerle ABD tarafından kapatılmış ve Sinop ekonomisinden çıkmıştır (Kaya ve Yılmaz, 2017). 1980'li yıllarda kurulan ŞİŞECAM ve SÖK-SA gibi yerli sanayi tesislerinin de faaliyetlerini devam ettiremeyip kapatılmasıyla Sinop, işsizlik ve buna bağlı geçim sıkıntısı ve diğer faktörlerin itici etkisi ile Türkiye'de en fazla iç ve dış göç veren iller arasına girmiştir. İşsizlik ve diğer sosyo-ekonomik faktörlerin etkisi ile özellikle kırsal kesimden büyük oranda göç veren ilin merkezini oluşturan Sinop 2016 yılsonu itibarı ile 41.386 nüfus ile Türkiye'nin en az nüfusa sahip vilayet merkezlerinden biridir (Kaya ve Yılmaz, 2017).

Ekonomik kökenli gelişmeler Sinop halkının yaşam standardının düşmesinde çok önemli rol oynamıştır. Sinop'ta yakın geçmişte gerçekleşen ekonomik kökenli gelişmeler iki grup ile dikkati çeker. Bunlar; alternatifi hazırlanmadan uygulamaya konulan ekonomik yaptırımlar ve eksik ve /veya hatalı yatırım projeleridir. Amerikan Radar Üssünün kapatılması, kapatılan fabrikalar, tarımsal ürünlere konulan kotalar ve benzer nedenler bunlardan bazılarıdır (Turoğlu, 2013).

2000’li yıllara kadar Sinop köylerinde yaygın olarak ziraat yapıldı. Eskiden tütün ziraatı Sinop ve Sinoplu için çok önemliydi. Yıllık tütün getirisi çiftçinin bir yıllık masraf ve diğer ihtiyaçlarını karşıladığı gibi birikim yapmasına dahi fırsat verirdi. Tütün kotasının konulması ve 1990’lı yılların sonlarında, yıldan yıla giderek üretilen tütün miktarının azalması ile köylü çok önemli bir gelir kaynağından yoksun kalmıştır. Ayrıca mısır, buğday diğer önemli gelir kaynaklarıydı. Ancak bunların da yeteri kadar kazanç sağlamaması nedeni ile günümüzde köylerde ziraat durma noktasındadır. Gençlerin, çalışma amaçlı büyük şehirlere göç etmesi nedeni ile son yıllarda köy nüfusu hemen tamamen yaşlılardan oluşmaktadır. Çiftçinin zirai faaliyetleri ile ilgili bağlayıcı kararlar alınıp uygulamaya konulurken, ekonomik faaliyetlere ait alternatifler için sağlıklı altyapı oluşturulamaması çiftçiye göçe zorlamıştır. Ekonomik sebeplere dayanan göç nedeni ile sadece evler değil, tarlalar da boşalmıştır. Sinop; ziraat potansiyeli yüksek bir şehir olup, ziraat faaliyeti yerel halkın bildiği ve yaptığı bir iş olmasına karşın, bu potansiyel kullanılmamaktadır. Dolayısıyla hem yerel halk hem de bölge ekonomisi için bir kayıp olarak dikkat çekmektedir (Turoğlu, 2013).

Sinop doğal yapısı itibarı ile Karadeniz balıkçılığının merkezi durumundadır. Avlanma dönemlerinde eski limanda yer bulmak mümkün değildi. Buzhanesi çalışıyordu. Anadolu’ya dağıtım buradan gerçekleştiriliyordu. Sinop’ta balıkçı barınağı yapıldı. Ancak bu yatırım öncesi ve sonrasında balıkçıların görüşü alınmadı. Proje eksiklikleri ve fonksiyonel ihtiyaçların karşılanmaması nedeni ile bu yatırımın balıkçılar tarafından kullanımı tercih edilir olamadı, kullanım için cazibe oluşturamadı. Halen, yılın büyük bölümünde balıkçı barınağı boş ve atıl durumda olup kullanılmamaktadır. Balıkçılıkta avlanma kadar, tutulan balığın işlenmesi, paketlenmesi, depolanması, nakliyesi de önemlidir. Yeni limanda bunlar için gerekli altyapı ve uygun koşullar sağlanmamıştır. Limanı kullanmak isteyen teknelerin batması da yetersizliğin yanında, limanın proje hatasının da olduğuna işaret etmektedir. Liman yeri seçimi, projenin yapılması ve sonrasına ait planlamalarda; denizel kıyı batimetrik özellikleri, kıyı akıntıları ve dinamik süreçler, en çok esen rüzgâr ve en şiddetli esen rüzgârlar, karasal kıyı ve yakın çevresinin jeomorfolojik, litolojik özellikleri, vb. hususların göz ardı edildiği anlaşılmaktadır (Turoğlu, 2013).

Sinop Üniversitesi, Sinop için çok önemli girdilerin sağlanmasına yol açacak bir yatırımdır. Ancak beklenen sonuçların alınması için yatırımların bütünsel perspektifteki koşulların yerine getirilmesi gerekmektedir. Fiziksel planlama destekli mekânsal analiz, ekonomik ihtiyaçların karşılanması, doğru idari kararların alınması ve stratejilerin

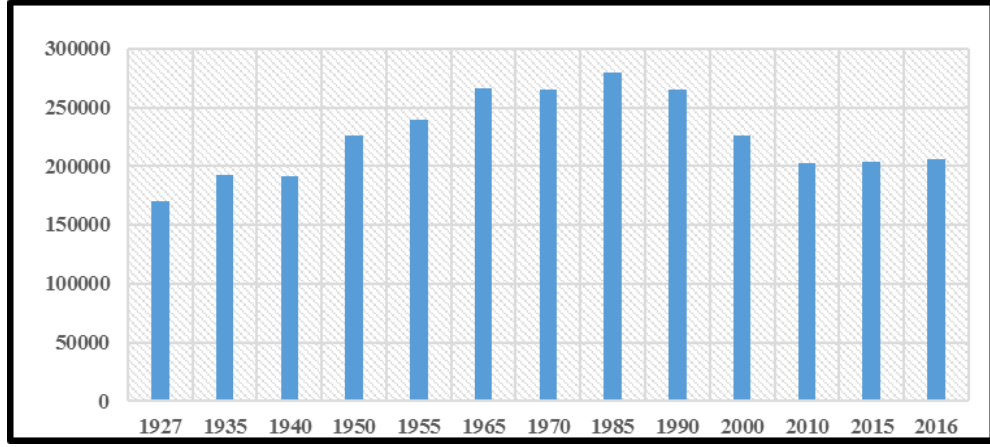
uygulanması Sinop Üniversitesi'nin fonksiyonel etkinliğini sağlaması için olmazsa olmazlarıdır. Gelişme potansiyeline sahip bu yatırımın Sinop'un üniversite şehri kimliğine kavuşmasına yol açması için yukarıda belirtilen yaklaşımların bütünselliği içinde eksikliklerin tamamlanması gerekmektedir. Mevcut hali ile yarım kalmış problemler yatırım projelerinden biri durumunda ve yerel halk için ise önemli şehirselleşme sorunlarının kaynağı gibi görünmektedir (Turoğlu, 2013).

Tamamlanamayan yol inşaatları, yol inşaatlarının güzergâh seçimindeki hatalar ve bu hataların neden olduğu doğal kaynak kayıpları, maliyet artışları son birkaç yıldır yerel halka sosyal ve ekonomik problemler olarak yansımaktadır. Ayrıca Sinop Üniversitesi, balıkçı barınağı projesi, turizm yatırımları, tamamlanamayan yol inşaatları, vb. projelerin bir koordinasyon ve uzlaşma içinde olmadığı anlaşılmaktadır. Bu durum ilgili yatırımların birbirini engellemesine, hatta zarar vermesine dolayısıyla onlardan beklenen faydalanmalara ulaşmayı engellemektedir. Bu yüzden adeta bir projenin diğer projeler ile var olma mücadelesi içinde olduğu görülmektedir. Oysa olması gereken; birlikte hareket etmenin ortak menfaatlerini tesis etmek olmalıdır (Turoğlu, 2013).

2.7.1.2. Nüfus Miktarı ve Gelişim Süreci

Ülkelerin veya toplulukların varlıklarını devam ettirebilmesi için çeşitli özelliklere sahip belirli sayıda nüfusa sahip olması gerekmektedir. Nüfusun sahip olduğu özellikler ise ülkenin gelişmişlik düzeyiyle ilgili bilgi vermede etkilidir. Sınırları belirli olan ülke, bölge, şehir gibi alanlarda toplam nüfusun yıldan yıla gelişimleri, ekonomik ve sosyal açıdan değişimleri bu açıdan önem taşımaktadır. Bu gibi nüfus değişimleri ve sosyal yapı ile ilgili özelliklerin bilinmesi günümüzü anlamada kolaylık sağlayacağı gibi gelecekle ilgili planlar yaparken de yardımcı olacaktır (Yılmaz, 2005). 2016 yılı Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) verilerine göre Sinop il nüfusu 205.478'dir. Bu nüfus miktarı ile Sinop ülkemizde bulunan 81 il arasında 72. sırada yer almaktadır. Cumhuriyet'in ilanını takiben 1927 yılında yapılan nüfus sayımına göre Türkiye nüfusu 13.648.270 olarak tespit edilirken, Sinop ilinin nüfusu da 170.624 olarak belirlenmiş ve Sinop ili nüfus büyüklüğü açısından 63 il arasında 38. sırada yer almıştır. Aradan geçen 89 yılda Türkiye nüfusu yaklaşık 6 kat artarken, Sinop nüfusu sadece 1.2 kat (33.509) artış göstermiştir. 1927 yılında Sinop ili ülke nüfusu içinde % 1.2'lik bir paya sahipken, bu oran 2000 yılında % 0.3'e, 2016 yılında da % 0.25'e kadar gerilemiştir (Kaya ve Yılmaz, 2017). Şekil 1'de Sinop ilinde 1927-2016 yılları arasında gerçekleşen nüfus artış grafiği gösterilmiştir.

Şekil 1. Sinop İlinde 1927-2016 Yılları Arasında Gerçekleşen Nüfus Artış Grafiği
(TÜİK, 2016)

Şekil 1’de görüldüğü gibi Sinop ili nüfusunda 1927-1985 yılları arasında artış görülmekte 2010 yılına kadar azalmakta, 2010 yılından itibaren değişim gözlenmemektedir.

2.7.1.3. Nüfus Artış Hızı

Şehir yaşamını ve o bölgedeki halkı etkileyen gelişmelerin etki yansımaları en açık şekilde yıllık ve mevsimlik nüfus hareketliliği ile ortaya çıkar. Zira eğer bu gelişmeler şehirde yaşayan insanın yaşam kalitesini olumsuz olarak etkiliyorsa bu durumda insanlar farklı arayışlar içine girecekler ve yakın ya da uzak mesafeler için yer değiştireceklerdir. Tablo 13’te Sinop il ve şehir nüfusunun 1950-2010 yılları zaman aralığı için değişim tablosu görülmektedir. Sinop il nüfusunun 1950’li yıllardan 1980’li yıllara kadar belirgin bir artış içindeyken bu genel eğilim 1980’li yılların ikinci yarısından sonra tersine dönerek, önemli oranda düşüş trendine girmiştir. Şehir nüfusunun değişim özelliklerinde ise tersi bir durum dikkati çeker. Şehir nüfusundaki değişim; 1950’li yıllardan günümüze istikrarlı bir artış eğilimi içindedir. Tablo 13 ve Tablo 14’te 1950 yılından sonra Sinop’taki nüfus değişim hareketleri ve oranları gösterilmektedir. 1980’li yılların ikinci yarısından sonra Sinop il nüfusunda belirgin bir azalma şehir nüfusunda ise belirgin bir artış gözlenmektedir. Şehir ve il nüfusundaki değişim oranlarının Türkiye ortalamaları ile karşılaştırıldığında il nüfusundaki düşüşün özellikle 2010 ve sonrasında azaldığı görülmektedir. Bu azalma aslında Sinop şehir ve diğer ilçe merkezleri nüfusundaki artışın il nüfusu üzerine etkisi ile ilgilidir. Bu durum;

il nüfusunun il dışına göç ile azalmasını, il içinde köyden şehre ve diğer şehirlerden Sinop il ve ilçe merkezlerine göçü tanımlamaktadır (Turoğlu, 2013).

Tablo 13. Sinop İl ve Şehir Nüfusu 60 Yıllık Değişim Grafiği (TÜİK, 2013)

	Sinop Şehri	Sinop İli
1950	5.780	225.621
1955	7.307	239.027
1960	10.214	249.730
1965	13.354	266.069
1970	15.096	265.655
1975	16.098	267.605
1980	18.328	276.464
1985	23.148	280.140
1990	25.537	265.153
2000	30.502	225.574
2010	37.708	202.740
2011	38.705	203.027

Tablo 14. Sinop'ta 1950-2011 Yıllarına Ait Nüfus Hareketlerinin Oransal Karşılaştırılması (TÜİK, 2013)

	Yıllık Artış Hızı (%)		
Sayım Dönemi	Sinop Şehri	Sinop İli	Türkiye Nüfusu
1950-1955	46.89	46.89	27.75
1955-1960	66.99	8.76	28.53
1960-1965	53.61	12.68	24.63
1965-1970	24.52	-0.31	25.19
1970-1975	12.85	1.46	25.01
1975-1980	25.95	6.51	20.65
1980-1985	46.70	2.64	24.88
1985-1990	19.64	-11.00	21.71
1990-2000	17.77	-16.17	18.29
2000-2010	21.21	-10.67	8.37
2010-2011	26.10	1.41	13.49

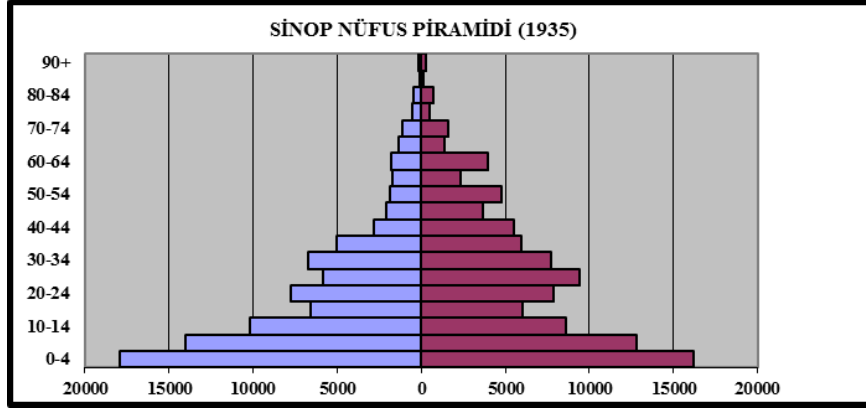
Sinop'taki nüfus hareketlerinin yıllık ve mevsimlik olarak değişimi de doğrudan ve dolaylı olarak önemli problemlere neden olmaktadır. Yıllık nüfus hareketleri köyden şehre göç, diğer şehirlerden Sinop şehir merkezine göç, köyden diğer büyük şehirlere göç şeklinde gerçekleşirken, mevsimsel nüfus hareketleri ise daha çok eğitim ve turizm amaçlı olduğu görülmektedir. 2013 yılı itibarı ile; yılın Eylül-Haziran periyodunda, Sinop şehir nüfusunun yaklaşık 1/7' si kadar bir öğrenci nüfusu Sinop Üniversitesi eğitim programına dahil olmuştur (Turoğlu, 2013). Diğer illerde yaşayan ve yaz aylarında Sinop şehrine gelen Sinoplular da azımsanmayacak düzeyde olup, bu grup nüfus yılın yaklaşık 2-3 ayını Sinop'ta geçirmektedir. Yaz aylarında; İstanbul, Ankara, Kastamonu, Çankırı, Çorum, Tokat, Amasya hatta Samsun ve diğer çevre illerden kısa süreli (birkaç haftalık) tatiller için gelenlerin sayısı her geçen gün büyük bir hızla artmaktadır. Diğer şehirlerde yaşayan Sinopluların afetten kaçış, emeklilik, vb. sebeplerden dolayı Sinop şehir merkezine daimi yerleşim amaçlı dönüşleri de özellikle 1999 depremlerinden sonra belirgin olarak artış göstermiştir (Turoğlu, 2013).

2.7.1.4. Nüfusun Yaş Yapısı

Nüfusun herhangi bir mekânda değişen özelliklerinden biri de yaş yapısıdır. Belirli bir alandaki nüfusun miktarı yanında; onun çeşitli yaş guruplarına göre durumu ve özellikle çalışabilir ya da faal nüfus olarak adlandırılan 15–64 yaş arasındaki nüfus miktarları, iş gücü kapasitesi, gıda ve çeşitli hizmetlere olan ihtiyaç, aile tipleri, ölüm ve doğum oranları nihayet göçler bakımından önem taşımaktadır (Tümertekin ve Özgüç, 2009).

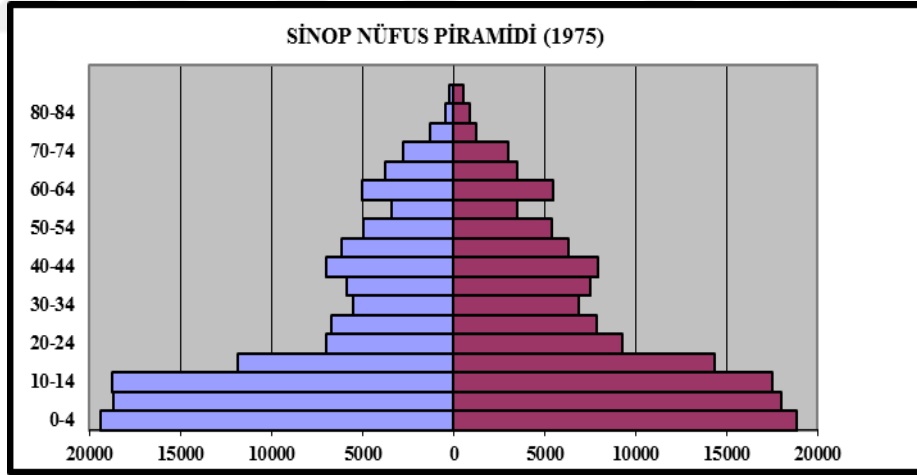
Nüfus piramitleri, nüfusun yaş yapısı, göçler, doğum ve ölümler ile ilgili bilgiler verir. Sinop ilinin 1935 yılı nüfus piramidinin en önemli özelliği, çocuk yaştaki (0-14 yaş) nüfusun fazla olmasıdır. Bu durum doğurganlık düzeyinin yüksek olduğunu göstermektedir (Kaya ve Yılmaz, 2017). Özellikle Cumhuriyet'in ilk yıllarında Kurtuluş Savaşı sonrası kurulan ve genç nüfusunun büyük kısmını savaşlarda kaybetmiş Cumhuriyet'in nüfus profilini yansıtan bir piramittir. Yine orta yaş grubunda kadın nüfus erkek nüfusa göre daha fazladır. Şekil 2'de 1935 yılı nüfus piramidi; doğurganlık ve ölümlülüğün yüksek olduğunu ve yaş yapısını yansıtmaktadır.

Şekil 2. Sinop İli 1935 Yılı Nüfus Piramidi (Kaya ve Yılmaz, 2017)

1975 yılı nüfus piramidi gelişmişlik seviyesinin arttığını işaret etse de yine yüksek doğum ve ölüm oranının hâkim olduğu bir piramittir. Ortalama yaşam süresi ve yaşlı nüfus oranı artmıştır. Fakat hala yüksek doğum ve ölüm oranı hâkimdir (Kaya ve Yılmaz, 2017). Şekil 3'te Sinop iline ait 1975 yılı nüfus piramidi gösterilmektedir

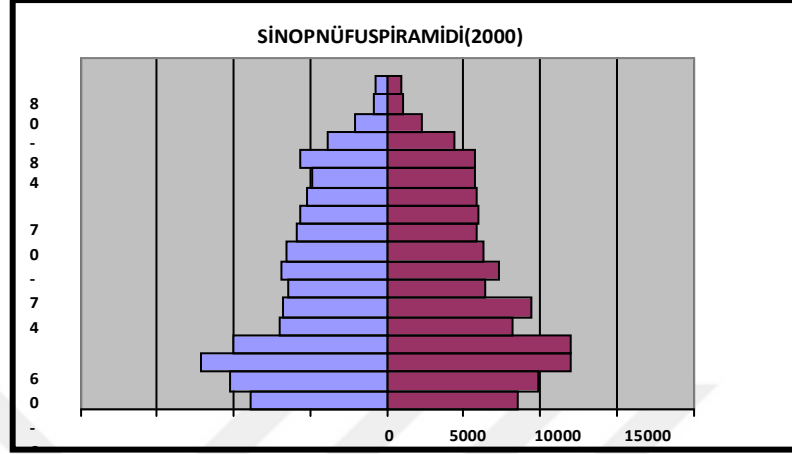
Şekil 3. Sinop İli 1975 Yılı Nüfus Piramidi (Kaya ve Yılmaz, 2017)

Sinop ilinin 2000 yılındaki nüfus piramidi 1975 yılının piramidine göre çok farklı bir yapı sergilemektedir. 2000 yılındaki piramidin en önemli özelliği, 15 yaşından küçük kuşaklarda yaş küçüldükçe o kuşakların nüfusunun azalmasıdır. Bu tip nüfus piramidi, doğum sayısının azaldığı durumlarda görülür. 2000 yılındaki nüfus piramidinin bir diğer önemli özelliği de, ölüm oranındaki azalmaya bağlı olarak 2000 yılında ileri yaşların nüfusundaki azalmanın 1975 yılındakinden oldukça yavaş olmasıdır. Genel olarak, 2000 yılındaki nüfus piramidi gelişmiş

Ülkelerin piramidine benzer yapıdadır (Kaya ve Yılmaz, 2017). Şekil 4’te Sinop iline ait 2000 yılı nüfus piramidi gösterilmektedir.

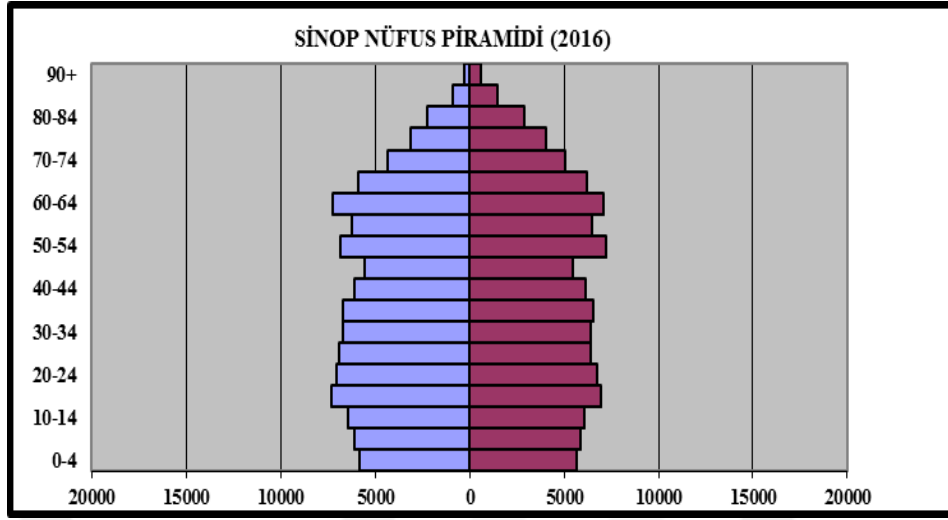
Şekil 4. Sinop İli 2000 Yılı Nüfus Piramidi (Kaya ve Yılmaz, 2017)

2016 yılına gelindiğinde Sinop nüfusu tamamen durağan bir yapıya brnmőr. Piramidin tabanındaki daralma belirginleőmiő nüfus artışı oldukça azalmıőtır. Doğurganlık oranı azalmıő, yaşlı nüfus artmıő, ortalama yaşam süresi ise uzamıőtır. Düşük doğum ve düşük ölüm oranının hâkim olduğu tam bir geliőmiő ülke profili haline gelmiőtir (Kaya ve Yılmaz, 2017).

2016 yılı yaş yapısını gösteren piramit Şekil 5’te gösterilmektedir. Bu piramide göre Sinop’ta, 0-14 yaş grubu nüfusun % 17.5’ ini, 15-64 yaş grubu % 64.4’n, 65 ve üstü yaş grubu ise % 18.1’ini meydana getirmektedir. Bu oranlar ile aynı yıla ait Türkiye ortalamaları (0-14: % 23.7; 15-64: % 68; 65 ve üzeri: % 8.3) karőılaőtırıldıėında özellikle 0-14 ve 65 yaş üzeri nüfuslarda önemli bir fark ortaya çıkmaktadır (Kaya ve Yılmaz, 2017).

Şekil 5. Sinop İli 2016 Yılı Nüfus Piramidi (Kaya ve Yılmaz, 2017)

Nüfusun medyan yaşı, 1970 yılından sonra sürekli yükselmiştir. 2000 yılında Sinop ilindeki hem kadınların hem de erkeklerin medyan yaşı 30 iken, 2007 yılında erkekler için 33.4 kadınlar için 35.5 olmuş, 2016 yılında ise erkekler için 38.4 kadınlar için 40.8 seviyesine yükselmiştir (DİE, 1975). Her ikisi de Türkiye ortalamasının üstünde ortalanca yaşlardır. Yine TÜİK tahminlerine göre 2023 yılında Sinop'ta erkekler için ortalanca yaş 43, kadınlar için 45.9 olabilir, yani Sinop nüfusu yaşlanmaya devam edecektir. Tablo 15'te Sinop ilindeki cinsiyete göre ortalanca yaş ortalamaları gösterilmektedir.

Tablo 15. Sinop İlindeki Cinsiyete Göre Ortanca Yaş Ortalamaları (TÜİK, 2016)

İl	2007			2016			2023		
	Türkiye Geneli	Erkek	Kadın	Türkiye Geneli	Erkek	Kadın	Türkiye Geneli	Erkek	Kadın
Toplam	28.3	27.7	28.8	31.4	30.8	32.0	34.0	33.3	34.6
Sinop	34.4	33.4	35.5	39.6	38.4	40.8	44.4	43.0	45.9

2.7.1.5. Nüfusun Cinsiyet Yapısı

Sinop'ta büyük oranda kırsaldan ilçe merkezlerine ve il merkezine, sonrasında büyük kentlere doğru, dönem dönem de yurtdışına, il toplam nüfusu ile karşılaştırıldığında önemli sayılabilecek oranda göç akımları meydana gelmiştir. Bu göç akımları nüfusun cinsiyet yapısında önemli değişikliklere sebep olmuştur.

Tablo 16’da 1927-2016 yılları arasındaki Sinop il nüfusunun cinsiyete ve yerleşim yerine göre dağılışı gösterilmektedir. Sinop ilinde 1927 yılından 2016 yılına kadar il genelinde her dönemde kadın nüfus erkek nüfustan fazla olmuştur. Şehir nüfusunda ise genel olarak kadın-erkek nüfusunda 1960 yılındaki bariz kadın üstünlüğü dışında bir denge göze çarpmaktadır. Bu dönemde yurtdışına yaşanan ve sadece erkeklerin katıldığı yoğun göç etkili olmuştur. Diğer dönemlerde zaman zaman kadın, zaman zaman da erkek nüfus öne çıkmaktadır. 2000 sonrası dönemde şehir nüfusunda kadın nüfus erkek nüfusun önüne geçmiştir. Kırsal nüfusunda ise her dönem bariz bir şekilde kadın nüfus erkek nüfustan fazladır. Bu durumda göçe katılan nüfusun daha çok erkeklerden oluşması etkili olmuştur (Kaya ve Yılmaz, 2017).

Tablo 16. 1927-2016 Yılları Arasında Sinop İl Nüfusunun Cinsiyete ve Yerleşim Yerine Göre Dağılışı (DİE, 2000; TÜİK, 2016)

Yıl	Şehir			Kır			Toplam		
	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam
1927	6.886	6.554	13.440	71.695	85.489	157.184	78.581	92.043	170.624
1935	7.484	7.199	14.683	83.284	94.336	177.620	90.768	101.535	192.303
1940	7.082	7.329	14.411	81.718	94.715	176.433	88.800	102.044	190.844
1945	8.235	7.580	15.815	90.523	98.938	189.461	98.758	106.518	205.276
1950	9.575	8.492	18.067	98.677	108.877	207.554	108.252	117.369	225.621
1955	11.720	10.016	21.736	102.793	114.498	217.291	114.513	124.514	239.027
1960	1.645	13.923	30.381	105.151	114.198	219.349	121.609	128.121	249.730
1965	20.273	17.795	38.068	108.557	119.444	228.001	128.830	137.239	266.069
1970	24.282	22.100	46.382	103.717	115.556	219.273	127.999	137.656	265.655
1975	28.155	25.684	53.839	101.292	112.474	213.766	129.447	138.158	267.605
1985	35.459	35.084	70.543	97.744	111.853	209.597	133.203	146.937	280.140
1990	43.619	42.695	86.314	82.586	96.253	178.839	126.205	138.948	265.153
2000	51.003	50.282	101.285	58.663	65.626	124.289	109.666	115.908	225.574
2010	53.152	54.123	107.275	46.995	46.995	93.990	100.147	102.593	202.740
2015	56.608	58.506	115.114	44.531	44.531	89.062	101.139	102.994	204.133
2016	58.638	60.620	119.258	43.271	43.271	86.542	101.909	103.569	205.478

2.7.1.6. Bağımlı Nüfus

15 yaşın altında, 64 yaşın da üstünde kalan nüfusa bağımlı nüfus adı verilir. Bu nüfusun ihtiyaçları aktif nüfus (15-64) tarafından karşılanır. Bağımlı nüfusun oranının yüksek olması çalışan nüfusun üzerindeki yükü ağırlaştırmaktadır. Çünkü bu durumda çalışanlar, kendi ihtiyaçları dışında ekonomik anlamda katkısı olmayan büyük bir nüfusun ihtiyaçlarını karşılamaya çalışmaktadır. Sinop, Türkiye’de yaş bağımlılık dağılımına bakıldığında yaşlı nüfusun en fazla olduğu ildir. Tablo 17’de gösterilen 2010-2016 yılları arası nüfus dağılımında Türkiye ortalamasına göre genç nüfustaki düşüklük yaşlı nüfustaki ise fazlalık açıkça göze çarpmaktadır (Kaya ve Yılmaz, 2017).

Tablo 17. Sinop İli 2010-2016 Yılları Arası Yaş Bağımlılık Oranı (TÜİK, 2016)

Yıl		Yaş Grubu			Toplam Yaş Bağımlılık Oranı	Genç	Yaşlı
		0-14	15-64	65 +	%	%	%
2016	Toplam	18.925.782	54.237.586	6.651.503	47.2	34.9	12.3
	Sinop	36.000	132.299	37.179	55.3	27.2	28.1
2015	Toplam	18.886.220	53.359.594	6.495.239	47.6	35.4	12.2
	Sinop	36.465	130.807	36.861	56.1	27.9	28.2
2014	Toplam	18.862.430	52.640.512	6.192.962	47.6	35.8	11.8
	Sinop	36.719	131.887	35.920	55.1	27.8	27.2
2013	Toplam	18.849.814	51.926.356	5.891.694	47.6	36.3	11.3
	Sinop	37.873	132.540	34.155	54.3	28.6	25.8
2012	Toplam	18.886.575	50.346.979	5.490.715	48.4	37.5	10.9
	Sinop	38.376	130.036	32.899	54.8	29.5	25.3
2011	Toplam	18.886.575	50.346.979	5.490.715	48.4	37.5	10.9
	Sinop	39.622	131.001	32.404	55	30.2	24.7
2010	Toplam	18.878.582	49.516.670	5.327.736	48.9	38.1	108
	Sinop	40.536	130.322	31.882	55.6	31.1	24.5

Tablo 18’de 2016 yılındaki hanede en az bir yaşlı bulunan ve tek kişilik yaşlı hane halkı oranları gösterilmektedir. Sinop’ta en az bir yaşlı bulunan hane sayısı % 39.3’tür. Bu oran Türkiye ortalamasının iki katına yaklaşmaktadır. Diğer bir deyişle Sinop ilinde evlerin 1/3’ünden fazlasında en az bir yaşlı bulunmaktadır. Tek başına yaşayan yaşlıların oranı da % 11.1 ile tüm tek kişilik hanelerin yarısını oluşturmaktadır.

Tablo 18. 2016 Yılındaki Türkiye Genelinde ve Sinop İlinde En Az Bir Yaşlı Bulunan Hane Halkı Ve Tek Kişilik Yaşlı Hane Halkı Oranları (TÜİK, 2016)

	Türkiye (%)	Sinop (%)
En Az Bir Yaşlı Bulunan Hane Halklarının Toplam Hane Halkı İçindeki Oranı	22.5	39.3
Tek Kişilik Yaşlı Hane Halklarının Toplam Hane Halkı İçindeki Oranı	5.4	11.1
Tek Kişilik Yaşlı Hane Halklarının Toplam Tek Kişilik Hane Halkı İçindeki Oranı	36.0	50.9

Tablo 19’da ise 2016 yılındaki cinsiyete göre yaşlı nüfus ve yaşlı nüfusun toplam nüfus içindeki oranı gösterilmektedir. Sinop ilinde yaşlıların nüfus içindeki oranına bakıldığında ise gerek toplamda gerekse erkek ve kadın yaşlı nüfus oranlarında Türkiye ortalamasının çok üzerinde olduğu görülmektedir.

Tablo 19. 2016 Yılındaki Cinsiyete Göre Yaşlı Nüfus ve Yaşlı Nüfusun Toplam Nüfus İçindeki Oranı (TÜİK, 2016)

	Yaşlı Nüfus			Yaşlı Nüfusun Toplam Nüfusa Oranı		
	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın
Türkiye	6.651.503	2.919.392	3.732.111	8.3	7.3	9.4
Sinop	37.179	16.834	20.345	18.1	16.5	19.6

2.7.1.7. Eğitim Durumu

Tablo 20’de 2013 ve 2015 yıllarındaki Sinop ilinin eğitim durumunu göstermektedir. 2013 ve 2015 yılı istatistikleri karşılaştırıldığında eğitim oranının gittikçe yükseldiği görülse de en büyük gelişme okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen ile ortaokul veya dengi meslek ortaokulu bitirenler grubunda yaşanmıştır. Bu oranlar yine uzun zaman önce işçi olarak gurbete çıkıp emekliliklerinde memleketlerine dönen yaşlı nüfusla açıklanabilir (Kaya ve Yılmaz, 2017).

2015 yılında en yüksek grubu ilkokul mezunları (% 35.4) oluşturmakta bu grubu lise mezunları (% 15.3) takip etmektedir (Tablo 20). Büyük oranda kamu sektöründe istihdam edilenlerin oluşturduğu yüksekokul ve fakülte mezunlarının oranı ise % 10.2’dir. Yüksek lisans ve doktora mezunlarının toplamı % 0.7’lik bir bölümü oluşturmaktadır. Sinop Üniversitesi’nin hızla geliştiğini göz önüne alırsak bu oranın önümüzdeki süreçte artacağı kesindir. Sinop Merkez üniversite eğitimi açısından da önemli bir potansiyel taşımaktadır (Kaya ve Yılmaz, 2017).

Tablo 20. 2013 ve 2015 Yılları Arasında Sinop İlindeki 6 ve Üzeri Yaş Grubunun Bitirilen Eğitim Düzeyine Göre Nüfus Oranları (TÜİK, 2015)

	2013		2015	
	Nüfus	%	Nüfus	%
Bilinmeyen	3.002	1.8	1.399	0.7
Okuma Yazma Bilmeyen	10.036	6	9.557	5.1
Okuma Yazma Bilen Fakat Bir Okul Bitirmeyen	14.868	8.9	23.042	12.2
İlkokul	57.650	34.7	66.912	35.4
İlköğretim	31.777	19.2	24.225	12.8
Ortaokul veya Dengi Meslek Ortaokul	6.755	4	16.299	8.6
Lise ve Dengi Meslek Okulu	25.395	15.3	27.018	14.3
Yüksekokul veya Fakülte	15.944	9.6	19.350	10.2
Yüksek Lisans (5 ve 6 Yıllık Fakülteler Dâhil)	703	0.4	851	0.5
Doktora	218	0.1	282	0.2
Toplam	166.348	100	188.935	100

2.7.1.8. Nüfusun İstihdam Yapısı

Sinop ilinde işgücüne katılma oranı 1980-2000 döneminde azalma eğilimi göstermiştir. Erkek nüfusun işgücüne katılma oranı, kadın nüfusun işgücüne katılma oranından daha yüksektir. İki cinsiyetin işgücüne katılma oranındaki bu fark, dönemin ilk yarısında artma eğiliminde iken son on yılda azalma eğilimi göstermiştir. 1980 yılında erkeklerin işgücüne katılma oranı % 83.3 iken, 2000 yılında bu oran % 70.1'e düşmüştür. Buna karşılık aynı dönemde kadınlarda işgücüne katılma oranı % 68.9'dan % 53.9'a düşmüştür (DİE, 2000).

Sinop ilinde istihdam edilenlerin sayısında, 1980-2000 döneminde azalma görülmektedir. Bu dönemde istihdam edilen nüfusun yıllık artış hızı % -14.1'dir. İstihdam edilen nüfusta görülen artış hızı cinsiyete göre değişmektedir. İstihdam edilen erkek nüfusun yıllık artış hızı % -11.9; kadın nüfusun yıllık artış hızı ise % -16.6'dır (DİE, 2000).

1980-2000 döneminde başlayan işgücündeki düşüş önemli yatırımların gerçekleşmemesiyle günümüze kadar devam etmiştir. Sinop'ta 2008 yılında % 53.9 olan işgücüne katılma oranı 2013 yılında % 46.4 seviyesine gerilemiştir. Sosyal Güvenlik Kurumu 2017 Ocak ayı istatistiklerine göre il genelinde sigortalı aktif çalışanların sayısı 43.986 kişi, bu rakamın toplam nüfus içindeki payı ise % 21.39'dur. Aynı dönemde il genelinde toplam 50.303 emekli bulunmakta ve bunların nüfusa oranı % 24.48'dir. Yani 2017 Ocak ayı itibarıyla Sinop'ta çalışandan daha fazla emekli bulunmaktadır (SGK, 2017).

1980'den günümüze istihdamın sektörel yapısında önemli değişimler olmuştur. Bu dönemde tarım sektöründe istihdam edilenlerin toplam istihdam içindeki oranı sürekli azalmakta, hizmet ve sanayi sektörlerinde istihdam edilenlerin toplam istihdam içindeki oranı sürekli bir artış göstermektedir. Bu artışta inşaat sektöründe çalışanların da sanayi sektörüne dâhil edilmesi etkili olmuştur. 2016 verilerine göre ithalatta 74. sırada, ihracatta 67. sırada olan Sinop'un en önemli istihdam alanlarından birini inşaat sektörü oluşturmaktadır. Gurbetçilerin emlak yatırımını güvenli bulması ile ilin sakin, güvenli ve yaşanabilir olması yanı sıra artan turistik önemi inşaat sektörünün gelişmesinde etkili olmaktadır. Bu manada nüfusun -1.215 net göç verdiği 2014-2015 döneminde bile 2.976 konut satılmıştır. İnşaat sektöründeki bu hareket az da olsa göçü azaltmıştır (Kaya ve Yılmaz, 2017).

Tablo 21’de 2013-2016 yılları arasında yıllara göre konut satış sayıları gösterilmektedir.

Tablo 21. Sinop İlinde 2013-2016 Yılları Arasında Konut Satış Sayıları (TÜİK, 2016)

Yıl	2013	2014	2015	2016
Konut Sayısı	2.422	2.567	2.976	3.443

Sinop ili çalışma hayatı istatistiklerine bakıldığı zaman % 43.5 istihdam oranıyla 62. sırada olduğu, işsizlik oranları bakımından ise % 6.2 ile en düşük işsizlik oranının bulunduğu 10 il arasında olduğu görülmektedir. İstihdam oranının düşüklüğüyle birlikte işsizlik oranının da düşük olması yaşlı (emekli) nüfusun çokluğuyla açıklanabilecek bir durumdur. Sinop, ortalama günlük kazanç bakımından ise günlük 51.5 TL ile 75. sırada bulunmaktadır. Günlük kazanç düşük olmasına rağmen işinden memnun olanların oranı % 89.3’tür ve Sinop Türkiye sıralamasında 4. sıradadır. Bu oran emekliliğin de bir iş olarak kabul edilmesinden ortaya çıkmış görünmektedir (TÜİK, 2015).

2.7.1.9. Sinop’ta Nüfus Hareketleri

Göç, bir idari sınırı geçerek yaşadığı yeri sürekli ya da uzun süreli olarak değiştirme sürecidir. Bu değişim, kıtalararası, uluslararası, bölgeler arası, kırdan kente ya da kentten kıra doğru meydana gelebilir. Göçler sonucunda nüfusun dağılımı yeniden şekillenir (Tümertekin ve Özgüç, 2009).

Sinop’ta 1960’lı yıllardan itibaren başlayan ve dönem dönem farklı alanlara yönelen göçler yaşanmıştır. 1960’lı yıllarda başlayıp 1970’li yıllarda yoğunlaşan Batı Avrupa işçi göçünün ardından 1990’lı yıllardan itibaren de iç göç gittikçe artmıştır (Kaya ve Yılmaz, 2017).

Türkiye’den giden diğer işçilerde olduğu gibi Sinop’tan Avrupa’ya giden işçilerin de öncelikli amacı geleceklerini güvence altına alacak birikimi yapıp geri dönmektir (Yılmaz, 1992). Avrupa’da kalıcı olmayı düşünmeyen gurbetçiler tüm imkânlarını kısıtlayarak olabildiğince fazla birikim yapmaya çalışmışlardır. Büyük bir kesim yerleşme düşüncesinde olmadığı için ailesini getirmemiş ve bekâr olarak yaşamayı tercih etmiştir. Ancak zaman içinde göçmen işçilerin yaşam tarzında meydana gelen ekonomik, sosyal ve kültürel değişiklikler birçok gurbetçinin

Avrupa’da kalıcı olmasına sebep olmuştur. Bu durumda olanlar ailelerini de yanlarına almaya başlayınca göç aile boyutuna ulaşarak daha da hızlanmıştır (Kaya, 2011). Yurtdışına çıkan gurbetçilerin yaptığı ve başarısızlıkla sonuçlanan sanayi yatırımları diğer gurbetçileri risksiz yatırımlar yapmaya yöneltmiştir (Yılmaz, 1993). Bu gurbetçilerin yatırımlarını ev ve arsa almak suretiyle gerçekleştirmesiyle oluşan yoğun talep inşaat sektöründe önemli bir istihdam ortaya çıkarmış ve böylece özellikle gurbetçilerin fazla olduğu yerleşmelerde az da olsa göçü azaltıcı bir etken olmuştur (Kaya ve Yılmaz, 2017).

Sinop’ta göçün en yoğun yaşandığı dönem 1980-2000 arası dönemdir. Özellikle ildeki en büyük sanayi işletmeleri olan, ŞİŞECAM, SÖKSA ve Ayancık Kereste Fabrikası gibi işletmelerin ayrıca yine il merkezindeki ve Ayancık’taki radar üslerinin kapatılması bu döneme rastlamaktadır. Art arda kapatılan ekonomik faaliyet alanları yoğun bir göçe neden olmuş 1985-1990 döneminde göç oranı % 10’a yaklaşmıştır (Kaya ve Yılmaz, 2017). Tablo 22’de 1980-2016 yılları arasında Sinop ilinin aldığı, verdiği göç; net göç ve net göç hızı gösterilmektedir.

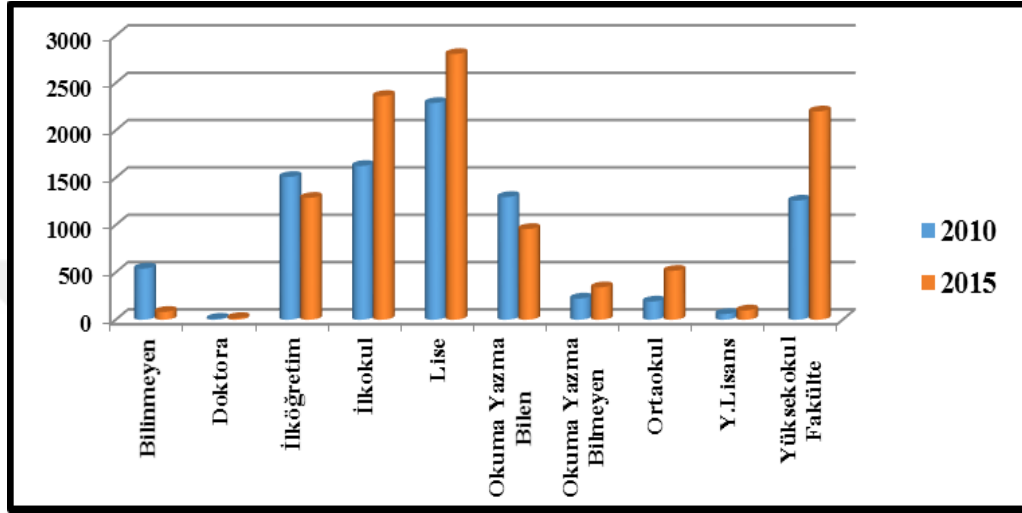
Tablo 22. 1980-2016 Yılları Arasında Sinop İlının Aldığı-Verdiği Göç, Net Göç ve Net Göç Hızı (TÜİK, 2011b)

Dönem	Toplam Nüfus	Aldığı Göç	Verdiği Göç	Net Göç	Net Göç Hızı (%)
2015-2016	205.478	10.190	9.784	406	2
2014-2015	204.133	10.059	11.274	-1.215	-5.9
2013-2014	204.526	10.783	11.950	-1.167	-5.7
2012-2013	204.568	12.085	9.869	2.216	10.9
2011-2012	201.311	8.277	10.371	-2.094	-10.3
2010-2011	203.027	10.038	10.618	- 580	-2.9
2009-2010	202.740	11.027	9.967	1.060	5.2
2008-2009	201.134	9.562	9.558	4	0.0
1995-2000	208.376	16.205	32.592	- 16.387	-75.7
1985-1990	243.144	14.532	37.101	- 22.569	-88.7
1980-1985	249.503	12.043	21.820	- 9.777	-38.4
1975-1980	239.605	12.365	20.309	- 7.944	-32.6

Şekil 6’da Sinop ilinden göç eden nüfusun eğitim durumu gösterilmektedir. Şekil incelendiğinde genel olarak lise mezunlarının en fazla orana sahip olduğu

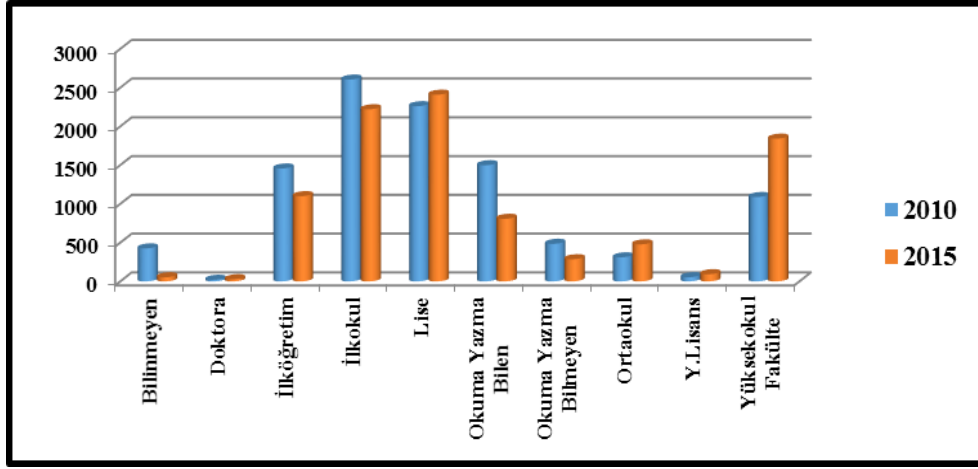
görülmektedir. Lise mezunlarını ilkokul mezunları takip etmektedir. Fakat son yıllarda üniversitelerin sayısının artması üniversite mezunlarının sayısını da arttırmış böylece göçe katılan yüksekokul ve fakülte mezunları da önemli oranda yükselmiştir (Kaya ve Yılmaz, 2017).

Şekil 6. 2010-2015 Yılları Arasında Sinop İlinin Göç Verdiği 6 ve Üzeri Yaş Grubu Nüfusun Eğitim Durumu (Kaya ve Yılmaz, 2017)

Şekil 7’de Sinop ilinin göç aldığı nüfusun eğitim durumu gösterilmektedir. Sinop iline göç eden nüfusun eğitim durumuna bakıldığında ilkokul mezunları ön plandayken, 2015 yılında lise mezunlarının öne geçtiği görülmüştür. Bu durumda emekli olarak gelenlerin eğitim seviyeleri belirleyici olmaktadır. Çünkü işçi olarak çalışmaya giderek memleketine dönenlere memur olarak gidenler de eklenmekte, böylece eğitim seviyesi yükselmektedir. Lise mezunu memur sayısının oldukça azalmasıyla ile gelen neredeyse tüm kamu görevlilerinin fakülte mezunu olması, ayrıca son dönemde kurulan ve gittikçe gelişen Sinop Üniversitesi’nde istihdam edilen çalışanlar sayesinde göç ile gelen fakülte mezunlarının oranı da gittikçe yükselmektedir (Kaya ve Yılmaz, 2017).

Şekil 7. Sinop İlinin Göç Aldığı 6 ve Üzeri Yaş Grubu Nüfusun Eğitim Durumu (Kaya ve Yılmaz, 2017)

Doğum yerine göre nüfus, göçün yorumlanmasında kullanılan göstergelerden biridir. Göç alan illerde, doğduğu ilde yaşayanların payı azalmaktadır. Göç almayan illerde ise doğduğu ilde yaşayanların payı zaman içinde önemli değişim göstermemektedir. 1935 yılında Sinop ilindeki nüfusun % 97'si bu ilde doğmuştur. 1935-1950 yılları arasında genel olarak % 97 olan Sinop ilinde doğanların oranı 1955 yılından sonra sürekli ve yavaş bir azalma göstermiştir. 2000 yılında Sinop nüfusunun % 88.5'i bu ilde doğan kişilerden oluşmaktayken, bu oran 2015 yılında % 78'e düşmüştür (Tablo 24) (Kaya ve Yılmaz, 2017).

Sinop ili dışındaki illerde doğanlar içinde en yüksek paya İstanbul doğumlular sahiptir. 2015 yılında Sinop ilindeki nüfusun % 4.8'i Samsun ilinde doğmuş kişilerden oluşmaktadır. Samsun doğumluların önemli bir kısmını bu ile yakınlık dolayısıyla Sinop'u tercih eden memurlar ve az da olsa esnaf aileler oluşturmaktadır. Bunun yanında, İstanbul ve Kastamonu doğumlu olanlar da önemli bir paya sahiptir. Kastamonulular için Samsunlular için yapılan yorum geçerliyken, İstanbul doğumlular ise aslen Sinoplu olup İstanbul'da yaşayanların zamanla memleketlerine dönmeleri sonucu bir araya gelen nüfustur (Kaya ve Yılmaz, 2017). Tablo 23'te 2015 yılında Sinop ilinde yaşayanların doğum yerlerine göre dağılımı gösterilmektedir.

Tablo 23. 2015 Yılında Sinop İlinde Yaşayanların Doğum Yerlerine Göre Dağılımı (TÜİK, 2015)

İl	Nüfus	İl	Nüfus	İl	Nüfus	İl	Nüfus	İl	Nüfus
Adana	412	Çankırı	202	İzmir	431	Ordu	1.061	Bayburt	65
Adıyaman	70	Çorum	1.031	Kars	126	Rize	276	Karaman	48
Afyon	131	Denizli	189	Kastamonu	3.385	Sakarya	156	Kırıkkale	163
Ağrı	92	Diyarbakır	263	Kayseri	239	Samsun	9.930	Batman	82
Amasya	649	Edirne	111	Kırklareli	75	Siirt	76	Şırnak	24
Ankara	1.656	Elazığ	159	Kırşehir	145	Sinop	159.455	Bartın	127
Antalya	177	Erzincan	94	Kocaeli	446	Sivas	347	Ardahan	74
Artvin	225	Erzurum	324	Konya	375	Tekirdağ	189	Iğdır	49
Aydın	135	Eskişehir	157	Kütahya	99	Tokat	545	Yalova	26
Balıkesir	219	Gaziantep	168	Malatya	238	Trabzon	1.080	Karabük	331
Bilecik	44	Giresun	493	Manisa	216	Tunceli	36	Kilis	32
Bingöl	51	Gümüşhane	121	K.Maraş	214	Şanlıurfa	156	Osmaniye	122
Bitlis	55	Hakkari	12	Mardin	122	Uşak	41	Kilis	32
Bolu	128	Hatay	266	Muğla	109	Van	134	Osmaniye	122
Burdur	46	Isparta	83	Muş	53	Yozgat	317	Düzce	94
Bursa	296	Mersin	238	Nevşehir	121	Zonguldak	771	Yurtdışı	2.153
Çanakkale	99	İstanbul	8.933	Niğde	125	Aksaray	190	Bilinmeyen	2.135
								Toplam	204.133

Tablo 24'te 2015 yılında Sinop ilinde doğmuş olanların Türkiye genelinde dağılımları gösterilmektedir. Türkiye genelinde Sinopluların dağılımına bakıldığında % 42.4 ile İstanbul birinci sırada yer alırken, Sinop'ta yaşayanların oranı % 36.6'dır. Diğer bir deyişle İstanbul'da Sinop'tan daha fazla Sinoplu yaşamaktadır. Sinop doğumluların en az yaşadığı yer 21 kişi ile Kilis'tir. Türkiye genelinde dağılışa bakıldığında sanayinin gelişmiş olduğu İstanbul, Ankara, İzmir, Bursa, Tekirdağ ve Sakarya gibi iller en yoğun nüfusun bulunduğu yerlerdir.

Bunların dışında madencilik faaliyetleri nedeniyle Soma (Manisa) ve Zonguldak, taş (mermer) ocaklarının bulunduğu Muğla, Antalya, Balıkesir, Bilecik ve Sinop’a yakınlıkları dolayısıyla tercih edilen Kastamonu ve Samsun gibi yerleşmeler ön plana çıkmaktadır (Kaya ve Yılmaz, 2017).

Tablo 24. 2015 Yılında Sinop İlinde Doğmuş Olanların Türkiye Genelindeki Dağılımları (TÜİK, 2015)

İl	Nüfus	İl	Nüfus	İl	Nüfus	İl	Nüfus	İl	Nüfus
Adana	939	Çankırı	217	İzmir	4.969	Ordu	653	Bayburt	45
Adıyaman	77	Çorum	606	Kars	84	Rize	162	Karaman	66
Afyon	335	Denizli	822	Kastamonu	3.880	Sakarya	1.447	Kırıkkale	319
Ağrı	125	Diyarbakır	223	Kayseri	438	Samsun	8.590	Batman	111
Amasya	445	Edirne	585	Kırklareli	682	Siirt	70	Şırnak	134
Ankara	11.893	Elazığ	118	Kırşehir	83	Sinop	159.455	Bartın	198
Antalya	2.681	Erzincan	106	Kocaeli	11.280	Sivas	491	Ardahan	33
Artvin	77	Erzurum	176	Konya	853	Tekirdağ	13.714	Iğdır	63
Aydın	709	Eskişehir	766	Kütahya	183	Tokat	481	Yalova	503
Balıkesir	2.451	Gaziantep	226	Malatya	137	Trabzon	476	Karabük	843
Bilecik	1.017	Giresun	777	Manisa	1.316	Tunceli	93	Kilis	21
Bingöl	59	Gümüşhane	87	K.Maraş	95	Şanlıurfa	386	Osmaniye	70
Bitlis	56	Hakkâri	109	Mardin	154	Uşak	95	Düzce	478
Bolu	328	Hatay	619	Muğla	1.480	Van	168	Toplam	435.248
Burdur	399	Isparta	232	Muş	53	Yozgat	209		
Bursa	4.416	Mersin	539	Nevşehir	90	Zonguldak	1.669		
Çanakkale	1.216	İstanbul	184.857	Niğde	79	Aksaray	61		

Sinopluların yaşam alanı olarak Samsun’u tercih etmelerinde iki ilin birbirine komşu olması etkili olmuştur. Örneğin Samsun’da yaşayan Sinop doğumluların % 17’si Yakakent, % 22.8’i de Bafra gibi en yakın iki ilçeye toplanmıştır. Geçim sıkıntısı nedeniyle yapılan göçler göçün gerçekleştiği yaşam alanlarına bakılarak daha iyi anlaşılmaktadır. Örneğin Tekirdağ’da yaşayan Sinopluların % 60’ı Çorlu’da ikamet etmektedir. Yine bir başka sanayi şehri olan Kocaeli’nde yaşayan

Sinopluların % 38.8'i Çayırova, % 24.5'i de Gebze gibi sanayi tesislerin yoğun bulunduğu alanlara toplanmıştır. Bir diğer örnek de Manisa'dan verilecek olunursa Manisa'da yaşayan Sinopluların % 55.8'inin linyit madeninin bulunduğu Soma'da toplandığı görülür.

Tablo 25'te Sinop ilinin göç aldığı ve verdiği iller gösterilmektedir. Tabloya bakıldığında bu illerin benzer oldukları dikkati çekmektedir. Sinop, Samsun ve Kastamonu gibi yakın çevrelerindeki yerleşmelere, İstanbul, Ankara, İzmir, Bursa, Kocaeli gibi sanayi merkezlerine, Manisa, Antalya, Balıkesir gibi madencilik faaliyetlerinin yürütüldüğü yerleşmelere göç vermekte ve yine bu yerleşmelerden göç almaktadır (Kaya ve Yılmaz, 2017).

Tablo 25. Sinop İlinin İllere Göre Alıp Verdiği Göç Sayıları (TÜİK, 2015)

İl	Aldığı Göç	Verdiği Göç	İl	Aldığı Göç	Verdiği Göç	İl	Aldığı Göç	Verdiği Göç
Adana	35	36	Edirne	44	37	Malatya	41	46
Adıyaman	22	25	Elazığ	44	28	Manisa	48	42
Afyonkarahisar	20	40	Erzincan	15	20	Mardin	37	31
Ağrı	43	43	Erzurum	41	80	Mersin	32	57
Aksaray	20	15	Eskişehir	83	62	Muğla	51	53
Amasya	133	98	Gaziantep	47	42	Muş	14	13
Ankara	626	451	Giresun	68	74	Nevşehir	12	19
Antalya	115	94	Gümüşhane	25	28	Niğde	17	17
Ardahan	18	25	Hakkâri	14	23	Ordu	156	142
Artvin	27	56	Hatay	31	63	Osmaniye	17	23
Aydın	53	44	Iğdır	26	40	Rize	50	60
Balıkesir	79	67	Isparta	20	21	Sakarya	90	60
Bartın	37	22	İstanbul	4673	4454	Samsun	1046	951
Batman	43	33	İzmir	222	148	Şanlıurfa	27	36
Bayburt	7	9	Kahramanmaraş	39	46	Siirt	10	21
Bilecik	24	27	Karabük	97	64	Sinop	0	-
Bingöl	27	23	Karaman	11	7	Şırnak	29	43
Bitlis	11	26	Kars	21	44	Sivas	29	49
Bolu	36	19	Kastamonu	505	390	Tekirdağ	550	161
Burdur	10	25	Kayseri	39	44	Tokat	68	97
Bursa	155	90	Kilis	6	-	Trabzon	152	116
Çanakkale	47	36	Kırıkkale	16	16	Tunceli	8	5
Çankırı	68	36	Kırklareli	19	20	Uşak	6	14
Çorum	169	134	Kırşehir	15	16	Van	39	50
Denizli	35	49	Kocaeli	427	337	Yalova	30	9
Diyarbakır	41	85	Konya	88	70	Yozgat	59	42
Düzce	28	24	Kütahya	28	35	Zonguldak	63	61

2.7.2. Kent ve Kır Nüfusu

Tablo 26’da Sinop ilinde kır ve kent nüfusunun 1927 ve 2016 yılları arasındaki değişimi gösterilmektedir. 1927 yılında Sinop ilinde yaklaşık % 8 olan şehir nüfusu, 1940 yılından sonra sürekli bir artış göstererek, 2010 yılında % 52.9’a ulaşarak kır nüfusunu geçmiştir. 2016 yılında bu oran artmaya devam ederek % 58 seviyesine ulaşmıştır. Sinop ilinde kır nüfusunun tarihsel gelişim seyrine bakıldığında ise Türkiye genelinden bazı farklarla ayrıldığı görülmektedir. Örneğin 1927 sayımında Türkiye nüfusunun yaklaşık olarak % 25’i şehirde, % 75’i ise kırdaki nüfustur. Sinop’ta şehir % 7.8 kır ise % 92.2 şeklindedir. 2000 yılına kadar her dönemde kır nüfusu şehirden fazlayken, 2010 yılında şehir nüfusu kır nüfusunun önüne geçmiştir (Tablo 26). Bu dengenin değişmesine göç faaliyetine katılanların büyük oranda kır kökenli olması büyük etkide bulunmuştur. Diğer bir deyişle kır nüfusu ile şehir dengesi arasındaki değişim şehir nüfusunun artmasından ziyade kır nüfusunun azalmasıyla ortaya çıkmıştır (Kaya ve Yılmaz, 2017).

Tablo 26. Sinop İlinde Kır ve Şehir Nüfusunun 1927-2016 Yılları Arasındaki Değişimi (TÜİK, 2016)

Yıl	Şehir		Kır		Toplam
	Toplam	%	Toplam	%	
1927	13.440	7.8	157.184	92.2	170.624
1935	14.683	7.6	177.620	92.4	192.303
1940	14.411	7.5	176.433	92.5	190.844
1945	15.815	7.7	189.461	92.3	205.276
1950	18.067	8.0	207.554	92.0	225.621
1955	21.736	9.1	217.291	90.9	239.027
1960	30.381	12.1	219.349	87.9	249.730
1965	38.068	14.3	228.001	85.7	266.069
1970	46.382	17.4	219.273	82.6	265.655
1975	53.839	20.1	213.766	79.9	267.605
1980	57.443	20.8	218.799	79.2	276.242
1985	70.543	25.1	209.597	74.9	280.140
1990	86.314	32.5	178.839	67.5	265.153
2000	101.285	44.9	124.289	55.1	225.574
2010	107.275	52.9	95.465	47.1	202.740
2015	115.114	56.4	89.019	43.6	204.133
2016	119.258	58	86.220	42	205.478

Köyden şehire ve diğer illere göçün nedeni 1980'li yıllardan bu yana gerçekleşen; Amerikan Radar Üssü'nün Sinop'taki etkinliğinin giderek azalması ve üssün kapatılması, Sinop Cam Sanayi, Sök-Sa Tekstil Fabrikası, Ayancık Kereste Fabrikası vb. işyerlerinin kapatılması, tutarlı ve uygulanabilir alternatif çözümler üretmeden ve altyapısı hazırlanmadan, uygulamaya konulan idari, sosyal, ekonomik değişiklik kararları sayılabilir (Turoğlu, 2013).

Ekonomik sıkıntılardan kaynaklanan il nüfusundaki azalma genç nüfusun göç etmesi ve mevcut tarımsal üretimden yeterli kazanç elde edememek; kırsal kesimde tarımsal üretimin bitme noktasına gelmesine, ailelerin bölünmesine ve sosyolojik problemlere neden olarak etkisini göstermiştir. Sinop şehir merkezindeki yıllık ve mevsimlik artış yönündeki nüfus hareketi ise; şehirsal altyapı yetersizlikleri, konaklama imkan yetersizlikleri, hizmet sektörü yetersizlikleri ile şehir yaşamını olumsuz şekilde etkilemiştir. Bu gelişmelerin Sinop şehri üzerindeki etkileri; konaklama ihtiyacı, sosyal ortam değişimi ve adaptasyon, şehir altyapısı üzerinde oluşan baskılar, hizmet arz-talep dengesi üzerine olan değişken baskının maliyeti vb. şekillerde gelişme göstermiştir (Turoğlu, 2013).

2.7.3. Sinop'un Şehirsal Altyapı Yetersizlikleri

Özellikle nüfus miktarındaki mevsimlik değişim, yaz dönemlerinde şehir içi trafik kaosunun yaşanmasına neden olmaktadır. Eğer şehir gelişiminde, fiziksel planlama tabanlı mekân analizi ve planlama göz ardı edilmesi sürdürülürse problem her geçen yıl çok daha büyüyecektir. Sinop jeomorfolojik olarak bir tombolo üzerine kurulmuştur. 1970'li yıllara kadar sadece tombolo üzerinde sınırlı kalan Sinop'ta ana arter yol Sakarya Caddesi'ydi. 1975-2005 yılları aralığında şehrin doğu-batı istikametinde genişlemesine rağmen artan trafik yükü yine bu cadde üzerinde kaldı. Günümüzdeki Sinop şehrinin doğu-batı aksı trafik yükü, alternatifler oluşturulmaya çalışılmasına rağmen, Sakarya, batıya doğru ismi değişerek Cumhuriyet ve Fatih caddesi üzerindedir. Sinop şehrinin ada üzerine doğru gelişmesi son birkaç 10 yıl içerisinde tombolonun doğusundaki nüfusun artmasına neden olmuştur. Bu durum doğu-batı istikametindeki şehir içi trafik yükünün artmasına neden olurken, özellikle doğal koşullar nedeni ile bu yükü taşıyacak alternatif güzergâhlar oluşturulması sağlanamamıştır. Alternatif güzergâh arayışları problemi çözme konusunda başarılı olmaktan uzak kalmıştır. Özellikle yaz mevsiminde bu problem çok çarpıcı şekilde yaşanmaktadır (Turoğlu, 2013).

Altyapı yetersizliğine ait bir başka problem ise temiz içme ve kullanma suyu teminidir. Yıllık ve mevsimlik nüfus hareketliliğinden dolayı yıldan yıla daha fazla önemli hale gelmektedir. Gelecek ile ilgili olarak; iklim değişikliğinin etkisiyle temiz su yetersizliği ve su kalitesinin bozulması gibi olası gelişmelerin bu konudaki problemi daha ciddi boyutlara taşınması beklenmelidir (Turoğlu, 2013).

2.7.4. Çevre Sorunları

2.7.4.1. Hava Kirliliği

İnsanların sağlığını büyük ölçüde etkileyen en önemli çevresel sorunların başında hava kirliliği yer almaktadır. Hava kirliliği bölgesel ve küresel olarak hızla artarak yaşanmaya devam etmektedir. Kentleşmenin artarak devam etmesi, düzensiz sanayi yerleşimleri, taşıt sayısındaki artış, kalitesiz yakıtlar, filtresiz bacalar hava kirliliğinin artmasına neden olmaktadır ve özellikle kış aylarında yarattığı olumsuz etkiler daha da artmaktadır. Ayrıca bir bölgede yaşayan insanların soluduğu havanın temiz olup olmadığını öğrenmek için yapılması gereken o bölgenin hava kalitesini ölçmek gerekir. Sinop ilinde hava kalitesini kontrol etmek adına Mahalli Çevre Kurulu toplantısı yapılarak, kullanılan kömürlerin kalitesi hakkında değerlere uygun olup olmadığı hakkında kararlar alınarak çalışmalar yapılmıştır. Şehirde 2012 yılından itibaren enerji değeri daha yüksek olan ithal kömürü kullanılmaktadır. 2016 yılından itibaren 8 adet egzoz gazı emisyon ölçüm istasyonu, Sinop Merkez ilçesinde iki tane Hava Kalite İzleme İstasyonu bulunmaktadır. Bu merkezde bağıl nem, sıcaklık, rüzgâr yönü ve hızı, basınç değerleri sürekli ölçülmektedir (Çevre Durum Raporu, 2016).

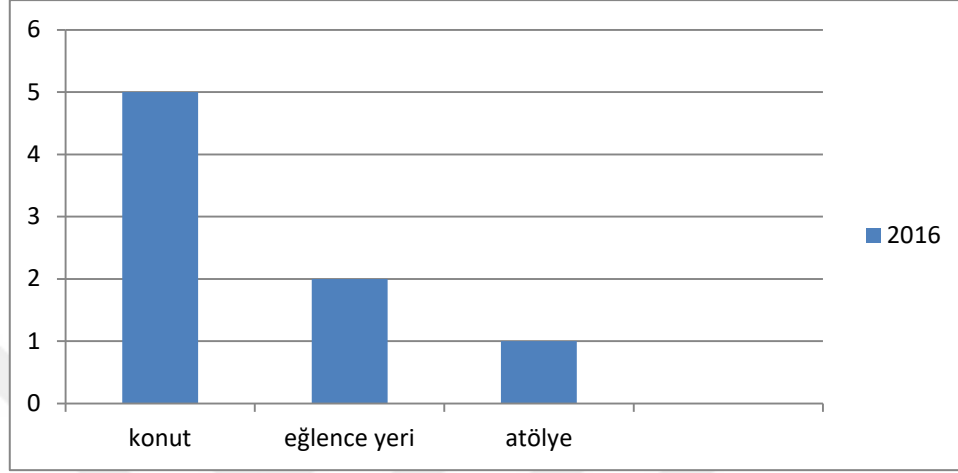
Sinop'ta hava kirliliği özellikle kış aylarında artış göstermektedir. Bunun nedeni ısınmadan kaynaklıdır. Şehirde doğal gaz kullanımı yaygın olmadığından fosil yakıt kullanımından havaya salınan zehirli gazlar hava kirliliğine neden olmaktadır. Bunun yanında imalat sanayi ve egzoz emisyon ölçümünü yaptırmayan araçlar da hava kirliliğine neden olmaktadır.

2.7.4.2. Gürültü Kirliliği

Gürültüyü hoşla gitmeyen, uyumsuz, istenmeyen ses topluluğu olarak ifade edebiliriz. Plansız şehirleşme çabası, hızlı sanayileşme etkinlikleri çevresel olarak sadece havayı, suyu, toprağı etkilememekte çevrenin genel sessizliğini de bozmaktadır. Dolayısıyla gürültünün insan ve çevresine neden olan etkileri, bunları denetim altına almayı amaçlayan bir kamu politikasının konusu olmaktadır (Çevre Durum Raporu,

2016). Şekil 8’de Sinop ilinde 2016 yılında gürültü konusunda yapılan şikâyetlerin dağılımı gösterilmektedir.

Şekil 8. Sinop İlinde 2016 Yılında Gürültü Konusunda Yapılan Şikâyetlerin Dağılımı (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2017)

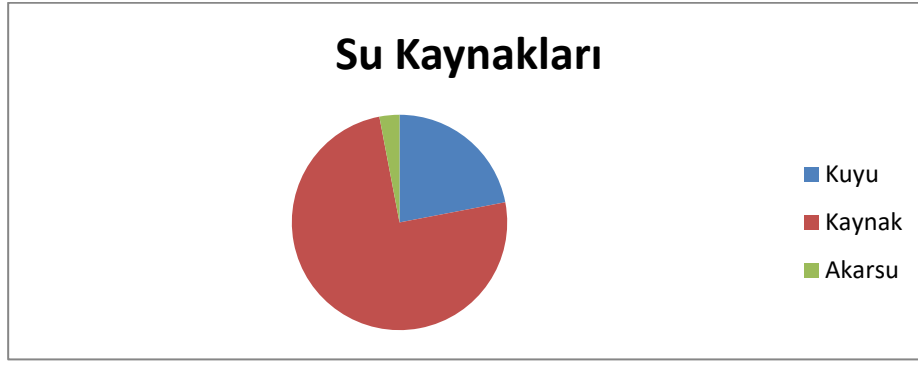

Sinop’ta eğlence mekânları genellikle sahil tarafında bulunmaktadır. Eğlence mekânlarının bir kısmı ise yazlık evlerin olduğu yerlere yakın bulunmaktadır. Bu nedenle eğlence yerlerinden kaynaklı gürültü şikâyetleri artarak Sinop’un en önemli sorunları arasına girmiştir. Gelen şikâyetleri İl Müdürlüğü Teknik Personeli değerlendirerek Çevresel Gürültünün Değerlendirilmesi ve Yönetimi Yönetmeliği’ne göre gerekli işlemler yapılmaktadır (Çevre Durum Raporu, 2016).

2.7.4.3. Sulama Kaynakları ve Su Kirliliği

Sinop’ta yeterli oranda su kaynağı bulunmaktadır. İl merkezinde ve ilçelerin çoğunda içme suyu şebekesiyle insanların içme ve kullanma suyu ihtiyacı karşılanabilmektedir. İçme ve kullanma suyu belediyeler tarafından kaynak, akarsu ve kuyulardan sağlanmaktadır. Şekil 9’a göre Sinop’ta içme suyu % 75 oranında doğal kaynaklardan, % 22 oranında kuyulardan ve % 3 oranında akarsulardan temin edilmektedir. 2013 yılında yapımı tamamlanan bir adet içme suyu arıtma tesisi bulunmaktadır. Bu arıtma tesisi ile Sinop ili merkezi, Erfelek ve 33 adet köyün içinde bulunduğu yerleşim yerlerinin yaklaşık 2050 yılına kadar olan içme ve kullanma sularının arıtılması amaçlanmaktadır (Çevre Durum Raporu, 2016). Şekil 9’da Sinop’ta kullanılan su kaynakları gösterilmektedir.

Şekil 9. Sinop'ta Kullanılan Su Kaynakları (TÜİK, 2017)

Sinop'ta bulunan Espiye, Taşmanlı, Durağan, Cemalettin, Maruf, Edil, Aşıklar (Nisi), Karaca ve Yassıalan göletlerinin tamamı sulama amaçlı kullanılmaktadır. Sinop'ta bulunan başlıca göller ise Sarıkum, Aksaz, Karagöl, Sülük ve Akgöldür (Çevre Durum Raporu, 2016).

Sinop İlinde Yapımı Planlanan İçme Suyu ve Sulama Göletleri:

- 1. Boyabat Ilıksu Göleti (Sulama+Enerji amaçlı):** 8.080 dekar arazi sulanacak, yıllık 3.684 milyon kilowatt.saat enerji üretimi sağlanacaktır. Gölet inşaatı devam etmektedir.
- 2. Türkeli Zımarı Göleti (İçme suyu amaçlı):** Türkeli ilçesi ile civar yerleşim yerlerine yıllık 2.47 milyon m³ su verilecektir. Gölet inşaatı devam etmektedir.
- 3. Erfelek Balıfakı Göleti (Sulama amaçlı):** 2.930 dekar arazi sulanacaktır. Planlama raporu onaylanmış olup, proje ihalesi gerçekleştirilecektir (Çevre Durum Raporu, 2016).

Sinop'ta sanayi alanlarında özellikle gıda sanayi içinde yer alan su ürünleri işleme tesislerinin faaliyetleri kış aylarında artmaktadır ve oluşan atıklarının direkt olarak ortama verilmesi su ve toprak kirliliğine neden olmaktadır. Arıtma tesisi bulunmayan sanayi tesislerine gerekli çalışmalar yapılmış ve arıtma tesisleri kurmaları sağlanmıştır. Ayrıca arıtma tesislerinin Su Kirliliği ve Kontrolü Yönetmeliği'ne uygun olarak işletilmesi için düzenli olarak denetlenmesi yapılmaktadır (Çevre Durum Raporu, 2016).

Sinop'ta üç noktada; Kuzey ve Güney Derin Deniz Deşarjı Tesisi ile Akliman Atıksu Arıtma Tesisi yapım aşamasında olup faaliyette olan tesis bulunmamaktadır. Bu nedenle evsel atık sular herhangi bir arıtma tesisinden geçirilmeden alıcı ortamlara geri verilmektedir. Bu alıcı ortamlar deniz ve akarsulardır. Sinop'ta buluna akarsu ve göllerin kirlenmesine neden olan etmenler; evsel atık sular, tarımsal faaliyetler sonucu

meydana gelen atıklar, çeşitli sanayi atıkları olarak sayabiliriz. Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü bu şekilde atık suya neden tesislerin denetimini yaparak atık su arıtma tesisi kurmaları konusunda gereken tespit çalışmalarını devam ettirmektedir (Çevre Durum Raporu, 2016).

Doğanın dengesini bozan olumsuzluklardan biri de deniz kirliliğidir. İnsanlar tarafından doğrudan veya dolaylı olarak denize bırakılan atıklar deniz kirliliğine neden olmakta, doğanın dengesini bozmaktadır. Bu durum balıkçılık sektörünü engellemekte insan sağlığını olumsuz etkilemektedir.

Sinop'ta deniz kirliliğine neden olan etmenler; evsel atık sular, deniz araçlarından kaynaklanan kirlenmeler ve balıkçılık faaliyetleri sonucunda ortaya çıkan atıklardır. Türkiye İstatistik Kurumu'nun yaptığı araştırmaya göre Sinop'ta 1994 yılından beri denizlere ve akarsulara boşaltılan atık su miktarlarına bakıldığında yıllık ortalama olarak denize 2.600.000 m³ ve akarsulara ise 1.800.000 m³ evsel atık su boşaltılmaktadır. Kişi başına ortalama olarak günlük 125 m³ evsel atık su boşaltılmaktadır (Çevre Durum Raporu, 2016).

Sinop'ta bulunan akarsuların tamamı sulama amaçlı kullanılmaktadır. Sinop'un akarsularının toplam yüzey alanı 1220 ha'dır. Sinop'taki en büyük akarsuyu Gökırmak'tır. Sinop'ta bulunan göletlerin tamamı sulama amaçlı kullanılmaktadır. İlde bulunan yer altı su seviyesi 80.3 hm³/yıl'dır. Bu potansiyelin % 74'ü Gökırmak vadisine aittir. Tarımsal ilaçlamalar en fazla çeltik, fındık ve hububattan yabancı otları ayırmakta, kiraz ve zeytin ağaçlarında iç kurdu mücadelelerinde kullanılmaktadır. Pestisit ve gübrelerin bilinçsiz kullanılması toprak kirliliğine ve yağmur sularıyla karışarak da su kirliliğine yol açmaktadır. Ayrıca su kirliliğine neden olanlar arasında düzensiz (vahşi) katı atık depolama sahaları da bulunmaktadır. İlde Sahil Belediyeler Birliği olarak nitelendirilen Merkez, Ayancık, Erfelek, Gerze, Türkeli, Dikmen ve Güzelkent belediyelerinin düzenli depolama sahaları bulunmaktadır. Buna karşın Boyabat, Durağan ve Saraydüzü belediyelerinin atıkları düzensiz (vahşi) depolanmaktadır. Özellikle Durağan ilçesinin vahşi depolaması Gökırmak Nehri'nin bir kolu olan Arım Çayı'nın kenarında bulunduğundan sızıntı suları nehri tehdit etmektedir (Çevre Durum Raporu, 2016).

2.7.4.4. Katı Atık Sorunu

Sinop ili sınırları içerisinde oluşan evsel, sanayi ve tıbbi nitelikli atıklar 2002 yılından itibaren yaklaşık 10 yıl boyunca vahşi depolama yöntemiyle Abalı Köyü Kurtkuyusu Mevkiinde yer alan Katı Atık Düzensiz Depolama Alanına dökülmekteydi.

Kentsel atıkların düzensiz olarak depolanmasıyla yıllarca yaklaşık 13 dönümlük sahada hem atıklar hem de atık içeriğindeki sızıntı suları toprağımızı kirletmiş, bu nedenle alanda zararlı organizmalar üremiş, atıkların gelişigüzel depolanması çevre ve görüntü kirliliğine neden olmuştur. Bu nedenle düzensiz depolama sonucu oluşan atıkların çevre ve insan sağlığına zarar vermemesi adına Sinop ili ve ilçelerinin sınırları ve mücavir alanlardan toplanan evsel nitelikli atıklarının düzenli depolanması için çalışmalara başlanmış ve Sinop Belediye Başkanlığı adıyla Sinop İli Merkez İlçesi, Hacıoğlu Köyü Meşadağı Mevkiinde Katı Atık Düzenli Depolama ve Bertaraf Tesisi kurulmuştur (Çevre Durum Raporu, 2016).

Katı Atık Düzenli Depolama ve Bertaraf Tesisi'nde; bekçi binası, idari bürolar, garaj ve bakım onarım atölyesi, kantar, elektronik tartı ünitesi, tekerlek yıkama ünitesi, trafo ve jeneratör binası, içme suyu deposu yapılmış, tesis etrafı tel örgü ile çevrilmiştir. 6 adet gaz çıkış bacası yapılmış, sızıntı suları kanal sistemi yapılarak kanallara bağlanmış, sızıntı suyu arıtma tesisi ve tesis içi yollar yapılmıştır (Çevre Durum Raporu, 2016). Tablo 27'de Sinop ilinde bulunan katı atık çeşitleri ve yüzde olarak oranları gösterilmektedir.

Tablo 27. Sinop İlinde Katı Atık Kompozisyonu (Sinop Belediyesi, 2017)

Atık Çeşidi	Yüzde (%)
Organik	37.72
Kâğıt	5.92
Cam	7.26
Metal	1.29
Plastik	20.63
Kül (Toz, Kum, Taş dâhil)	3.05
Karton	5.33
Hacimli Karton	3.21
Diğer Yanabilen	15.59

Merkez ilçesine ait evsel nitelikli katı atıklar Sinop Sahil Belediyeler Birliği'ne ait ikinci sınıf katı atık düzenli depolama ve bertaraf tesisinde yok edilmektedir. İlimizde ambalaj atıkları ayırma tesisi bulunmadığından ambalaj atıkları bakanlık tarafından lisanslı firmalar aracılığıyla toplanmaktadır. Sinop'ta bitkisel atık yağ geri dönüşüm tesisi ve lisanslı bitkisel atık toplama aracı bulunmadığı için pet şişelerde biriktirilen bitkisel atık yağlar bakanlığa ait lisanslı firmalar tarafından toplanıp geri

dönüşümü sağlanmaktadır. Sinop'ta bulunan dokuz belediyenin de tıbbi atık yönetim planı bulunmadığı için toplanan tıbbi atıklar Giresun'a lisanslı firmalar aracılığıyla taşınmaktadır. Giresun'a giden atıklar sterilizasyon yöntemi ile bertaraf edilmektedir (Çevre Durum Raporu, 2016).

3. MATERYAL VE YÖNTEM

3.1. Araştırma Modeli

Bu araştırma betimsel bir çalışmadır. Bu çalışmada, deneysel olmayan nicel araştırma yöntemlerinden tarama modeli (survey) kullanılmıştır (Çepni, 2007). Tarama modeli geçmişte ya da hâlen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan bir yaklaşımdır. Tarama modeli yaklaşımlarından olan genel tarama modeli ise, çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacı ile evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup, örnek ya da örneklem üzerinde yapılan tarama düzenlemeleridir (Karasar, 2009). Bu çalışmada da üniversite öğrencilerinin kentleşmeye bağlı olarak ortaya çıkan çevre sorunlarına karşı duyarlılıkları ölçülmeye çalışılmıştır. Ulaşılan sonuçlara göre de çözüm önerileri belirlenmiştir.

3.2. Araştırmanın Örneklemi

Araştırmanın örneklemini 2017-2018 yılında eğitim gören Sinop Üniversitesi Eğitim Fakültesi öğrencilerinden Fen Bilgisi Öğretmenliği ve Sınıf Öğretmenliği; Fen Edebiyat Fakültesinden Biyoloji bölümü öğrencileri ve Çevre Sağlığı bölümlerinde eğitim gören toplam 249 öğrenci oluşturmaktadır.

Çevre sorunlarının çözümünde bireyin duyarlılığının ve aldığı eğitimin önemi çok büyüktür. Yeni nesillerin yetiştirilmesinde önemli görevler üstlenen eğitimcilerin ve öğretmen adaylarının çevreye karşı göstermiş oldukları davranışlarına; aldıkları çevre eğitiminin yeterli olup olmadığına ilişkin görüşlerinin belirlenmesi amacıyla uygulanan anketin büyük çoğunluğunu eğitim fakültesinde öğrenim gören öğretmen adayları ve çevre sağlığı öğrencileri oluşturmaktadır. Bölümlere göre anket uygulanan öğrenci sayısı Tablo 28’de yer almaktadır.

Tablo 28. Bölümlere Göre Anket Uygulanan Öğrenci Sayısı

Bölümler	Öğrenci Sayısı
Sınıf Öğretmenliği	107
Fen Bilgisi Öğretmenliği	74
Biyoloji	43
Çevre Sağlığı	25
Toplam	249

3.3. Veri Toplama Araçları

Kentsel sorunların üniversite öğrencilerine etkisini belirlemek amacıyla Alcı (2007) tarafından Dokuz Eylül Üniversitesi'nde öğrenim gören Eğitim Fakültesi, Hukuk Fakültesi, İşletme Fakültesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Mühendislik Fakültesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi ve Mimarlık Fakültesinde öğrenim gören öğrencilere geliştirilmiş olan anket uygulanmıştır. Araştırma sürecinde verileri toplamak amacıyla kullanılan anket; kimlik bilgileri ve genel konular ile kentleşme sorunları olmak üzere üç bölümünden oluşmaktadır (EK-3). İlk bölümde kişisel bilgileri kapsayan sorular öğrencilerin; cinsiyet, yaş, okuduğu fakülte, kaldığı yer, günlük yaşamındaki etkinlikleri ve tercihleri ile ilgili konuları içeren 10 sorudan oluşmaktadır. İkinci bölümde çevresel konularda görüşlerini ve tutumlarını öğrenmek amacıyla 23 soru sorulmuştur. Üçüncü bölümde kentleşme ve çevre sorunlarını içeren 33 maddeden oluşan 5'li likert tipi ölçek kullanılmıştır. Hazırlanan sorular ölçme ve değerlendirme alanında uzman kişiler ile değerlendirilerek uygulamaya hazır hale getirilmiştir. Anketin geçerlilik ve güvenirlik analizi alanında uzman kişi tarafından yapılmıştır.

3.4. Verilerin Analizi

Anket uygulaması yapıldıktan sonra anketler; fakültelere göre ayrılmış, eksik doldurulan anketler iptal edilmiş ve kalan 249 anket numaralandırılmıştır. Kodlama yapıldıktan sonra bilgisayara, SPSS ve Excel programında veri girişi yapılmıştır. Daha sonra elde edilen verilerin tamamına istatistiksel işlemler (sayı, %, ortalama ve karşılaştırma analizi) uygulanarak değerlendirilmiştir.

Verilerin değerlendirilmesi sonucu ortaya çıkan öğrenci görüşleri arasında anlamlı bir farklılığın oluşup oluşmadığı p değerlerine bakılarak saptanmıştır. $p > 0.05$ olduğunda anlamlı bir farklılığın olmadığı, $p < 0.05$ olduğunda anlamlı bir farklılığın olduğu kabul edilmiştir.

4. BULGULAR ve TARTIŞMA

Araştırmada ele alınan amaçlar doğrultusunda Sinop Üniversitesi öğrencilerinin kentleşmeye bağlı olarak ortaya çıkan çevre sorunlarına karşı duyarlılıkları anketinden elde edilen verilerin istatistiksel karşılaştırma analizlerinin çözümlemeleri sonucunda elde edilen bulgular ve yorumlar yer almaktadır.

Sinop Üniversitesi'nde öğrenim gören öğrencilerin kentleşmeye bağlı olarak ortaya çıkan çevre sorunlarına karşı duyarlılıklarını belirlemek amacıyla geliştirilen anketin birinci bölümüne verilen cevaplar aşağıda yer almaktadır. Tablo 29'da ankete katılan öğrencilerin cinsiyet dağılımları yer almaktadır.

Tablo 29. Öğrencilerin Cinsiyet Dağılımı

Cinsiyet	Frekans (f)	Yüzde (%)
Kadın	178	71.48
Erkek	71	28.52
Toplam	249	100.0

Tablo 29'da görüldüğü üzere araştırmaya katılan Sinop Üniversitesi öğrencilerinden 178'inin kadın, 71'inin ise erkek olduğu görülmektedir.

Tablo 30'da öğrencilerin yaşlarının dağılımı gösterilmektedir.

Tablo 30. Öğrencilerin Yaşlarının Dağılımı

Yaş Aralığı	Frekans (f)	Yüzde (%)
18-20	135	54.2
21-23	101	40.6
24-26	13	5.2

Tablo 30'da görüldüğü üzere araştırmaya katılan öğrencilerin % 54.2'sinin 18-20 yaşları arasında olduğu, % 40.6'sının 21-23 yaşları arasında olduğu, % 5.2'sinin 24-26 yaşları arasında olduğu görülmektedir.

Tablo 31'de öğrencilerin okudukları fakülte dağılımları gösterilmektedir.

Tablo 31. Öğrencilerin Okudukları Fakülte Dağılımı

Fakülte	Frekans (f)	Yüzde(%)
Eğitim Fakültesi	181	72.7
Fen-Edebiyat Fakültesi	43	17.3
Meslek Yüksekokulu	25	10.0

Tablo 31’de görüldüğü üzere araştırmaya katılan öğrencilerin % 72.7’sinin eğitim fakültesinde, % 10.0’inin meslek yüksekokulunda, % 17.3’ünün ise Fen Edebiyat Fakültesi’nde öğrenim görmekte olduğu görülmektedir. Bu bilgilere göre araştırmaya katılan öğrencilerin çoğunluğunun eğitim fakültesi öğrencisi olduğu söylenebilir.

Tablo 32’de öğrencilerin okudukları bölümlerin dağılımı gösterilmektedir.

Tablo 32. Öğrencilerin Okudukları Bölüm Dağılımı

Bölüm	Frekans (f)	Yüzde (%)
Fen Bilgisi Öğretmenliği	74	37.8
Sınıf Öğretmenliği	107	34.9
Biyoloji	43	17.3
Çevre Sağlığı	25	10.0

Tablo 32’de görüldüğü üzere araştırmaya katılan öğrencilerin % 34.9’unun sınıf öğretmenliği bölümünde, % 37.8’inin fen bilgisi öğretmenliği bölümünde, % 10.0’inin çevre sağlığı bölümünde, % 17.3’ünün biyoloji bölümünde öğrenim görmekte olduğu görülmektedir.

Tablo 33’te öğrencilerin nerede kaldıkları gösterilmektedir.

Tablo 33. Öğrencilerin “Nerede Kalıyorsunuz?” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı

Nerede Kalıyorsunuz?	Frekans (f)	Yüzde (%)
Devlet Yurdu	92	36.8
Özel Yurt	75	30.0
Ev	71	28.7
Ailemle	7	2.8
Diğer	3	1.2
Akrabalar İle	1	0.5

Tablo 33’te görüldüğü üzere araştırmaya katılan Sinop Üniversitesi öğrencilerinden % 36.8’inin devlet yurdunda, % 30.0’inin özel yurttan, % 28.7’sinin evde kaldığı görülmektedir.

Tablo 34’te öğrencilerin kaç yıldır Sinop’ta yaşadığı gösterilmektedir.

Tablo 34. Öğrencilerin “Kaç Yıldır Sinop’ta Yaşıyorsunuz?” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı

Kaç Yıldır Sinop’ta Yaşıyorsunuz?	Frekans (f)	Yüzde(%)
1 yıl	102	40.97
2 yıl	80	32.13
3 yıl	30	12.05
4 yıl	27	11.24
5+ yıl	10	3.61

Tablo 34’te görüldüğü üzere araştırmaya katılan öğrencilerin % 40.96’sının 1 yıldır, % 32.13’ünün 2 yıldır, % 12.05’inin 3 yıldır, % 11.24’ünün 4 yıldır, % 3.61’inin 5 ve daha fazla yıldır Sinop’ta yaşadığı görülmektedir.

Tablo 35’te öğrencilerin ilerde Sinop’ta yaşamak isteyip istemediği sorusuna verdikleri cevapların dağılımı görülmektedir.

Tablo 35. Öğrencilerin “İleride Sinop’ta Yaşamak İster Misiniz?” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı

İleride Sinop’ta Yaşamak İster Misiniz?	Frekans (f)	Yüzde (%)
Evet	91	36.55
Hayır	158	63.45

Tablo 35’te görüldüğü üzere araştırmaya katılan öğrencilerin % 63.45’inin ilerde Sinop’ta yaşamak istemediği, % 36.55’inin ise yaşamak istediği görülmektedir.

Tablo 36’da öğrencilerin öğrenim süresince çalıştıkları dönem olup olmadığını gösteren cevapların dağılımını göstermektedir.

Tablo 36. Öğrencilerin “Öğrenim Süresince Çalıştığınız Dönem Oldu Mu?” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı

Öğrenim Süresince Çalıştığınız Dönem Oldu Mu?	Frekans (f)	Yüzde (%)
Evet	64	25.7
Hayır	185	74.3

Tablo 36’da görüldüğü üzere araştırmaya katılan öğrencilerin % 25.7’sinin öğrenim süreleri boyunca çalıştıkları dönemlerin olduğu, % 74.3’ünün ise hiç çalışmadıkları görülmektedir.

Tablo 37’de öğrencilerin çalışmaya devam edip etmediğini gösteren cevapların dağılımı gösterilmektedir.

Tablo 37. Öğrencilerin “Çalışmaya Devam Ediyor Musunuz?” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı

Çalışmaya Devam Ediyor Musunuz?	Frekans (f)	Yüzde (%)
Evet	36	14.45
Hayır	213	85.55

Tablo 37’de görüldüğü üzere araştırmaya katılan öğrencilerin % 14.45’inin çalışmaya devam ediyor olduğu, % 85.55’inin ise çalışmıyor olduğu görülmektedir.

Tablo 38’de öğrencilerin yararlandığı burslar gösterilmektedir.

Tablo 38. Öğrencilerin “Yararlandığınız Burslar Nelerdir?” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı

Yararlandığınız Burslar Nelerdir?	Frekans	Yüzde (%)
Öğrenim Kredisi	121	48.60
Burs	52	20.88
Burs Almıyorum	59	23.70
Başka Bir Kurumdan Burs Alıyorum	17	6.82

Tablo 38’de görüldüğü üzere öğrencilerin 121’inin öğrenim kredisi aldığı, 52’sinin burs aldığı, 59’unun burs almadığı ve 17’sinin başka bir kurumdan burs aldığı görülmektedir.

Tablo 39’dan itibaren anketin 2. kısmında yer alan çevre sorunlarıyla ilgili sorulara verilen cevapların dağılımları yer almaktadır. Tablo 39’da öğrencilere göre Sinop ilindeki en önemli kirlilik problemlerinin dağılımları yer almaktadır.

Tablo 39. Öğrencilerin “Size Göre Sinop İlinin En Önemli Kirlilik Problemi Nedir?” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı

Size Göre Sinop İlinin En Önemli Kirlilik Problemi Nedir?	Frekans (f)	Yüzde (%)
Su/Deniz Kirliliği	101	40.56
Evsel Atıklar	71	28.52
Hava Kirliliği	34	13.65
Çevresel Sorun Yok	33	13.25
Gürültü Kirliliği	6	2.41
Sanayi Atıklar	4	1.61

Tablo 39’da görüldüğü üzere öğrencilerin 34’ünün Sinop’ta en önemli kirlilik sorunu olarak hava kirliliğinin olduğunu, 71’inin evsel atıklar olduğunu, 4’ünün sanayi atıkları olduğunu, 6’sının gürültü kirliliği olduğunu, 101’inin su/deniz kirliliği olduğunu ve 33’ünün çevresel sorun olmadığını düşündükleri görülmektedir.

Tablo 40’ta öğrencilerin çevre problemlerini neden önemli bulduklarına dair verdikleri cevapların dağılımı gösterilmektedir.

Tablo 40. Öğrencilerin “Çevresel Problemleri Neden Önemli Buluyorsunuz?” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı

Çevresel Problemleri Neden Önemli Buluyorsunuz?	Frekans (f)	Yüzde (%)
Çünkü bu sorunlar ile sürekli karşılaşıyoruz	166	66.69
Kirlilik problemi yüzünden sağlık problemi yaşıyorum	42	16.86
Ben önemli bir çevresel sorun görmüyorum	21	8.43
Çünkü bu konuyla ilgili haberleri izliyoruz	16	6.42
İşim gereği bilmem gerekiyor	4	1.60

Tablo 40’ta görüldüğü üzere araştırmaya katılan öğrencilerin 16’sının bu konuyla ilgili haber izledikleri, 166’sının çevre sorunları ile sürekli karşılaştıkları, 4’ünün işi gereği bilmesi gerektiği, 42’sinin kirlilik problemi yüzünden sağlık problemi yaşadığı için önemli buldukları görülmektedir.

Tablo 41’de öğrencilerin çevre sorunları hakkında hangi kaynaklardan bilgi aldığına dair verdikleri cevapların dağılımları gösterilmektedir.

Tablo 41. Öğrencilerin “Çevre Sorunları Hakkında Hangi Kaynaklardan Bilgi Alıyorsunuz?” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı

Çevre Sorunları Hakkında Hangi Kaynaklardan Bilgi Alıyorsunuz?	Frekans (f)	Yüzde (%)
İnternet/Sosyal medyadan	132	53.01
Sosyal Çevreden	55	22.09
Radyo/televizyondan	42	16.87
Gazetelerden	9	3.61
Hiçbir yerden bilgi almıyorum	8	3.21
Resmi Kaynaklarca Hazırlanan Duyurulardan	3	1.20

Tablo 41’de görüldüğü üzere öğrencilerin % 53.01’inin bu konuyla ilgili internet/sosyal medyadan haber aldığı, % 22.09’unun sosyal çevreden haber aldığı, % 16.87’sinin radyo/televizyondan haber aldığı, % 3.61’inin gazetelerden haber aldığı, % 3.21’inin hiçbir yerden bilgi almadığı, % 1.20’sinin hazırlanan duyurulardan bilgi aldığı görülmektedir.

Tablo 42’de öğrencilere göre en önemli hava kirliliği kaynaklarının dağılımı gösterilmektedir.

Tablo 42. Öğrencilerin “Size Göre Sinop’ta En Önemli Hava Kirliliği Kaynakları Nelerdir?” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı

Size Göre Sinop’ta En Önemli Hava Kirliliği Kaynakları Nelerdir?	Frekans (f)	Yüzde (%)
Isınmada Odun/Kömür Kullanımı	180	72.29
Toplu Taşıma Araçları	24	9.44
Atıkların/Çöplerin Yanması/Yakılması	20	8.03
Otomobiller	14	5.62
Sanayi	11	4.42

Tablo 42’de görüldüğü üzere araştırmaya katılan öğrencilerin % 72.29’unun en önemli hava kirliliğinin ısınmada odun/kömür kullanımı olduğu, % 9.64’ünün toplu taşıma araçlarının olduğu, % 8.03’ünün atıkların/çöplerin yanması ya da yakılması olduğu, % 5.62’sinin otomobiller olduğu, % 4.42’sinin sanayi olduğu görülmektedir.

Tablo 43’te öğrencilerin hava kirliliğini en çok hangi mevsimde hissettiklerine dair verdikleri cevapların dağılımı gösterilmektedir.

Tablo 43. Öğrencilerin “Hava Kirliliğini En Çok Hangi Mevsimde Hissediyorsunuz?” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı

Hava Kirliliğini En Çok Hangi Mevsimde Hissediyorsunuz?	Frekans (f)	Yüzde (%)
Kış	185	74.30
Yaz	36	14.46
Sonbahar	19	7.63
İlkbahar	9	3.61

Tablo 43'te görüldüğü üzere öğrencilerin % 74.30'unun hava kirliliğini en çok kış aylarında hissettikleri, % 14.46'sının yaz aylarında hissettikleri, % 7.63'ünün sonbahar aylarında hissettikleri, % 3.61'inin ilkbahar aylarında hissettikleri görülmektedir.

Tablo 44'te öğrencilerin Sinop ilinin havasını temiz bulup bulmadıklarına dair verdikleri cevapların dağılımı gösterilmektedir.

Tablo 44. Öğrencilerin “Yaşadığınız Şehrin Havasını Temiz Buluyor Musunuz?” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımları

	Frekans (f)	Yüzde (%)
Evet	83	33.3
Hayır	42	16.9
Bazen	124	49.8
Toplam	249	100.0

Tablo 44'te görüldüğü üzere öğrencilerin % 33.3'ü evet yanıtını verdiği, % 16.9'unun hayır yanıtını verdiği, % 49.8'inin ise bazen yanıtını verdiği görülmektedir.

Tablo 45'te öğrencilerin yakın mesafelerde motorlu taşıt kullanıp kullanmadıklarını belirten cevapların dağılımları gösterilmektedir.

Tablo 45. Öğrencilerin “Sinop'ta Yakın Mesafelere Giderken Motorlu Taşıtları Kullanmak Yerine Yürümeyi Tercih Ederim” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımları

	Frekans (f)	Yüzde (%)
Evet	199	79.9
Hayır	17	6.8
Bazen	33	13.3
Toplam	249	100.0

Tablo 45'te görüldüğü üzere öğrencilerin % 79.9' unun soruya evet yanıtını verdiği, % 6.8'inin hayır yanıtını verdiği, % 13.3'ünün bazen yanıtını verdiği görülmektedir.

Tablo 46'da öğrencilerin bacalardan çıkan dumanın havayı kirlettiğini bildikleri durumda resmi makamlara şikâyet edip etmemelerine dair verdikleri cevapların dağılımları gösterilmektedir.

Tablo 46. Öğrencilerin “*Bacalardan Çıkan Dumanın Havayı Kirlettiğini Bilirsem Resmi Makamlara Şikâyet Ederim*” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımları

	Frekans (f)	Yüzde (%)
Evet	42	16.9
Hayır	151	60.6
Bazen	56	22.5
Toplam	249	100.0

Tablo 46’da görüldüğü üzere öğrencilerin % 16.9’ unun soruya evet yanıtını verdiği, % 60.6’sının hayır yanıtını verdiği, % 22.5’inin bazen yanıtını verdiği görülmektedir.

Tablo 47’de öğrencilerin daha önce çevreyi kirlettiğini düşündükleri birini şikâyet edip etmediklerine dair verdikleri cevapların dağılımları gösterilmektedir.

Tablo 47. Öğrencilerin “*Daha Önce Çevreyi Kirlettiğini Düşündüğünüz Birini ya da Kurumu Resmi Makama Şikâyet Ettiniz Mi?*” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımları

	Frekans (f)	Yüzde (%)
Evet	26	10.4
Hayır	217	87.1
Bazen	6	2.4
Toplam	249	100.0

Tablo 47’de görüldüğü üzere öğrencilerin % 10.4’ünün soruya evet yanıtını verdiği, % 87.1’inin hayır yanıtını verdiği, % 2.4’ünün ise bazen yanıtını verdiği görülmektedir.

Tablo 48’de öğrencilerin ozon tabakasına zararlı maddeleri içeren tüketim maddelerini tüketip tüketmediklerine dair verdikleri cevapları gösterilmektedir.

Tablo 48. Öğrencilerin “Ozon Tabakasına Zararlı Maddeleri İçeren Tüketim Mallarını (Deodorant ve Diğer Spreyleri) Kullanmamaya Dikkat Eder Misiniz?” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımları

	Frekans (f)	Yüzde (%)
Evet	63	25.3
Hayır	81	32.5
Bazen	105	42.2
Toplam	249	100.0

Tablo 48’de görüldüğü üzere öğrencilerin % 25.3’ünün soruya evet yanıtını verdiği, % 32.5’inin hayır yanıtını verdiği, % 42.2’sinin ise bazen yanıtını verdiği görülmektedir.

Tablo 49’da öğrencilerin hava kirliliği konusunda bilinçlenmeleri için yeterli eğitim alıp almadıklarına dair verdikleri cevapların dağılımları gösterilmektedir.

Tablo 49. Öğrencilerin “Hava Kirliliği Konusunda Bilinçlenmeniz İçin Yeterli Eğitim Aldığınıza İnanıyor Musunuz?” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımları

	Frekans (f)	Yüzde (%)
Evet	53	21.7
Hayır	139	55.8
Bazen	56	22.5
Toplam	249	100.0

Tablo 49’da görüldüğü üzere öğrencilerin % 21.7’sinin soruya evet yanıtını verdiği, % 55.8’inin hayır yanıtını verdiği, % 22.5’inin bazen yanıtını verdiği görülmektedir.

Tablo 50’de öğrencilerin temizlik maddelerinin içeriklerine dikkat edip etmemeleri konusunda verdikleri cevapların dağılımları gösterilmektedir.

Tablo 50. Öğrencilerin “*Temizlik Maddelerini, Zararlı Kimyasal Maddeler İçerip İçermediğine Dikkat Ederek Mi Satın Alırsınız?*” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımları

	Frekans (f)	Yüzde (%)
Evet	58	23.3
Hayır	100	40.2
Bazen	91	36.5
Toplam	249	100.0

Tablo 50’de görüldüğü üzere öğrencilerin % 23.3’ünün soruya evet yanıtını verdiği, % 40.2’sinin hayır yanıtını verdiği, % 36.5’inin bazen yanıtını verdiği görülmektedir.

Tablo 51’de öğrencilerin her koşulda su kullanımında tutumlu olup olmadığı sorusuna dair verdikleri cevapların dağılımları gösterilmektedir.

Tablo 51. Öğrencilerin “*Su Kullanımında Her Koşulda Tutumlu Musunuz?*” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımları

	Frekans (f)	Yüzde (%)
Evet	126	50.6
Hayır	23	9.2
Bazen	100	40.2
Toplam	249	100.0

Tablo 51’de görüldüğü üzere öğrencilerin % 50.6’sının soruya evet yanıtını verdiği, % 9.2’sinin hayır yanıtını verdiği, % 40.2’sinin bazen yanıtını verdiği görülmektedir.

Tablo 52’de öğrencilerin evsel atık/yağ gibi maddelerin kanalizasyona karışmamasına özen gösterip göstermediklerine dair verdikleri cevapların dağılımları gösterilmektedir.

Tablo 52. Öğrencilerin “*Evsel Atık/Yağ Gibi Maddelerin Kanalizasyona Karışmamasına Özen Gösterir Misiniz?*” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımları

	Frekans (f)	Yüzde (%)
Evet	130	52.2
Hayır	43	17.3
Bazen	76	30.5
Toplam	249	100.0

Tablo 52’de görüldüğü üzere öğrencilerin % 52.2’sinin soruya evet yanıtını verdiği, % 17.3’ünün hayır yanıtını verdiği, % 30.5’inin bazen yanıtını verdiği görülmektedir.

Tablo 53’te öğrencilerin insanları su kirliliği konusunda uyarıp uyarmadıklarına dair verdikleri cevapların dağılımları gösterilmektedir.

Tablo 53. Öğrencilerin “İnsanları, Su Kirliliği Konusunda Duyarlı Olmaları İçin Uyarır Mısınız?” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımları

	Frekans (f)	Yüzde (%)
Evet	143	57.4
Hayır	28	11.2
Bazen	78	31.3
Toplam	249	100.0

Tablo 53’te görüldüğü üzere öğrencilerin % 57.4’ünün soruya evet yanıtını verdiği, % 11.2’sinin hayır yanıtını verdiği, % 31.3’ünün bazen yanıtını verdiği görülmektedir.

Tablo 54’te öğrencilerin evli olup olmamaları durumunda ekolojik dengeyi göz önüne alarak nüfus planlaması yapıp yapmayacaklarına dair verdikleri cevapların dağılımları gösterilmektedir.

Tablo 54. Öğrencilerin “Evli Olsaydınız/İseniz, Ekolojik Dengeyi Göz Önüne Alarak Nüfus Planlamasına Dikkat Eder Misiniz?” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımları

	Frekans (f)	Yüzde (%)
Evet	154	61.8
Hayır	65	26.2
Bazen	30	12.0
Toplam	249	100.0

Tablo 54’te görüldüğü üzere öğrencilerin % 61.8’inin soruya evet yanıtını verdiği, % 26.2’sinin hayır yanıtını verdiği, % 12.0’ının bazen yanıtını verdiği görülmektedir.

Tablo 55’te öğrencilerin insanlık için insanlar ve hayvanlar üzerinde yapılan deneyleri uygun görüp görmediklerine dair verdikleri cevapların dağılımları gösterilmektedir.

Tablo 55. Öğrencilerin “İnsanlık İçin, İnsanlar Ve Hayvanlar Üzerinde Her Türlü Deney Yapılmasını Uygun Görüyor Musunuz?” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımları

	Frekans (f)	Yüzde (%)
Evet	28	11.2
Hayır	171	68.7
Bazen	50	20.1
Toplam	249	100.0

Tablo-55’te görüldüğü üzere öğrencilerin % 11.2’sinin soruya evet yanıtını verdiği, % 68.7’sinin hayır yanıtını verdiği, % 20.1’inin bazen yanıtını verdiği görülmektedir.

Tablo 56’da öğrencilerin çevresindeki insanları ekolojik dengenin korunması konusunda duyarlı olmaları için uyarıp uyarmamaları konusunda verdikleri cevapların dağılımları gösterilmektedir.

Tablo 56. Öğrencilerin “Çevrenizdeki İnsanları, Ekolojik Dengenin Korunması Konusunda Duyarlı Olmaları İçin Uyarır Mısınız?” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımları

	Frekans (f)	Yüzde (%)
Evet	117	47.0
Hayır	38	15.3
Bazen	94	37.8
Toplam	249	100.0

Tablo-56’da görüldüğü üzere öğrencilerin % 47.0’ının soruya evet yanıtını verdiği, % 15.3’ünün hayır yanıtını verdiği, % 37.8’inin bazen yanıtını verdiği görülmektedir.

Tablo 57’de öğrencilerin ekolojik dengenin korunması konusunda bilinçlenmek için yeterli eğitim alıp almadıklarına dair verdikleri cevapların dağılımları gösterilmektedir.

Tablo 57. Öğrencilerin “*Ekolojik Denge Konusunda Bilinçlenmeniz İçin Yeterli Eğitim Aldığınıza İnanıyor Musunuz?*” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımları

	Frekans (f)	Yüzde (%)
Evet	57	22.9
Hayır	134	53.8
Bazen	58	23.3
Toplam	249	100.0

Tablo 57’de görüldüğü üzere öğrencilerin % 22.9’unun soruya evet yanıtını verdiği, % 53.8’inin hayır yanıtını verdiği, % 23.3’ünün bazen yanıtını verdiği görülmektedir.

Tablo 58’de öğrencilerin sıkıldıkları zaman çevrede gidip dinlenebilecekleri yerler olup olmadığına dair verdikleri cevapların dağılımları gösterilmektedir.

Tablo 58. Öğrencilerin “*Sıkıldığım Zaman Çevrede Gidip Dinlenebileceğim Yeşil Alanlar Bulunuyor*” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımları

	Frekans (f)	Yüzde (%)
Evet	203	81.5
Hayır	18	7.2
Bazen	28	11.2
Toplam	249	100.0

Tablo 58’de görüldüğü üzere Sinop Üniversitesi öğrencilerinin % 81.5’inin soruya evet yanıtını verdiği, % 7.2’sinin hayır yanıtını verdiği, % 11.2’sinin bazen yanıtını verdiği görülmektedir.

Tablo 59’da öğrencilerin evsel atıkların ayrıştırılmadan çöp konteynerine atılması konusunda verdikleri cevapların dağılımları gösterilmektedir.

Tablo 59. Öğrencilerin “*Evsel Atıklar Ayrıştırılmadan Çöp Konteynerine Atılıyor*” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımları

	Frekans (f)	Yüzde (%)
Evet	181	72.7
Hayır	28	11.2
Bazen	40	16.1
Toplam	249	100.0

Tablo 59’da görüldüğü üzere öğrencilerin % 72.7’sinin soruya evet yanıtını verdiği, % 11.2’sinin hayır yanıtını verdiği, % 16.1’inin bazen yanıtını verdiği görülmektedir.

Tablo 60’ta öğrencilerin Sinop’ta yaşayan insanların çevre sorunlarına karşı duyarlı olup olmadıklarına dair verdikleri cevapların dağılımları gösterilmektedir.

Tablo 60. Öğrencilerin “Sinop’ta Yaşayan İnsanlar Çevre Sorunlarına Karşı Daha Duyarlıdır” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımları

	Frekans (f)	Yüzde (%)
Evet	67	26.9
Hayır	83	33.3
Bazen	99	39.8
Toplam	249	100.0

Tablo 60’ta görüldüğü üzere öğrencilerinin % 26.9’unun soruya evet yanıtını verdiği, % 33.3’ünün hayır yanıtını verdiği, % 39.8’inin bazen yanıtını verdiği görülmektedir.

Tablo 61’de öğrencilerin Sinop’ta yaşamayı güzel bulup bulmadığına dair verdikleri cevapların dağılımları gösterilmektedir.

Tablo 61. Öğrencilerin “Sinop’ta Yaşamayı Güzel Buluyorum” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımları

	Frekans (f)	Yüzde (%)
Evet	104	41.8
Hayır	57	22.9
Bazen	88	35.3
Toplam	249	100.0

Tablo 61’de görüldüğü üzere öğrencilerin % 41.8’inin soruya evet yanıtını verdiği, % 22.9’unun hayır yanıtını verdiği, % 35.3’inin bazen yanıtını verdiği görülmektedir.

Tablo 62’den itibaren anketin 3.kısımına ait kentleşme çevre sorunlarına ait sorular yer almaktadır. Tablo 62’de öğrencilerin tv ve radyolarda çıkan çevre ile ilgili programları izleyip izlemediklerine dair verdikleri cevapların dağılımları gösterilmektedir.

Tablo 62. Öğrencilerin “TV ve Radyolarda Çıkan Çevre İle İlgili Programları İzliyorum” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımları

	Frekans (f)	Yüzde (%)
Her Zaman	15	6.0
Çoğunlukla	53	21.3
Ara Sıra	122	49.0
Çok Az	37	14.9
Hiç	22	8.8
Toplam	249	100.0

Tablo 62’de görüldüğü üzere öğrencilerin % 49.0’ının soruya ara sıra yanıtını verdiği, % 21.3’ünün çoğunlukla yanıtını verdiği, % 14.9’unun çok az yanıtını verdiği görülmektedir.

Tablo 63’te öğrencilerin çevreyle ilgili gelişmeleri günlük gazetelerde takip edip etmediklerine dair verdikleri cevapların dağılımları gösterilmektedir.

Tablo 63. Öğrencilerin “Çevreyle İlgili Gelişmeleri Günlük Gazetelerden Takip Ediyorum” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımları

	Frekans (f)	Yüzde (%)
Her Zaman	8	3.2
Çoğunlukla	23	9.2
Ara Sıra	70	28.1
Çok Az	78	31.3
Hiç	70	28.1
Toplam	249	100.0

Tablo 63’te görüldüğü üzere öğrencilerin % 28.1’inin soruya ara sıra yanıtını verdiği, % 3.2’sinin her zaman yanıtını verdiği, % 31.3’inin çok az yanıtını verdiği görülmektedir.

Tablo 64’te öğrencilerin çevreyle ilgili konuları işleyen belgeselleri izleyip izlemediklerine dair verdikleri cevapların dağılımları gösterilmektedir.

Tablo 64. Öğrencilerin “Çevreyle İlgili Konuları İşleyen Belgeseller İzliyorum” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımları

	Frekans (f)	Yüzde (%)
Her Zaman	23	9.2
Çoğunlukla	31	12.4
Ara Sıra	94	37.8
Çok Az	59	23.7
Hiç	42	16.9
Toplam	249	100.0

Tablo 64’te görüldüğü üzere öğrencilerinin % 37.8’inin soruya ara sıra yanıtını verdiği, % 9.2’sinin her zaman yanıtını verdiği, % 16.9’unun hiç yanıtını verdiği görülmektedir.

Tablo 65’te öğrencilerin ders kitapları dışında çevreyle ilgili kitaplar okuyup okumadıklarına dair verdikleri cevapların dağılımları gösterilmektedir.

Tablo 65. Öğrencilerin “Ders Kitapları Dışında Çevreyle İlgili Kitaplar Okuyorum” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımları

	Frekans (f)	Yüzde (%)
Her Zaman	14	5.6
Çoğunlukla	12	4.8
Ara Sıra	45	18.1
Çok Az	75	30.1
Hiç	103	41.4
Toplam	249	100.0

Tablo 65’te görüldüğü üzere öğrencilerin % 18.1’inin soruya ara sıra yanıtını verdiği, % 30.1’inin çok az yanıtını verdiği, % 41.4’ünün hiç yanıtını verdiği görülmektedir.

Tablo 66’da öğrencilerin çevreyle ilgili popüler dergileri takip edip etmemelerine dair verdikleri cevapların dağılımları gösterilmektedir.

Tablo 66. Öğrencilerin “Çevreyle İlgili Popüler Dergileri Takip Ediyorum” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımları

	Frekans (f)	Yüzde (%)
Her Zaman	10	4.0
Çoğunlukla	9	3.6
Ara Sıra	25	10.0
Çok Az	49	19.7
Hiç	156	62.7
Toplam	249	100.0

Tablo 66’da görüldüğü üzere öğrencilerin % 10.0’ının soruya ara sıra yanıtını verdiği, % 19.7’sinin çok az yanıtını verdiği, % 62.7’sinin hiç yanıtını verdiği görülmektedir.

Tablo 67’de öğrencilerin çevreyle ilgili bilimsel makaleleri takip edip etmemelerine dair verdikleri cevapların dağılımları gösterilmektedir.

Tablo 67. Öğrencilerin “Çevreyle İlgili Bilimsel Makaleleri Takip Ediyorum” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımları

	Frekans (f)	Yüzde (%)
Her Zaman	10	4.0
Çoğunlukla	11	4.4
Ara Sıra	29	11.6
Çok Az	54	21.7
Hiç	145	58.2
Toplam	249	100.0

Tablo 67’de görüldüğü üzere öğrencilerin % 11.6’sının soruya ara sıra yanıtını verdiği, % 21.7’sinin çok az yanıtını verdiği, % 58.2’sinin hiç yanıtını verdiği görülmektedir.

Tablo 68’de öğrencilerin çevreye zarar veren birini çekinmeden uyarıp uyarmama sorusuna dair verdikleri cevapların dağılımları gösterilmektedir.

Tablo 68. Öğrencilerin “Çevreye Zarar Veren Birini Çekinmeden Uyarırım” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımları

	Frekans (f)	Yüzde (%)
Her Zaman	55	22.1
Çoğunlukla	68	27.3
Ara Sıra	85	34.1
Çok Az	31	12.4
Hiç	10	4.0
Toplam	249	100.0

Tablo 68’de görüldüğü üzere öğrencilerin % 34.1’inin soruya ara sıra yanıtını verdiği, % 27.3’ünün çoğunlukla yanıtını verdiği, % 12.4’ünün çok az yanıtını verdiği görülmektedir.

Tablo 69’da öğrencilerin okulda çevre temizliği ile ilgili bir faaliyet olduğunda gönüllü olmak isteyip istememelerine dair verdikleri cevapların dağılımları gösterilmektedir.

Tablo 69. Öğrencilerin “Okulumuzda Çevre Temizliği İle İlgili Bir Faaliyet Düzenlenirse Gönüllü Katılmak İsterim” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımları

	Frekans (f)	Yüzde (%)
Her Zaman	74	29.7
Çoğunlukla	68	27.3
Ara Sıra	56	22.5
Çok Az	31	12.4
Hiç	20	8.0
Toplam	249	100.0

Tablo 69’da görüldüğü üzere öğrencilerin % 29.7’sinin soruya her zaman yanıtını verdiği, % 27.3’ünün çoğunlukla yanıtını verdiği, % 22.5’inin ara sıra yanıtını verdiği görülmektedir.

Tablo 70’te öğrencilerin arkadaşları tarafından çevreye duyarlı biri olarak bilir sorusuna verdikleri cevapların dağılımları gösterilmektedir.

Tablo 70. Öğrencilerin “Arkadaşlarım Beni Çevreye Duyarlı Biri Olarak Bilir” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımları

	Frekans (f)	Yüzde (%)
Her Zaman	52	20.9
Çoğunlukla	97	39.0
Ara Sıra	61	24.5
Çok Az	28	11.2
Hiç	11	4.4
Toplam	249	100.0

Tablo 70’te görüldüğü üzere öğrencilerin % 20.9’unun soruya her zaman yanıtını verdiği, % 39.0’ının çoğunlukla yanıtını verdiği, % 24.5’inin ara sıra yanıtını verdiği görülmektedir.

Tablo 71’de öğrencilerin yaşanabilir bir çevre için gerekirse uzun süre çalışıp çalışmayacağına dair verdikleri cevapların dağılımları gösterilmektedir.

Tablo 71. Öğrencilerin “Yaşanabilir Bir Çevre İçin Gerekirse Uzun Süre Çalışırım” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımları

	Frekans (f)	Yüzde (%)
Her Zaman	57	22.9
Çoğunlukla	93	37.3
Ara Sıra	64	25.7
Çok Az	21	8.4
Hiç	14	5.6
Toplam	249	100.0

Tablo 71’de görüldüğü üzere öğrencilerin % 22.9’unun soruya her zaman yanıtını verdiği, % 37.3’ünün çoğunlukla yanıtını verdiği, % 25.7’inin ara sıra yanıtını verdiği görülmektedir.

Tablo 72’de öğrencilerin çevre konusundaki bilgilerini arkadaşlarıyla paylaşıp paylaşmama sorusuna dair verdikleri cevapların dağılımları gösterilmektedir.

Tablo 72. Öğrencilerin “Çevre Konusundaki Bilgilerimi Arkadaşlarımla Paylaşırım” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımları

	Frekans (f)	Yüzde (%)
Her Zaman	76	30.5
Çoğunlukla	85	34.1
Ara Sıra	57	22.9
Çok Az	16	6.4
Hiç	15	6.0
Toplam	249	100.0

Tablo 72’de görüldüğü üzere öğrencilerin % 30.5’inin soruya her zaman yanıtını verdiği, % 34.1’inin çoğunlukla yanıtını verdiği, % 22.9’unun ara sıra yanıtını verdiği görülmektedir.

Tablo 73’te öğrencilerin bir ürün alırken atığının geri dönüşümlü olmasına dikkat edip etmemelerine dair verdikleri cevapların dağılımları gösterilmektedir.

Tablo 73. Öğrencilerin “Bir Ürün Alırken Atığının Geri Dönüşümlü Olmasına Dikkat Ederim” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımları

	Frekans (f)	Yüzde (%)
Her Zaman	33	13.3
Çoğunlukla	51	20.5
Ara Sıra	74	29.7
Çok Az	48	19.3
Hiç	43	17.3
Toplam	249	100.0

Tablo 73’te görüldüğü üzere öğrencilerin % 20.5’inin soruya çoğunlukla yanıtını verdiği, % 29.7’sinin ara sıra yanıtını verdiği, % 19.3’ünün çok az yanıtını verdiği görülmektedir.

Tablo 74’te öğrencilerin daha pahalı da olsa çevreye zarar vermeyen ürünleri kullanmayı tercih edip etmemelerine dair verdikleri cevapların dağılımları gösterilmektedir.

Tablo 74. Öğrencilerin “*Daha Pahalı da Olsa Çevreye Zarar Vermeyen Ürünleri Tercih Ederim*” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımları

	Frekans (f)	Yüzde (%)
Her Zaman	36	14.5
Çoğunlukla	38	15.3
Ara Sıra	87	34.9
Çok Az	53	21.3
Hiç	35	14.1
Toplam	249	100.0

Tablo 74’te görüldüğü üzere öğrencilerin % 34.9’unun soruya ara sıra yanıtını verdiği, % 21.3’ünün çok az yanıtını verdiği, % 15.3’ünün çoğunlukla yanıtını verdiği görülmektedir.

Tablo 75’te öğrencilerin Sinop’ta kentsel alanda yaşayan insan sayısının çok fazla olup olmadığına dair verdikleri cevapların dağılımları gösterilmektedir.

Tablo 75. Öğrencilerin “*Sinop’ta Kentsel Alanında Yaşayan İnsan Sayısı Çok Fazladır*” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımları

	Frekans (f)	Yüzde (%)
Tamamen Katılmıyorum	21	8.4
Katılmıyorum	64	25.7
Fikrim Yok	92	36.9
Katılıyorum	49	19.7
Tamamen Katılıyorum	23	9.2
Toplam	249	100.0

Tablo 75’te görüldüğü üzere öğrencilerin 64’ünün soruya katılmıyorum yanıtını verdiği, 92’sinin fikrim yok yanıtını verdiği, 49’unun katılıyorum yanıtını verdiği görülmektedir.

Tablo 76’da öğrencilerin Sinop’un diğer illerden çok fazla göç alıp almadığına dair verdikleri cevaplar görülmektedir.

Tablo 76. Öğrencilerin “*Sinop Diğer İllerden Çok Fazla Göç Almaktadır*” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımları

	Frekans (f)	Yüzde (%)
Tamamen Katılmıyorum	73	29.3
Katılmıyorum	85	34.1
Fikrim Yok	65	26.1
Katılıyorum	20	8.0
Tamamen Katılıyorum	6	2.4
Toplam	249	100.0

Tablo 76’da görüldüğü üzere öğrencilerinin 73’ünün soruya tamamen katılmıyorum yanıtını verdiği, 85’inin katılmıyorum yanıtını verdiği, 65’inin fikrim yok yanıtını verdiği görülmektedir.

Tablo 77’de öğrencilere göre gecekondulaşmanın bir çevre sorunu olup olmadığına dair verdikleri cevaplar görüntülenmektedir.

Tablo 77. Öğrencilerin “*Gecekondulaşma Bir Çevre Sorunu Değildir*” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımları

	Frekans (f)	Yüzde (%)
Tamamen Katılmıyorum	87	34.9
Katılmıyorum	83	33.3
Fikrim Yok	46	18.5
Katılıyorum	22	8.8
Tamamen Katılıyorum	11	4.4
Toplam	249	100.0

Tablo 77’de görüldüğü üzere öğrencilerin 87’sinin soruya tamamen katılmıyorum yanıtını verdiği, 83’ünün katılmıyorum yanıtını verdiği, 46’sının fikrim yok yanıtını verdiği görülmektedir.

Tablo 78’de öğrencilere göre Sinop’ta çok fazla gecekondulaşma bulunup bulunmadığına dair verdikleri cevaplar gösterilmektedir.

Tablo 78. Öğrencilerin “Sinop’ta Çok Fazla Gecekondu Bulunmaktadır” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımları

	Frekans (f)	Yüzde (%)
Tamamen Katılmıyorum	26	10.4
Katılmıyorum	51	20.5
Fikrim Yok	119	47.8
Katılıyorum	41	16.5
Tamamen Katılıyorum	12	4.8
Toplam	249	100.0

Tablo 78’de görüldüğü üzere öğrencilerin 51’inin soruya katılmıyorum yanıtını verdiği, 119’unun fikrim yok yanıtını verdiği, 41’inin katılıyorum yanıtını verdiği görülmektedir.

Tablo 79’da öğrencilere göre şehir çevresindeki yeşil alanların yok edilerek bu yeşil alanlara gecekondu yapılıp yapılmadığına dair vermiş oldukları cevapların dağılımları gösterilmektedir.

Tablo 79. Öğrencilerin “Şehir Çevresindeki Yeşil Alanlar Yok Edilerek, Buralara Gecekondu Yapılmış” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımları

	Frekans (f)	Yüzde (%)
Tamamen Katılmıyorum	25	10.0
Katılmıyorum	58	23.3
Fikrim Yok	123	49.4
Katılıyorum	35	14.1
Tamamen Katılıyorum	8	3.2
Toplam	249	100.0

Tablo 79’da görüldüğü üzere öğrencilerin 58’inin soruya katılmıyorum yanıtını verdiği, 123’ünün fikrim yok yanıtını verdiği, 35’inin katılıyorum yanıtını verdiği görülmektedir.

Tablo 80’de öğrencilerin Sinop’ta plansız bir kentleşme olduğunu düşünüp düşünmediklerine dair verdikleri cevapların dağılımı gösterilmektedir.

Tablo 80. Öğrencilerin “*Sinop’ta Plansız Bir Kentleşme Olduğunu Düşünüyorum*” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımları

	Frekans (f)	Yüzde (%)
Tamamen Katılmıyorum	44	17.7
Katılmıyorum	25	10.0
Fikrim Yok	41	16.5
Katılıyorum	70	28.1
Tamamen Katılıyorum	69	27.7
Toplam	249	100.0

Tablo 80’de görüldüğü üzere öğrencilerin 41’inin soruya fikrim yok yanıtını verdiği, 70’inin katılıyorum yanıtını verdiği, 69’unun tamamen katılıyorum yanıtını verdiği görülmektedir.

Tablo 81’de öğrencilerin kenar semtlerdeki yolların yetersiz oluşunun ulaşımı olumsuz etkileyip etkilemediğine dair verdikleri cevapların dağılımları gösterilmektedir.

Tablo 81. Öğrencilerin “*Kenar Semtlerdeki Yolların Yetersizliği (Darlığı, Virajlı Oluşu vb.) Ulaşımı Olumsuz Etkiliyor*” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımları

	Frekans (f)	Yüzde (%)
Tamamen katılmıyorum	38	15.3
Katılmıyorum	24	9.6
Fikrim yok	14	5.6
Katılıyorum	66	26.5
Tamamen katılıyorum	107	43.0
Toplam	249	100.0

Tablo 81’de görüldüğü üzere öğrencilerin 38’inin soruya katılmıyorum yanıtını verdiği, 66’sının katılıyorum yanıtını verdiği, 107’sinin katılıyorum yanıtını verdiği görülmektedir.

Tablo 82’de öğrencilerin Sinop’un sokaklarının temiz olup olmadığına dair verdikleri cevapların dağılımları gösterilmektedir.

Tablo 82. Öğrencilerin “Sinop’ta Sokaklar/Caddeler Çok Temizdir” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımları

	Frekans (f)	Yüzde (%)
Tamamen katılmıyorum	30	12.0
Katılmıyorum	102	41.0
Fikrim yok	40	16.1
Katılıyorum	65	26.1
Tamamen katılıyorum	12	4.8
Toplam	249	100.0

Tablo 82’de görüldüğü üzere öğrencilerinin 102’sinin soruya katılmıyorum yanıtını verdiği, 40’ının fikrim yok yanıtını verdiği, 65’inin katılıyorum yanıtını verdiği görülmektedir.

Tablo 83’te öğrencilerin Sinop’ta araç trafiğinin gürültüye neden olup olmadığına dair verdikleri cevapların dağılımları gösterilmektedir.

Tablo 83. Öğrencilerin “Sinop’ta Araç Trafiği Gürültüye Neden Oluyor” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımları

	Frekans (f)	Yüzde (%)
Tamamen Katılmıyorum	35	14.1
Katılmıyorum	64	25.7
Fikrim Yok	34	13.7
Katılıyorum	82	32.9
Tamamen Katılıyorum	34	13.7
Toplam	249	100.0

Tablo 83’te görüldüğü üzere öğrencilerin 64’ünün soruya katılmıyorum yanıtını verdiği, 34’ünün fikrim yok yanıtını verdiği, 82’sinin katılıyorum yanıtını verdiği görülmektedir.

Tablo 84’te öğrencilerin hızlı nüfus artışının ciddi bir çevre sorunu olup olmadığına dair verdikleri cevapların dağılımları gösterilmektedir.

Tablo 84. Öğrencilerin “*Hızlı Nüfus Artışı, Ciddi Bir Çevre Sorunudur*” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımları

	Frekans (f)	Yüzde (%)
Tamamen Katılmıyorum	25	10.0
Katılmıyorum	30	12.0
Fikrim Yok	31	12.4
Katılıyorum	106	42.6
Tamamen Katılıyorum	57	22.9
Toplam	249	100.0

Tablo 84’te görüldüğü üzere öğrencilerin 30’unun sorusuna katılmıyorum yanıtını verdiği, 106’sının katılıyorum yanıtını verdiği, 57’sinin tamamen katılıyorum yanıtını verdiği görülmektedir.

Tablo 85’te öğrencilerin kaldığı yerde veya dışarıda içme suyu olarak hazır paket suları tercih edip etmemelerine dair verdikleri cevapların dağılımları gösterilmektedir.

Tablo 85. Öğrencilerin “*Kaldığım Yerde veya Dışarıda İçme Suyu Olarak Hazır Paket Suları Tercih Ediyorum*” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımları

	Frekans (f)	Yüzde (%)
Tamamen Katılmıyorum	35	14.1
Katılmıyorum	24	9.6
Fikrim Yok	16	6.4
Katılıyorum	67	26.9
Tamamen Katılıyorum	107	43.0
Toplam	249	100.0

Tablo 85’te görüldüğü üzere öğrencilerin 35’inin soruya tamamen katılmıyorum yanıtını verdiği, 67’sinin katılıyorum yanıtını verdiği, 107’sinin katılıyorum yanıtını verdiği görülmektedir.

Tablo 86’da öğrencilerin çeşme sularında bulaşıcı hastalık riski bulunup bulunmama sorusuna verdikleri cevapların dağılımları gösterilmektedir.

Tablo 86. Öğrencilerin “Sinop’taki Çeşme Sularında Bulaşıcı Hastalık Riski Olduğunu Düşünüyorum” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımları

	Frekans (f)	Yüzde (%)
Tamamen Katılmıyorum	24	9.6
Katılmıyorum	39	15.7
Fikrim Yok	98	39.4
Katılıyorum	35	14.1
Tamamen Katılıyorum	53	21.3
Toplam	249	100.0

Tablo 86’da görüldüğü üzere öğrencilerin 39’unun sorusuna katılmıyorum yanıtını verdiği, 98’inin fikrim yok yanıtını verdiği, 35’inin katılıyorum yanıtını verdiği görülmektedir.

Tablo 87’de öğrencilerin Sinop ve yakın çevresinin su kaynaklarını kirletip kirletmediğine dair verdikleri cevapların dağılımları gösterilmektedir.

Tablo 87. Öğrencilerin “Sinop Ve Yakın Çevresindeki Sanayi Tesisleri Su Kaynaklarını Kirletiyor” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımları

	Frekans (f)	Yüzde (%)
Tamamen Katılmıyorum	30	12.0
Katılmıyorum	27	10.8
Fikrim Yok	108	43.4
Katılıyorum	52	20.9
Tamamen Katılıyorum	32	12.9
Toplam	249	100.0

Tablo 87’de görüldüğü üzere öğrencilerin 104’ünün soruya fikrim yok yanıtını verdiği, 52’sinin katılıyorum yanıtını verdiği, 32’sinin tamamen katılıyorum yanıtını verdiği görülmektedir.

Tablo 88’de öğrencilerin yaşadığı çevrede çöp konteynerinin bulunup bulunmadığına dair verdikleri cevapların dağılımları gösterilmektedir.

Tablo 88. Öğrencilerin “Yaşadığım Çevrede Çöp Konteyneri Bulunmamaktadır” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımları

	Frekans (f)	Yüzde (%)
Tamamen Katılmıyorum	67	26.9
Katılmıyorum	92	36.9
Fikrim Yok	16	6.4
Katılıyorum	47	18.9
Tamamen Katılıyorum	27	10.8
Toplam	249	100.0

Tablo 88’de görüldüğü üzere öğrencilerin 67’sinin soruya katılmıyorum yanıtını verdiği, 92’sinin katılıyorum yanıtını verdiği, 47’sinin katılıyorum yanıtını verdiği görülmektedir.

Tablo 89’da öğrencilerin dolup taşmış çöp konteynerlerine çok sık rastlayıp rastlamadıklarına dair verdikleri cevapların dağılımları gösterilmektedir.

Tablo 89. Öğrencilerin “Dolup Taşmış Çöp Konteynerlerine Çok Sık Rastlıyorum” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımları

	Frekans (f)	Yüzde (%)
Tamamen Katılmıyorum	45	18.1
Katılmıyorum	76	30.5
Fikrim Yok	25	10.0
Katılıyorum	57	22.9
Tamamen Katılıyorum	46	18.5
Toplam	249	100.0

Tablo 89’da görüldüğü üzere öğrencilerin 76’sının soruya katılmıyorum yanıtını verdiği, 57’sinin katılıyorum yanıtını verdiği, 46’sının tamamen katılıyorum yanıtını verdiği görülmektedir.

Tablo 90’da öğrencilerin çöp konteynerlerinden çevreye çok kötü koku yayılıp yayılmadığına dair verdikleri cevapların dağılımları gösterilmektedir.

Tablo 90. Öğrencilerin “Çöp Konteynerlerinden Çevreye Çok Kötü Koku Yayılıyor” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımları

	Frekans (f)	Yüzde (%)
Tamamen Katılmıyorum	31	12.4
Katılmıyorum	55	22.1
Fikrim Yok	25	10.0
Katılıyorum	81	32.5
Tamamen Katılıyorum	57	22.9
Toplam	249	100.0

Tablo 90’da görüldüğü üzere öğrencileri 55’inin soruya katılmıyorum yanıtını verdiği, 81’inin katılıyorum yanıtını verdiği, 57’sinin tamamen katılıyorum yanıtını verdiği görülmektedir.

Tablo 91’de öğrencilerin Sinop’ta kış mevsiminde hava kirliliğinin gözle görülür derecede olup olmadığına dair verdikleri cevapların dağılımları gösterilmektedir.

Tablo 91. Öğrencilerin “Sinop’ta Kış Mevsiminde Hava Kirliliği Gözle Görülebilir” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımları

	Frekans (f)	Yüzde (%)
Tamamen Katılmıyorum	25	10.0
Katılmıyorum	28	11.2
Fikrim Yok	29	11.6
Katılıyorum	86	34.5
Tamamen Katılıyorum	81	32.5
Toplam	249	100.0

Tablo 91’de görüldüğü üzere öğrencilerin 29’unun soruya fikrim yok yanıtını verdiği, 86’sının katılıyorum yanıtını verdiği, 81’inin tamamen katılıyorum yanıtını verdiği görülmektedir.

Tablo 92’de öğrencilerin Sinop’ta motorlu taşıtların hava kirliliğini artırıp arttırmama sorusuna dair verdikleri cevapların dağılımları gösterilmektedir.

Tablo 92. Öğrencilerin “Sinop’ta Motorlu Taşıtlar Hava Kirliliğini Arttırıyor” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımları

	Frekans (f)	Yüzde (%)
Tamamen Katılmıyorum	19	7.6
Katılmıyorum	35	14.1
Fikrim Yok	39	15.7
Katılıyorum	106	42.6
Tamamen Katılıyorum	50	20.1
Toplam	249	100.0

Tablo 92’de görüldüğü üzere öğrencilerin 39’unun soruya fikrim yok yanıtını verdiği, 106’sının katılıyorum yanıtını verdiği, 50’sinin tamamen katılıyorum yanıtını verdiği görülmektedir.

Tablo 93’te öğrencilerin Sinop’ta hava kirliliği nedeniyle nefes almakta zorlanıp zorlanmadığına dair verdikleri cevapların dağılımları gösterilmektedir.

Tablo 93. Öğrencilerin “Sinop’ta Hava Kirliliği Nedeniyle Nefes Almakta Zorlandığımı Oluyor” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımları

	Frekans (f)	Yüzde (%)
Tamamen Katılmıyorum	42	16.9
Katılmıyorum	84	33.7
Fikrim Yok	33	13.3
Katılıyorum	50	20.1
Tamamen Katılıyorum	40	16.1
Toplam	249	100.0

Tablo 93’te görüldüğü üzere öğrencilerin 84’ünün soruya katılmıyorum yanıtını verdiği, 33’ünün fikrim yok yanıtını verdiği, 50’sinin katılıyorum yanıtını verdiği görülmektedir.

Tablo 94’te öğrencilerin Sinop’ta belediyenin çevresel konularda üzerine düşen görevleri yerine getirip getirmediğine dair verdikleri cevapların dağılımları gösterilmektedir.

Tablo 94. Öğrencilerin “Sinop’ta Belediyenin Çevresel Konularda Üzerine Düşen Görevleri Yerine Getirdiğini Düşünüyorum” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımları

	Frekans (f)	Yüzde (%)
Tamamen Katılmıyorum	66	26.5
Katılmıyorum	60	24.1
Fikrim Yok	60	24.1
Katılıyorum	38	15.3
Tamamen Katılıyorum	25	10.0
Toplam	249	100.0

Tablo 94’te görüldüğü üzere öğrencilerin 66’sının soruya tamamen katılmıyorum yanıtını verdiği, 60’ının katılmıyorum yanıtını verdiği, 60’ının fikrim yok yanıtını verdiği görülmektedir.

Çevre, en geniş tanımıyla canlının yaşam alanı olarak tanımlanabilir. Ekolojik olarak tanımlayacak olursak bireyle ilişkili canlı-cansız bütün varlıkları kapsar (Berkes ve Kışlalıoğlu, 1993). Bu tanımlar doğal ve yapay çevreyi kapsamaktadır. İnsanlar doğal yaşam kaynaklarını kullanarak teknolojinin ilerlemesini sağlarlar, bununla birlikte ekonomik etkinliklerde bulunarak doğal çevreden farklı olan yapay çevreyi oluştururlar. Böylece yapay çevre içindeki yaşam şartlarını geliştirmeye çalışırken de doğa ile sürekli bir etkileşim halinde bulunurlar (Ertan, 1991).

20. yüzyılın sonlarına doğru artan çevre kirlilikleri, teknolojinin hızla ilerlemesiyle dünyanın herhangi bir yerinde yaşanan olayın tüm dünyada hızla yayılması, bütün dünyada çevre duyarlılığının oluşmasının nedenleri arasındadır (Geray, 1992).

Çevreye karşı duyarlı bireyler yetiştirebilmek için çevre ile ilgili bütün konularda aktif katılım sağlayan ve bütün olumsuzluklara karşı duran bir eğitim sistemi geliştirilmeli ve bütün canlılara saygılı ve insancıl değerlere sahip bireylerin yetiştirilmesine önem verilmelidir. Böylelikle çevreye ve bütün canlılara karşı duyarlı olup sahip çıkılabilir (Glover ve Deckert, 1998).

Çevre eğitimi; insanları çevre konusunda bilgilendirmek, bilinçlendirmek ve kalıcı davranış değişikliği kazandırmak için toplumun tüm kesimlerini kapsamalıdır. Çevre eğitiminin temel amacı eğitim ve öğretim sürecinden geçen kişilerin çevre konusunda sorumlu davranışlar sergileyebilmelerine olanak sağlayıcı ve teşvik

edici bilgi, beceri ve değer yargıları ile donanmış vatandaşlar olarak yetişmelerine yardımcı olmaktadır (DPT, 1994).

Çevre sorunları ile beraber çevre duyarlılığı ve eğitimi arasında doğrudan bir ilişki görülebilmektedir. Çevre ile ilgili sorunların çözümünde kişinin duyarlılığıyla, kişinin aldığı çevre eğitimin etkisi çok büyüktür. Gelecek nesillerin yetiştirilmesinde önemli paya sahip olan eğitimci ve öğretmen adaylarının çevre ile ilgili konulara gösterdikleri davranışlar ve almış oldukları çevre eğitiminin yeterli olup olmadığına ilişkin görüşlerinin belirlenmesi bu açıdan önem taşımaktadır (Çabuk ve Karacaoğlu, 2003).

Bir kentin değerleri kentin kendi tarihi, sosyal ve kültürel özelliklerinden oluşur. Bu değerlerin korunması ve geliştirilmesi de kentte yaşayan kişilerin temel görevidir. Bu koruma sürecinde birçok değişken vardır. Bunlardan en önemlisi kentin yaşam kaynaklarından biri olan nüfus ve ekonomidir. Sinop kent değerlerinin, korunması ve gelişmesinde bu iki unsur önemlidir. Çünkü değerler; güçlü ekonomik ve nitelikli nüfus zemininde yaşar ve gelişir. Ekonomik darboğaz yüzünden kentin göçe uğraması, nüfusun azalması, değerlerin zayıflamasına ve bir süre sonra kaybolmasına neden olacaktır ki Sinop kenti bu büyük problem ile karşı karşıyadır (Eraslan, 2013).

Yapılan araştırma sonucunda Sinop Üniversitesi öğrencilerine göre; Sinop ilinin en önemli kirlilik kaynaklarını ısınmada odun/kömür kullanımı oluşturmaktadır (Tablo 42). Buna bağlı olarak Sinop Üniversitesi öğrencileri hava kirliliğini en çok kış mevsiminde hissettiklerini belirttikleri görülmektedir (Tablo 43).

Yılmaz ve Öz (2004)'ün "Erzurum kentinde hava kirliliğine karşı halkın duyarlılığının belirlenmesi" amacıyla yapmış oldukları çalışmada buna benzer bir sonuç ortaya çıkmış ve Erzurum'da hava kirliliği nedenlerinin başında ısınmak için halkın kullandığı odun/kömür ve trafik olarak belirlenmiştir. Halkın yakıt tercihlerini kömürden yana kullanmasının nedeni ise ekonomik yetersizlikten kaynaklandığı belirlenmiştir (Yılmaz ve Öz, 2004).

Dedeoğlu ve ark. (2015) Eskişehir'de yaptıkları çalışmada hava kalitesinin iyileştirilmesi için çözüm önerileri geliştirme sürecinde halkın algısını anlayabilmek için anket çalışması yapmış ve anket sonuçlarına göre halk; Eskişehir'in hava kirliliğinden aşırı derecede rahatsızdır. Aynı şekilde hava kirliliğinin nedenlerinin başında kullanılan yakıtlar (odun/kömür), sanayi tesisleri ve trafikten kaynaklandığı belirtilmiştir. Çalışma sonucunda, Eskişehir halkında çevre farkındalığının olduğu, ancak çevre koruma bilincinin henüz tam olarak oluşmadığı ortaya çıkmıştır.

Altuğ ve ark. (2008)'nın İskenderun'da benzer bir çalışma sonucunda halkın önemli gördüğü çevre sorunları arasında hava kirliliği, su/deniz kirliliği, sanayi atıkları ve gürültü kirliliği yer almaktadır. Sinop ilinde ise araştırma sonuçlarına göre en önemli kirlilik problemi olarak su/deniz kirliliği, evsel atıklar ve hava kirliliği olarak görülmektedir (Tablo 39). Öğrencilerin çoğunluğu sürekli olarak çevresel sorunlarla karşılaştıkları için çevre sorunlarının çözümünün önemli olduğunu düşünürken, bir kısmı ise sürekli olarak sağlık sorunları yaşadığı için çevre sorunlarının çözümünün önemli olduğunu düşünmektedir (Tablo 40). Öğrencilerin çeşme sularının bulaşıcı hastalık riski olup olmadığı hakkında (Tablo 86) ve sanayi tesislerinin su kaynaklarını kirletip kirletmediği hakkında fikir sahibi olmadıkları görülmektedir (Tablo 87). Ayrıca ankete katılan öğrencilerin % 67'lik kısmı hava kirliliğinin kış mevsiminde gözle görülebilecek derecede arttığını belirtmektedir (Tablo 91). Öğrenciler Sinop'ta kullanılan motorlu taşıtların hava kirliliğine önemli derecede etki ettiğini (Tablo 92) ve yakın mesafelere giderken motorlu taşıtları kullanmak yerine yürümeyi tercih ettikleri (Tablo 45) görülmektedir. Sinop ilinde yapılan son çalışmalarda ev, okul ve iş yerlerinde ısınma amaçlı kömür kullanımının yerine faaliyete geçen doğal gaz çalışmaları hava kirliliğinin önlenmesinde Sinop ili için atılan büyük bir adım olarak görülebilir.

İskenderun ve Eskişehir'de yapılan araştırmalar sonucunda hava kirliliği konusunda halkın farkındalık düzeyinin yüksek olduğu ancak bu farkındalık düzeyine uygun tutum ve davranışları göstermedikleri ortaya çıkmıştır. Her iki kentte halk sorunları görmek ve yetkili kişileri uyarmak konusunda isteksizdir. Yürümeyi, bisiklete binmeyi, toplu taşıma araçlarını kullanma konusunda alışkanlık haline getirmemişlerdir. Sinop Üniversitesi'ndeki öğrenciler ise yaşadıkları şehrin havasının temiz olup olmadığı konusunda kararsız oldukları (Tablo 44), öğrencilerin yakın mesafelere giderken motorlu taşıtları kullanmak yerine yürümeyi tercih ettikleri (Tablo 45), su kullanımında tutumlu oldukları (Tablo 51), sıkıldıklarında çevrede gidip dinlenebileceği yeşil alanların bulunduğunu (Tablo 58), daha önce çevreyi kirleten bir insan ya da kurumu resmi makama şikâyet etmedikleri (Tablo 47) anlaşılmaktadır.

İskenderun halkının çevre sorunları hakkındaki en önemli bilgi kaynağı sosyal çevresidir. Eskişehir'de ise halk radyo, televizyon ve gazete gibi haber kaynaklarının yanı sıra çevresel sorunlar hakkında sosyal çevresinden de bilgi almaktadır. Sinop ilinde ise anket sonuçlarına göre öğrencilerin arada sırada çevre ile ilgili programları, belgeselleri izledikleri, gazete ve kitapları okudukları söylenebilir (Tablo 64,65).

Eryılmaz ve Kıran (2017) tarafından yapılan araştırmada Fen-Edebiyat, Eğitim ve İlahiyat Fakültesi öğrencileri genel olarak kirlilik, doğal kaynakların yok olması ve iklim değişikliği gibi çevre sorunlarının farkındadırlar. Çevre sorunlarına yönelik haberleri gazete, TV veya internette takip edenler % 90, *Atlas* ve *National Geographic Türkiye* gibi çevre dergilerini okuyanlar % 42.7 oranındadır. Öğrencilerin çevre sorunlarına yönelik haberleri takip durumu ile internet kullanma amaçları arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır. Öğrencilerin çevre sorunlarına yönelik haberleri takip durumu ile sosyal medya kullanma amacı ilişkisine bakıldığında ise; çevre haberlerini hiç takip etmeyenlerin % 50'sinin sosyal medyayı sadece güncel olayları takip etmek amacıyla kullandıkları; buna karşılık çevre haberlerini “bazen” takip edenlerde bu oranın % 55'e çıktığı; “düzenli” takip edenlerde ise % 72.7'ye çıktığı görülmektedir

Bu çalışmadaki araştırma sonuçlarında ise araştırmaya katılan öğrenciler “*Çevre Sorunları Hakkında Hangi Kaynaklardan Bilgi Alıyorsunuz?*” sorusuna; öğrencilerin % 53.01'inin bu konuyla ilgili internet/sosyal medyadan haber aldığı, % 22.09'unun sosyal çevreden haber aldığı, % 16.87'sinin radyo/televizyondan haber aldığı, % 3.61'inin gazetelerden haber aldığı, % 3.21'inin hiçbir yerden bilgi almadığı, % 1.20'sinin hazırlanan duyurulardan bilgi aldığı sonucu ortaya çıkmıştır (Tablo 41).

Ayrıca Eryılmaz ve Kıran (2017)'in yaptıkları araştırmada öğrencilerin çevre kirliliğine duyarlılıkları ile kitap okuma ortalamaları incelendiğinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Kitap okuma alışkanlığı olmayanların çoğunluğunun (% 41.2) çevre haberlerini hiç takip etmedikleri; 12 kitap ve üzerinde okuduklarını belirtenlerde bu oranın (% 6.6) düştüğü görülmektedir. Kitap okuma ortalamasının artmasına bağlı olarak çevre haberlerini takip etme oranlarında düzenli bir artış gözlenmektedir. Bu çalışmadaki sonuçlarda ise öğrencilerin % 41.4' ü ders kitapları dışında çevre ile ilgili kitapları hiç okumadığını, % 30.1'i çok az kitap okuduğunu belirtmiş (Tablo 65); %11.6'sı çevre ile ilgili bilimsel makaleleri okuduğunu (Tablo 67), öğrencilerin % 3.6'sı ise çoğunlukla çevre ile ilgili popüler dergileri takip ettiğini belirtmiştir (Tablo 66).

Ercengiz ve arkadaşları (2014); “Öğretmen Adaylarının Çevre Sorunlarına Yönelik Duyarlılıklarının İncelenmesi: Ağrı İli Örneği” çalışmasında Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği ve Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Öğretmenliği bölümlerinde öğrenim gören öğretmen adaylarının çevre sorunlarına karşı tutumlarını, duyarlılıklarını belirlemek amacıyla öğrencilere bazı

sorular sormuşlardır. Araştırma sonucunda öğrencilerin çevre duyarlılık düzeylerinin cinsiyetlerine, okudukları bölüme, anne-babanın eğitim durumuna, yaşadıkları yerleşim yeri ve bulundukları yaş gruplarına göre farklılaşmadığı belirlenmiştir.

Akkurt (2011), hava kirliliğine karşı öğretmen adaylarının görüşlerini belirlemek amacıyla yapmış olduğu araştırma sonucunda hava kirliliğine neden olan en önemli sorunun endüstri tesislerinin dumanları görülmüş ve öğretmen adaylarının hava kirliliğini önleme konusunda yeterince duyarlı olmadığı sonucu ortaya çıkmıştır. Kadın ve erkek öğretmenler arasında fark bulunmuş ve kadın öğretmen adayların erkek öğretmen adaylara göre çevreye karşı daha duyarlı oldukları sonucu ortaya çıkmıştır.

Denis ve Genç (2007) ise yaptıkları araştırma ile Çevre Bilimi dersi alan üçüncü sınıf öğrencileri, Çevre Bilimi dersi almayan birinci sınıf öğrencilere göre daha başarılı sonuç göstermişlerdir. Ancak çevreye karşı tutum konusunda çevre dersi alan ve almayan öğrenciler arasında anlamlı bir farklılık bulunmamış, her iki öğrenci grubunun da çevreye karşı olumlu tutumlara sahip olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

Özmen ve Özdemir (2016) ise yaptıkları araştırma sonucunda öğretmen adaylarının öğrencilere çevreye yönelik olumlu tutum kazandırmak için yapılan etkinliklerde çoğunlukla doğa gezisi, çevre ile ilgili film/belgesel/animasyon izletme, çöp toplama gibi uygulamalı etkinliklerin daha etkili olacağı konusunda görüş bildirdikleri ortaya çıkmıştır. Bunun yanında Gökmen (2012) ve arkadaşları yapmış oldukları çalışmada öğretmen adaylarının daha çok arazi gezilerinin yapılması, geri dönüşüm etkinlikleri yapılması ve seminerlerin düzenlenmesi yönünde görüş bildirdikleri görülmüştür. Araştırma sonuçları incelendiğinde fen ve teknoloji öğretmen adaylarının çevre eğitimi derslerini sadece bilgi ve farkındalık yaratmak amacıyla önemli gördükleri çevre eğitimi dersini bu yönüyle ele aldıkları sonucu ortaya çıkmıştır. Sonucun bu şekilde çıkmasındaki neden ise derslerin ağırlıklı olarak teorik işlenmesinden aktif katılım, davranış ve eylem boyutlarına değinilmediğinden, yaşantıya aktarılamaması konusunda yetersizliklerden kaynaklandığı düşünülmektedir. Sonuç olarak öğretmen adaylarının genel anlamda çevre eğitimini doğaya yönelik davranışları düzenleyip bilgi veren teorik bir ders süreci olarak görmektedirler. Derslerin teori kısmına ek olarak uygulamaya yönelik örnekler de içermesi gerektiğini düşünmektedirler.

Özdoğru ve ark. (2011) ise Ege Bölgesi'nde öğrenim gören fen ve teknoloji dersi öğretmen adaylarının çevre bilincine yönelik görüşlerini belirlemek amacıyla çalışma yapmışlardır. Araştırma sonucunda öğretmen adayları arasında çevre eğitimi dersi alanlar ile almayanlar arasında anlamlı bir farklılık olduğu gözlenmiştir. Çevre eğitimi

dersi alan öğretmen adaylarının çevreye karşı daha duyarlı ve bilinçli olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

Önal ve Büyük (2018), fen bilgisi öğretmen adaylarının çevreye karşı tutum ve davranışlarını belirlemek amacıyla araştırma yapmışlardır. Araştırma sonuçlarına göre fen bilgisi öğretmen adaylarının çevreye yönelik tutumlarının orta düzeyde olduğu ve sıklıkla çevre dostu davranışlarda bulundukları ortaya çıkmıştır. Ayrıca öğretmen adaylarının çevreye yönelik tutumları ile cinsiyet ve sınıf düzeyi değişkenleri arasında anlamlı farklılıklar olduğu; çevreye karşı davranışları ile sınıf seviyesine göre anlamlı farklılıklar olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

Akbaş (2007) ise benzer bir çalışma yaparak fen bilgisi öğretmen adaylarında çevre ile ilgili kavram bilgileri ve öğretmen adaylarının çevreye karşı olan duyarlılıkları araştırılmıştır. Çevre ve ekoloji kavram bilgilerinde dördüncü sınıf öğrencileriyle birinci sınıf öğrencileri arasında anlamlı bir fark bulunmuş, dördüncü sınıf öğrencilerinin çevre ve ekoloji dersi almasından dolayı kavram bilgileri daha yüksek çıkmıştır.

Genç ve Genç (2013); sınıf öğretmenliği öğrencilerinin çevreye yönelik tutumlarının belirlenmesi amacıyla bir çalışma yapmış ve çalışma sonucunda, sınıf öğretmenliği öğrencilerinin çevreye karşı tutumlarının; cinsiyete, ailenin eğitim durumuna, yaşanılan yerleşim yerine göre anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır. Ancak eğitim sırasında yurtda kalan öğrencilerin çevreye karşı tutum puanı, eğitim sırasında ailelerinin yanında yaşayan öğrencilerin çevreye karşı tutum puanına göre daha yüksek çıkmıştır.

Aksoy ve Karatekin (2011) ise farklı öğretim programlarından ve süreçlerinden geçerek üniversite kazanan sosyal bilgiler, sınıf ve fen bilgisi öğretmen adaylarının çevreye karşı duyuşsal eğilimlerinde farklılık olup olmadığını anlamak için çalışma yapmışlardır. Araştırma sonucunda bütün öğretmen adaylarının çevreye karşı duyuşsal eğilimlerinin yüksek olduğu sonucu ortaya çıkmış ancak fen bilgisi öğretmen adaylarının sosyal ve sınıf öğretmeni adaylarına göre duyuşsal eğilimlerinin daha yüksek olduğu, çevreye yönelik duyuşsal eğilimlerin cinsiyete göre değiştiği yani kadın öğretmen adayların erkek öğretmen adaylara göre duyuşsal eğilimlerinin daha olumlu olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Ayrıca ailesinde veya çevresinde çevreye karşı duyarlı bireyler bulunan öğretmen adaylarının bulunmayan öğretmen adaylarına göre çevreye karşı duyuşsal eğilimlerinin daha olumlu olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Uyanık (2016) ise benzer bir çalışma yaparak farklı lisans programlarında okuyan öğretmen adaylarının hava kirliliğine karşı algılarını ve duyarlılıklarını

belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırma sonucunda hava kirliliği ve hava kirliliğini önlemeye yönelik konularda dördüncü sınıfta okuyan Sınıf Öğretmenliği öğrencileri ve Fen Bilgisi Öğretmenliği öğrencilerinin görüşleri, Türkçe ve Sosyal Bilgiler Öğretmenliği öğrencilerinin görüşlerinden anlamlı derecede yüksek çıkmıştır. Bu durum lisans eğitimleri boyunca çevre dersi alan öğrenciler ile almayan öğrenciler arasında anlamlı bir farkın olduğu sonucunu ortaya çıkarmıştır. Çevre eğitimi alan Sınıf Öğretmenliği ve Fen Bilgisi Öğretmenliği öğrencileri çevre olaylarına karşı daha duyarlı ve bilgili oldukları araştırma sonucunda ortaya çıkmıştır. Birinci sınıfta okuyan öğretmen adaylarının cevapları birbirine benzer çıkarken, dördüncü sınıfta okuyan Sınıf Öğretmenliği bölümü ile Fen Bilgisi Öğretmenliği öğrencilerinin verdikleri cevapların olumluluk düzeyi Türkçe ve Sosyal Bilgiler Öğretmenliği öğrencilerinin verdikleri cevaplara göre daha fazla çıkmıştır.

Çabuk ve Karacaoğlu (2003), üniversite öğrencilerinin çevre duyarlılıklarını incelemek amacıyla çalışma yapmış ve araştırmada öğrencilerin çevreye karşı duyarlılıklarına cinsiyet, yaş, devam ettikleri program veya sınıfın etki edip etmediğini öğrenmek amaçlanmıştır. Araştırma sonucunda ise çevreye karşı duyarlılıkta öğrencilerin cinsiyetlerinin anlamlı bir fark oluşturduğu ortaya çıkmıştır. Kadın öğrencilerin erkek öğrencilere, son sınıf öğrencilerin birinci sınıf öğrencilerine göre çevreye karşı daha duyarlı olduğu ve öğrencilerin aldıkları eğitime göre çevreye karşı duyarlılıklarında anlamlı bir fark olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

Sinop Üniversitesi öğrencilerinin çoğunluğunun çevre temizliği ile ilgili faaliyetlerde gönüllü oldukları, çevreye duyarlı oldukları söylenebilir (Tablo 69). Eğitim kurumlarınca üniversite öğrencilerine geleceğin eğitimcilerine, iş insanlarına çevre eğitimi verilmesi zorunluluğu getirilmelidir. Çevreyi koruma amaçlı yapılandırılmış sivil toplum kuruluşlarından yetkili ve uzman kişilerin ilgili derslere davet edilmesiyle öğrencilerin çevre bilincinin arttırılması çevreye karşı duyarlılıklarının arttırılması sağlanabilir (Tunç ve ark., 2012).

Yaptığımız çalışma sonucunda öğrencilere göre; Sinop'un diğer illerden göç almadığı (Tablo 76), gecekondulaşmanın çevre problemi olmadığı (Tablo 77), şehirde plansız kentleşme olduğu (Tablo 80), yolların yetersiz ve dar olduğunu düşündükleri (Tablo 81)ve ayrıca ankete katılan öğrencilerin Sinop'ta yaşamayı güzel bulduğu sonucunu görmekteyiz (Tablo 61).

5.SONUÇ VE ÖNERİLER

Genel olarak yapılan çalışmaların sonuçlarına bakacak olursak, insanların alışkanlıklarını, davranışlarını ve satın alma kararlarını değiştirmeleri için öncelikle farkındalık arttırılmalı ve özellikle de yakın geleceğimizi şekillendirecek, bunun için radikal ve hayati önemde kararlar gençlerde ve özellikle üniversite gençliğinde farkındalığın yükseltilmesi, öncelikli hedeflerden biri haline getirilmelidir.

Araştırma sonucuna göre Sinop'un daha yaşanabilir bir şehir olabilmesi için turizm, sağlık ve eğitim alanları önemsenmelidir. Kentin doğal potansiyeline uygun olarak bu üç alanda yapılacak yatırımlar kentte ekonomik zenginliğin artmasına ve göçün azalmasını sağlayacaktır. Bu bağlamda bazı öneriler sunulabilir:

- Sinop kenti üniversitelerde ve çeşitli büyük illerde kentin tarihi, kültürel ve doğal değerlerinin tanıtımı yapılmalıdır (Şehrin turizm ve eğitim alanında gelişmesi için reklam stratejisine gereksinimi vardır).
- Kentin eğitim olanakları, eğitim kalitesi halkın yüksek düzeyde eğitime verdiği önem, destek, değer ve başarı oranları ile kentte suç oranının düşüklüğü, güvenli kent konsepti, yaşanabilir kent vurgusu, ekonomik olarak öğrenciye uygunluk (kira, barınma, yemek vb.) gibi faktörlere alt yapısı güçlendirilmiş üniversite eklenirse eğitim için Sinop tercih edilebilir bir kent olacaktır.
- Üniversitelerde geri dönüşüm sağlayabilen, tüketilen maddelerin türüne göre (kâğıt, plastik, cam) ayrıştırılmış çöp kutularının organize edilmesi kişisel tedbir geliştirme konusunda öğrenciler için önemli bir adım olabilir. Bireyleri bilgilendirmenin yanında onları çevreye duyarlı davranışlar geliştirmeleri konusunda destekleyecek somut düzenlemeler yapılmalıdır.

KAYNAKÇA

1. Akbaşı, T. 2007. Fen Bilgisi Öğretmen Adaylarında Çevre Olgusunun Araştırılması. Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Erzurum, s. 78.
2. Akkurt, A. 2011. Hava Kirliliğine Yönelik Öğretmen Adaylarının Görüşleri. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*. Sayı:1, 237-252.
3. Aksoy, B., Karatekin, K. 2011. Farklı Programlardaki Lisans Öğrencilerinin Çevreye Yönelik Duyuşsal Eğilimleri. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*. Sayı: 3, 23-36.
4. Alcı, C. 2007. İzmir'deki Kentsel Sorunların Üniversite Öğrencileri Üzerindeki Etkisi: Buca Örneği. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Anabilim Dalı Coğrafya Öğretmenliği Programı, İzmir.
5. Altuğ, H., Birsen, H., Örnektekin, S., Döğeroğlu, T., Van Doorn, W. 2008. İskenderun- Payas Bölgesinde Halkın Hava Kirliliği Konusunda Farkındalık ve Bilinç Düzeyinin Belirlenmesi. Hava Kirliliği ve Kontrolü Ulusal Sempozyumu, Hatay.
6. Anonim-1, 1924. <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.3.442.pdf> (Erişim Tarihi: 13.11.2018).
7. Anonim-2. <http://www.sinopkulturturizm.gov.tr/TR-107043/tarihce.html>. Erişim Tarihi: 13.11.2018)
8. Anonim-3. <http://www.sinop.gov.tr/tarih>. (Erişim Tarihi: 13.11.2018)
9. Anonim-4. www.sinop.edu.tr. (Erişim Tarihi: 13.11.2018)
10. Anonim-5. www.sinop.gov.tr/ekonomi. (Erişim Tarihi: 13.11.2018)
11. Artukoğlu, O.S. 2005. Yurtdışı İşçi Tasarruflarının Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası, Banka Sistemi ve Türkiye Ekonomisi Üzerine Etkileri. Uzmanlık Yeterlilik Tezi, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası İşçi Dövizleri Genel Müdürlüğü, Ankara.
12. Ata, A.Y. 2011. Ücretler, İşsizlik Ve Suç Arasındaki İlişki: Yatay-Kesit Analizi. *Çalışma ve Toplum Dergisi*. Sayı: 4, 113-134.
13. Avrupa Kentsel Şartı, 1996, s 6.
14. Balanuye, Ç., Halıcı, E. 2006. Sürdürülebilir Beyin Göçü ve Bilişim “Felsefi Bir Perspektif”. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı:18(5), 22-29.

15. Başol, K. 1984. Demografi. Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Yayınları, İzmir.
16. Begel, E. 1997. Kentlerin Doğuşu. (Çev: Özden Arıkan), *Cogito Üç Aylık Düşünce Dergisi*, Sayı: 8, 7-16.
17. Berkes, F., Kışlalıoğlu, M. 1993. Ekoloji ve Çevre Bilimleri. Türkiye Çevre Sorunları Vakfı Yayınları, Ankara.
18. Bookchin, M. 1999. Kentsiz Kentleşme. (Çev: Burak Özyalçın), Ayrıntı Yayınları. İstanbul.
19. Brown, D.M. 1974. Introduction to Urban Economics. Academic Press, New York.
20. Bumin, K. 1998. Demokrasi Arayışında Kent. İz Yayınevi. İstanbul.
21. Can Çetin, B. 2011. Continuty and Change of the Urban Character of Sinop, Restorasyon Yüksek Lisans Programı Tezi, ODTÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
22. Can Çetin, B. 2013. Sinop Kentleşme Tarihinin korumaya Etkileri: Kentin Yitirilen Kültürel Değerleri Üzerine. Sinop İli Değerleri Sempozyumu, 15-18 Mayıs 2013, Sinop.
23. Childe, G. 1990. Tarihte Neler Oldu. (Çev: Mete Tuncay, Alâeddin Şenel), Alan Yayıncılık. İstanbul.
24. Conklin, J, E. 2006. Criminology Pearson, Boston Ninth Edition.
25. Cömertler, N. Ve Kar, M., (2007) “Türkiye’de Suç Oranının SosyoEkonomik Belirleyicileri: Yatay Kesit Analizi”, *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, Sayı: 62(2), 1-17.
26. Çabuk, B., Karacaoğlu, C. 2003. Üniversite Öğrencilerinin Çevre Duyarlılıklarının İncelenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, Sayı: 1-2 (36).
27. Çakır, S. 1991. Elazığ’da Kentleşme ve Gecekondu Sorununa Genel Bir Bakış. Fırat Havzasının Sosyal, Kültürel ve Ekonomik Kalkınması Sempozyumu (7-9 Nisan 1988), Elazığ.
28. Çakmakoglu Kuru, A. 2004. Sinop Hapishanesi. Atatürk Kültür Merkezi Yayını, T.H.K. Basım Evi İşletmeciliği, Ankara.
29. Çepni, S. 2007. Araştırma ve Proje Çalışmalarına Giriş. Celepler Matbaacılık, Trabzon.
30. Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü (ÇŞİM), 2017. Sinop.

31. Dedeoğlu, Z., Altuğ, H., Döğeroğlu, T. 2015. Eskişehir’de Temiz Hava Planlarının Hazırlanma Sürecinde uygulanan Toplum Algısı Anket Sonuçlarının Değerlendirilmesi. 6. Ulusal Hava Kirliliği ve Kontrolü Sempozyumu, İzmir.
32. Demir, Ö., Acar, M. 1992. Sosyal Bilimler Sözlüğü. Ağaç Yayıncılık. İstanbul.
33. Denis, H., Genç, H. 2007. Çevre Bilimi Dersi Alan ve Almayan Sınıf Öğretmenliği Öğrencilerinin Çevreye İlişkin Tutumları ve Çevre Bilimi Dersindeki Başarılarının Karşılaştırılması. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Burdur, Sayı: 13(2), 20-26.
34. Deniz, M.H. 2009. Sanayileşme Perspektifinde Kentleşme Ve Çevre İlişkisi. *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü Coğrafya Dergisi*, Sayı: 19, 95-105.
35. DİE, 1975. Sinop; Nüfusu Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri. Devlet İstatistik Enstitüsü Yayınları, Ankara.
36. DİE, 2000. Sinop; Nüfusu Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri, Devlet İstatistik Enstitüsü Yayınları, Ankara.
37. DPT, 1963. Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı. Ankara.
38. DPT, 1968. İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı. Ankara.
39. DPT, 1973. Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı. Ankara
40. DPT, 1979. Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı. Ankara.
41. DPT, 1984. Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı. Ankara.
42. DPT, 1989. Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı. Ankara.
43. DPT, 1994. Çevre Eğitimi, İnsan Gücü ve Katılım Planlaması. Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Özel İhtisas Komisyonu, Ankara.
44. DPT, 1995. Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı. Ankara.
45. DPT, 2000. Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı. Ankara.
46. DPT, 2006. Dokuzuncu. Beş Yıllık Kalkınma Planı. Ankara.
47. Eraslan, L. 2013. Bir Şehrin Geleceğini Tasarlamak Değerler Kenti Sinop, “Üniversite Gençliğinde Sinop Kent Algısı Araştırması”. Sinop İli Değerleri Sempozyumu, Sinop.
48. Ercengiz, M., K. Kurt, S. Ve Polat, S. 2014. Öğretmen Adaylarının Çevre Sorunlarına Yönelik Duyarlılıklarının İncelenmesi: Ağrı İli Örneği. *Ekev Akademi Dergisi*. Sayı: 59, 119-132.
49. Erkan, R. 2002. Kentleşme ve Sosyal Değişme. Bilimadamı Yayınları, Ankara.

50. Ertan, B. 1991. Türkiye’de Çevre Hakkının Gelişimi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
51. Ertürk, H., Sam, N. 2009. Kent Ekonomisi. Ekin Yayınevi, Bursa.
52. Eryılmaz, Ç., Kıran, Ö. 2017. Üniversite Öğrencilerinin Çevre Algısı: Sinop Üniversitesi Örneği. *Akademik Sosyal Araştırma Dergisi*. Sayı: 61, 186-199.
53. Eser, B.Y., Terzi, H. 2008. Türkiye’de İşsizlik Sorunu ve Avrupa İstihdam Stratejisi. *Erciyes Üniversitesi İİBF Dergisi*, Kayseri, Sayı: 30, 229-250.
54. Geçmişin Fotoğraflarıyla Sinop Tarihi. 2005. Sinop Belediyesi Yayıncılık, Sinop.
55. Genç, M., Genç, T. 2013. Sınıf Öğretmenliği Öğrencilerinin Çevreye Yönelik Tutumları. *Asya Öğretim Dergisi*. Sayı: 1, 9-19.
56. Geray, C. 1992. “Çevre İçin Eğitim. (Der. Keleş, R.)”. İnsan Çevre Toplum. İmge Kitabevi.
57. Gibson, M., Kocabaş, A. 2007. Türkiye’de Planlama Yol Ayrımında : Sahte Bir Şafak mı Yoksa Yeni Bir Dönemin Vizyonu mu?, Kent ve Planlama Geçmişi Korumak Geleceği Tasarlamak (ed. A. Mengi), İmge Kitabevi, Ankara, s. 443-480.
58. Glover, J. M., Deckert, L. 1998. What Works in environmental education?. *Parks and Recreation*, Sayı: 33 (11), 30-39.
59. Gökmen, A., Ekici, G. & Öztürk, G. 2012. Biyoloji Öğretmen Adaylarının Çevre Eğitimine Yönelik Öz-Yeterlilik Algılarının İncelenmesi Üzerine Bir Çalışma. 10. Ulusal Fen ve Matematik Eğitimi Kongresi, Niğde.
60. Gökmenoğlu, T. 1992. Turistik Sinop Rehberi. Usta Matbaacı, İstanbul.
61. Gökulu, G. 2010. Kent Güvenliği, Kentleşme ve Suç İlişkisi. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, Sayı: 1 (24).
62. Greenwood, M. 1985. Human migration theory, models, and empiricial studies. *Journal of Regional Science*, 25(4), 521-544.
63. Gülersoy, Z. N., Gürler, E. 2011. Conceptual Challenges On Urban Transformation. *İTU A/Z*, Vol. 8, No. 1, 10-24.
64. Gümüş, N. 2003. Urbanization In Turkey, Environmental Change And Sustainable Development, Proceedings Of The Second Romanian-Turkish Workshop Of Geography, Bucharest, Romania / June 15-22, Editura Universităţii, Bucharest 2004.
65. Güney, E. 2002. Türkiye Çevre Sorunları. Çantay Kitabevi.

66. Her Yönü İle Sinop. 1992. İl Kültür Müdürlüğü Sinop Valiliği Yayınları, Ankara.
67. Huberman, L. 2003. Feodal Toplumdan 20.yy'la. (Çev: Murat Belge), İletişim Yayınları, İstanbul.
68. Hünee, 2006. Türkiye Göç Ve Yerinden Olmuş Nüfus Araştırması. Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, Ankara: İsmat Matbaacılık Yayıncılık.
69. Işık, Ş., 2005. Türkiye'de Kentleşme ve Kentleşme Modelleri. *Ege Coğrafya Dergisi*, Sayı: 14, 57-71, İzmir.
70. İçduygu, A., Sirkeci, İ. 1999. "Cumhuriyet Dönemi Türkiye'sinde Göç Hareketleri", Oya Baydar (Der.), 75 Yılda Köylerden Şehirlere, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul.
71. İçduygu, A., Turgay Ü. 1998. Türkiye'de İç Göç. Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul.
72. İlkin, A., Aklin, E. 1991. Sosyal ve Ekonomik Sorunlar-Çözüm Önerileri Dizisi 1: Çevre Sorunları. TOOB, Ankara.
73. İslam Ansiklopedisi. 1966. Sinop Maddesi. Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 683-689.
74. İşbir, G. 2005. Kentleşme ve Çevre Sorunları. Anadolu Üniversitesi Yayınları. Eskişehir.
75. Kaçar, S., Günay, F. Y. ve Özdoğru, E. 2011. Science And Technology Pre-Service Teachers' Opinionsm Of Environment And Science Relationship, Western Anatolia Journal of Educational Sciences (WAJES), Dokuz Eylül University Institute, Izmir, Turkey ISSN 1308-8971.
76. Karagöl, E.T., Akgeyik, T. 2010. Türkiye'de İstihdam Durumu: Genel Eğilimler. SETA Vakfı Yayınları, Sayı: 21, Ankara.
77. Karakaş, M. 2001. Tarihsel Gelişim Sürecinde Kent Kısıtlı Tarihsellik Anlayışı Üzerine Eleştirel Bir Yaklaşım. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı: 1 (3), 121-132.
78. Karaman, Z. 1995. Kent Yönetimi ve Politikası. Anadolu Matbaacılık, İzmir.
79. Karasar, N. 2009. Bilimsel Araştırma Yöntemi. Nobel Yayınları, Ankara.
80. Karl, W. 1975. Türkiye'de Sosyal Değişme ve Siyasal Katılma. (a.g.m'den Aktaran, Erkan Özbudun); A.Ü.H.F. Yayınları No:363, Ankara, s.103.
81. Karpat, K. 2000. Osmanlı Tarihinin Dönemleri. Ufuk Yayımları, İstanbul, s. 12.
82. Kartal, K. 1978. Kentleşme ve İnsan. TODAİE, Ankara.

83. Kartal, S. K. 1992. Ekonomik ve Sosyal Yönleriyle Türkiye’de Kentlileşme. Adım Yayıncılık, Ankara.
84. Kaya, E. 2007. Kentleşme ve Kentlileşme. Okutan Yayınları, İstanbul.
85. Kaya, E. 2017. Kentleşme ve Kentlileşme. İşaret Yayınları, İstanbul.
86. Kaya, M. 2011. Türkiye’nin İlk Sanayi Kasabalarından Biri: Ayancık (Sinop). Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.
87. Kaya, M. 2015. Ayancık ve Yakın Çevresinin Ekoturizm Potansiyeli. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bil. Enstitüsü, Samsun.
88. Kaya, M., Yılmaz, C. 2016. Sanayide Yer Seçimini Etkileyen Faktörlere Bir Örnek; Türkiye’ye Kibrit İhisiarı ve Sinop Kibrit Fabrikası. *Doğu Coğrafyası Dergisi*, 107-130.
89. Kaya, M., Yılmaz, C. 2017. (Yaşlı, Mutlu, Huzurlu İl) Sinop’un Nüfus Özellikleri. *Doğu Coğrafya Dergisi*. Sayı:38, 137-160.
90. Keleş, R. 1998. Kentbilim Terimleri Sözlüğü. İmge Yayınları, Ankara.
91. Keleş, R. 2000. Kentleşme Politikası. İmge Kitabevi, Ankara.
92. Keleş, R. 2004. Kentleşme Politikası. İmge Kitabevi, Ankara.
93. Keleş, R. 2008. Kentleşme Politikası. İmge Yayınları, Ankara.
94. Kojima, M., Lovei, M. 2001. Urban Air Quality Management. The World Bank. Washington, D.C.
95. Kornoşor, M. 2002. İzmir’de Toplu Taşıma Hizmeti Olarak Deniz Ulaşımının Gelişimi ve Önemi. Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Maliye Anabilim Dalı, İzmir.
96. Lülecı, E. 2000. İzmir’in Bornova İlçe Merkezinde Gürültü Düzeyleri Belirlenerek Gürültü Haritasının Oluşturulması, Uzmanlık Tezi, Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Ana Bilim Dalı, İzmir.
97. Mumford, L. 2007. Tarih Boyunca Kent Kökenleri, Geçirdiği Dönüşümler ve Geleceği, (Çev: Gürol Koca-Tamer Tosun), Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
98. Niray, N. 2002. Tarihsel Süreç İçinde Kentleşme Olgusu. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı: 9, 3-27.
99. Ortaylı, İ. 1995. İmparatorluğun En Uzun Yüzyılı. Hil Yayını, İstanbul, s. 25.
100. Ökmen, M. 2002. Osmanlı’dan Cumhuriyet’e Türkiye’de Kent ve Kentleşme. Yeni Türkiye Yayınları, Cilt: 17, Ankara, 505-518.

101. Önal, N., Büyük, U. 2018. Fen Bilgisi Öğretmen Adaylarının Çevreye Yönelik Tutumları Ve Çevre Dostu Davranışları. *Tarih Okulu Dergisi*. Sayı: 34, 1281-1311.
102. Özcan, K. 2012. Anadolu Osmanlı Kenti, Kentsel Planlama Ansiklopedik Sözlük, Der. Ersoy, M., Ninova Yay., İstanbul, s. 11-13.
103. Özgül, Ş. 2006. Türkiye’deki Şehirselleşmelerde Konut Amaçlı Bina Kullanımlarının Coğrafi Analizi. Yüksek lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Coğrafya Anabilim Enstitüsü Türkiye Coğrafyası Bilim Dalı, Ankara, s 14.
104. Özmen, H., Özdemir, S. 2016. Fen ve Teknoloji Öğretmen Adaylarının Çevre Eğitimine Yönelik Düşüncelerinin Tespiti. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 24(4), 1691-1712.
105. Öztürk, M., Altuntepe, N. 2008. Türkiye’de Kentsel Alanlara Göç Edenlerin Kent ve Çalışma Hayatına Uyum Durumları: Bir Alan Araştırması. *Journal of Yasar University*, Sayı: 3(11), 1587-1625.
106. Sağlam, S. 2006. Türkiye’de İç Göç Olgusu ve Kentleşme. *Dergipark/Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları (HÜTAD)*, Sayı: 5, 33-44.
107. Sencer, Y. 1979. Türkiye’de Kentleşme. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
108. Sezal, İ. 1992. Şehirleşme. Ağaç Yayıncılık, İstanbul.
109. Sinop Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü (ÇŞİM), 2017. Sinop.
110. Sinop İl Yıllığı, 1967. İl Basımevi, Sinop.
111. Sinop İl Yıllığı. 1993. PTT MGB Matbaası, Ankara.
112. Sinop İmar Planı Açıklama Notu. 1977. (Kamutay Türkoğlu and Ahmet Uzel tarafından hazırlanan), A. Mimarlık Şehircilik Bürosu, Ankara.
113. Sinop İmar Planı Analitik Etüdleri, 1977. (Kamutay Türkoğlu tarafından hazırlanan), A. Mimarlık Şehircilik Bürosu, Ankara.
114. Sinop Sahil Belediyeler Birliği, 2017. Sinop.
115. Sosyal Güvenlik Kurumu, 2017. Sinop Ocak 2017 Çalışan ve Emekli İstatistikleri. <http://www.sgk.gov.tr/wps/portal/sgk/tr/sinop/tumistatistik/> (Erişim tarihi 4 Mart 2017)
116. Speare, A. & Harris, J. 1986. Education, earnings and migration in Indonesia. *Economic Development and Cultural Change*, 34(2): 223-244.

117. Sürmen, A. 1996. Taşıt Kaynaklı Hava Kirliliğinin Önlenmesinde Eğitim, Mentalite ve İşbirliğinin Önemi. Birinci Ulusal Ulaşım Sempozyumu Bildiriler, İEET Genel Müdürlüğü, İstanbul.
118. Şahin, Y. 2011. Kentleşme Politikası. Murathan Yayınevi. Trabzon.
119. Şener, M. 1994. Büyük Kentlerin Gecekondu Bölgelerindeki Sosyo-Ekonomik Yapının Suç Olgusuna Etkileri. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı, İzmir.
120. T.C. Sinop Valiliği Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2017. Sinop İli 2016 Çevre Durum Raporu. Sinop.
121. Takvim Gazetesi, 13 Şubat 2007.
122. Tekeli, İ. 1996. "19. Yüzyılda İstanbul Metropol Alanının Dönüşümü", Modernleşme Sürecinde Osmanlı Kentleri / Editör: P. Dumont, F. Georgeon), Tarih Vakfı Yurt Yayını, İstanbul, s. 19.
123. Tuncel, G. v.d., 1995. Türkiye'nin Çevre Sorunları. Türkiye Çevre Vakfı Yayını, Ankara.
124. Tunç, A., Akdemir Ömür, G., Düren, A.Z. 2012. Çevresel Farkındalık. İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, No (47), s. 227-246.
125. Turoğlu, H. 2013. Sinop Şehrinin Sürdürülebilir Kentsel Gelişimi İçin Fiziksel Planlama Yaklaşımı. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Sinop İli Değerlendirme Sempozyumu, 15-18 Mayıs 2013.
126. TÜİK, 2000. Genel Nüfus Sayımı.
127. TÜİK, 2008. İstatistiksel Bölgelerin Aldığı Göç, Verdiği Göç, Net Göç ve Net Göç Hızı.
128. TÜİK, 2011a. Yerleşim Yerlerine Göre Göç Eden Nüfus. http://www.tuik.gov.tr/PreIstatistikTablo.do?istab_id=159, (Erişim Tarihi: 13.03.2011)
129. TÜİK, 2011b. İstatistiksel Bölgelerin Aldığı Göç, Verdiği Göç, Net Göç ve Net Göç Hızı.
130. TÜİK, 2013. Türkiye İstatistik Kurumu, Temel İstatistikler, Nüfus ve Demografi. <http://www.tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelist>.
131. TÜİK, 2015. Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi İstatistikleri. Ankara.
132. TÜİK, 2016. Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi İstatistikleri. Ankara.
133. Tümertekin, E., Özgüç, N. 2009. Beşeri Coğrafya İnsan, Kültür, Mekân. Çantay Kitapevi, İstanbul.

134. Tünay, O., Alp, K. 1996. Hava Kirlenmesi Kontrolü, İTO, Sayı:36, İstanbul.
135. Uslu, İ. 1995. Çevre Sorunları. İnsan Yayınları, İstanbul.
136. Uyanık, G. 2016. Farklı Lisans Programlarındaki Öğretmen Adaylarının Hava Kirliliğine İlişkin Algılarının ve Duyarlılıklarının İncelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*. Sayı: 4, 1571-1588.
137. Ünal, M. A. 2008. Osmanlı Devrinde Sinop (XV. Yüzyıldan XVIII. Yüzyılda Sinop Kazası), Fakülte Kitabevi, Isparta.
138. Wirth, L. 2002. Bir Yaşam Biçimi Olarak Kentlileşme, (20. Yüzyıl Kenti İçinde; Derleme ve Çeviri: B.Duru ve A. Alkan), İmge Kitabevi, Ankara. s. 77-106.
139. Yamak, R.,& Yamak, N. 1999. Türkiye’de gelir dağılımı ve iç göç. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, İzmir, 1(1): 16-28.
140. Yaren, S. 2002. Sağlıklı Kentleşme: Yaklaşımlar, Göstergeler ve Örnek Kent Bazında Karşılaştırmalı Analiz, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
141. Yenigün Gazetesi, 2007.
142. Yılmaz, C. 1992. Batı Avrupa Ülkelerinde Çalışan Türk İşçilerinin Türkiye’de Kırsal Kesim ve Şehirleşme Üzerine Etkileri. Yayımlanmamış Doktora Tezi, İst. Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
143. Yılmaz, C. 1993. Türkiye’de Kırsal Sanayinin Desteklenmesi ve İşçi Şirketleri Örneği, *OMÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*. Sayı:8, 305–334.
144. Yılmaz, C. 2004. A Very Important Foundation in Socio-Economic History of Ayancık and Its Surroundings; The Zingal Company, International Symposium on Earth System Science, Proceeding, İstanbul Üniversitesi, İstanbul, s 793- 800.
145. Yılmaz, C. 2005. Ordu İlinin Nüfus Özellikleri. Orta Karadeniz Kültürü (Ed B.Yediyıldız - H.Kaynar - S. Küçük). Siyasal Kitabevi Yayını, Ankara, s. 253-278.
146. Yılmaz, C. 2012. Sanayide Yer Seçimi ve Küreselleşme: Ayancık-Zingal Örneği (Sinop). Ankara Üniversitesi Türkiye Coğrafya Araştırma ve Uygulama Merkezi (TÜCAUM). VII. Coğrafya Sempozyumu, Bildiriler Kitabı. Ankara, s. 297-309.
147. Yılmaz, E., Çitçi, S. 2011. Kentlerin Ortaya Çıkışı Ve Sosyo-Politik Açından Türkiye’de Kentleşme Dönemleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı:35 (10), 252-267.

- 148.** Yılmaz, S., Sezen Öz I. 2004. Erzurum Kentinde Hava Kirliliğine Karşı Halkın Duyarlılığının Belirlenmesi. *Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 17 (2), 199-206.
- 149.** Yurt Ansiklopedisi: Türkiye, İl İl: Dünü, Bugünü, Yarını. 1981. Sinop Maddesi, Anadolu Yayıncılık, İstanbul, s. 6746-6834.
- 150.** Zorlu, F. 2009. Mersin’de Kentsel Ulaşım Planlamasına Yönelik Değerlendirmeler. *Planlama*. Sayı 3-4, 115-127.

EK-1: ETİK KURUL ONAY BELGESİ

T.C. SİNOP ÜNİVERSİTESİ İNSAN ARAŞTIRMALARI ETİK KURULU

İnsan Araştırmaları Etik Kurulu Yönetim Kurulu Kararları

Toplantı Tarihi	Toplantı Sayısı	Karar Sayısı
28.11.2017	07	2017/29

Sinop Üniversitesi İnsan Araştırmaları Etik Kurulu Yönetim Kurulu Yrd. Doç. Dr. Abdullah Nuri DİCLE başkanlığında 28.11.2017 tarihinde 12.00-13.00 saatleri arasında Eğitim Fakültesi Toplantı Salonunda toplanarak aşağıdaki kararları almıştır.

KARAR NO:2017/29

Üniversitemiz Disiplinlerarası Çevre Sağlığı Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Eda KARATAŞ'ın 05.10.2017 tarihinde Rektörlük Makamına verdiği dilekçesi ile ilgili görüşüldü.

Üniversitemiz Disiplinlerarası Çevre Sağlığı Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Eda KARATAŞ'ın "Üniversite Öğrencilerinin Kentleşmeye Bağlı Olarak Ortaya Çıkan Çevre Sorunlarına Karşı Duyarlılıkları" başlıklı çalışmasının ve çalışmasında kullanacağı aşağıda örneği verilmiş beş (5) sayfalık ölçme araçlarının fikri, hukuki ve telif hakları bakımından metot ve ölçeğine ilişkin sorumluluğun başvurucaya ait olmak üzere Üniversitemiz İnsan Araştırmaları Etik Kurulu Yönergesine uygun olduğunun kabulüne ve sonucun Eda KARATAŞ'a bildirmek üzere Rektörlük Makamına arzına oybirliği ile karar verildi.

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN KENTLEŞMEYE BAĞLI OLARAK ORTAYA ÇIKAN ÇEVRE SORUNLARINA KARŞI DUYARLILIKLARI	
By çalışma, "Üniversitemiz Çevre Sağlığı Tıbbi Lisans Öğrenciler Tarafından" başlıklı çalışmada kullanılmak üzere hazırlanmıştır. Aşağıda çalışmada kullanılan ölçme araçlarının fikri, hukuki ve telif hakları bakımından metot ve ölçeğine ilişkin sorumluluğun başvurucaya ait olmak üzere Üniversitemiz İnsan Araştırmaları Etik Kurulu Yönergesine uygun olduğunun kabulüne ve sonucun Eda KARATAŞ'a bildirmek üzere Rektörlük Makamına arzına oybirliği ile karar verildi. Yrd. Doç. Dr. Abdullah Nuri DİCLE Eda KARATAŞ Zincirli Öğr.	
1. GİRİŞ Öğrencilerin çevre sorunlarına karşı duyarlılıkları hakkında bilgi edinmek için hazırlanmıştır. Aşağıda çalışmada kullanılan ölçme araçlarının fikri, hukuki ve telif hakları bakımından metot ve ölçeğine ilişkin sorumluluğun başvurucaya ait olmak üzere Üniversitemiz İnsan Araştırmaları Etik Kurulu Yönergesine uygun olduğunun kabulüne ve sonucun Eda KARATAŞ'a bildirmek üzere Rektörlük Makamına arzına oybirliği ile karar verildi.	
2. GİRİŞ Öğrencilerin çevre sorunlarına karşı duyarlılıkları hakkında bilgi edinmek için hazırlanmıştır. Aşağıda çalışmada kullanılan ölçme araçlarının fikri, hukuki ve telif hakları bakımından metot ve ölçeğine ilişkin sorumluluğun başvurucaya ait olmak üzere Üniversitemiz İnsan Araştırmaları Etik Kurulu Yönergesine uygun olduğunun kabulüne ve sonucun Eda KARATAŞ'a bildirmek üzere Rektörlük Makamına arzına oybirliği ile karar verildi.	
3. GİRİŞ Öğrencilerin çevre sorunlarına karşı duyarlılıkları hakkında bilgi edinmek için hazırlanmıştır. Aşağıda çalışmada kullanılan ölçme araçlarının fikri, hukuki ve telif hakları bakımından metot ve ölçeğine ilişkin sorumluluğun başvurucaya ait olmak üzere Üniversitemiz İnsan Araştırmaları Etik Kurulu Yönergesine uygun olduğunun kabulüne ve sonucun Eda KARATAŞ'a bildirmek üzere Rektörlük Makamına arzına oybirliği ile karar verildi.	
4. GİRİŞ Öğrencilerin çevre sorunlarına karşı duyarlılıkları hakkında bilgi edinmek için hazırlanmıştır. Aşağıda çalışmada kullanılan ölçme araçlarının fikri, hukuki ve telif hakları bakımından metot ve ölçeğine ilişkin sorumluluğun başvurucaya ait olmak üzere Üniversitemiz İnsan Araştırmaları Etik Kurulu Yönergesine uygun olduğunun kabulüne ve sonucun Eda KARATAŞ'a bildirmek üzere Rektörlük Makamına arzına oybirliği ile karar verildi.	
5. GİRİŞ Öğrencilerin çevre sorunlarına karşı duyarlılıkları hakkında bilgi edinmek için hazırlanmıştır. Aşağıda çalışmada kullanılan ölçme araçlarının fikri, hukuki ve telif hakları bakımından metot ve ölçeğine ilişkin sorumluluğun başvurucaya ait olmak üzere Üniversitemiz İnsan Araştırmaları Etik Kurulu Yönergesine uygun olduğunun kabulüne ve sonucun Eda KARATAŞ'a bildirmek üzere Rektörlük Makamına arzına oybirliği ile karar verildi.	

T.C.
SİNOP ÜNİVERSİTESİ
İNSAN ARAŞTIRMALARI ETİK KURULU

T.C.
SINOP ÜNİVERSİTESİ
İNSAN ARAŞTIRMALARI ETİK KURULU

İnsan Araştırmaları Etik Kurulu Yönetim Kurulu Kararları

Toplantı Tarihi	Toplantı Sayısı	Karar Sayısı
28.11.2017	07	2017/29

Yrd. Doç. Dr. Abdullah Nuri DİCLE
Başkan

Yrd. Doç. Dr. Songül ÇEK
Başkan Yrd.

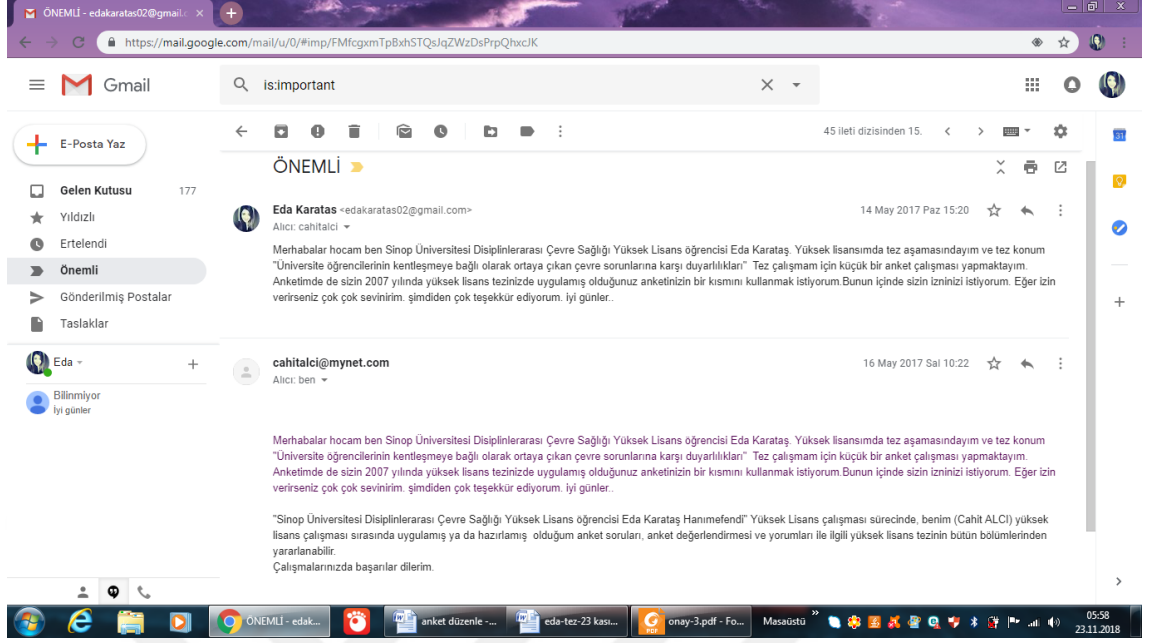
Yrd. Doç. Dr. Pınar KARAMAN
Üye

Doç. Dr. H. Demet CABAR
Üye

Yrd. Doç. Dr. Fatih AMAN
Üye

Yrd. Doç. Dr. Adilla ÖZDEMİR
Üye

EK-2: ANKET İZİN BELGESİ

EK-3: ANKET ÖRNEĞİ

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN KENTLEŞMEYE BAĞLI OLARAK ORTAYA ÇIKAN ÇEVRE SORUNLARINA KARŞI DUYARLILIKLARI

Bu çalışma; "Disiplinlerarası Çevre Sağlığı Yüksek Lisans Eğitimi Tez Çalışması" kapsamında düzenlenmektedir. Araştırmmanın temel amacı: Sinop'taki kentleşme sorunlarının üniversite öğrencileri üzerindeki etkisini belirlemektir. Anket, kimlik tanımı ve kentleşme sorunları ile ilgili bölümlerden oluşmaktadır. Soruları cevaplarken size uygun olan seçeneği; daire içine alınız veya işaretleyiniz. Anketi cevaplarken göstereceğiniz özen, sizin veya sizden sonraki üniversiteli arkadaşlarımızın yaşantısını kolaylaştıracağı ya da karşılaştığı sorunların zararlarını azaltacağından dolayı son derece önemlidir.

Yük.Lisans Öğr.

EDAKARATAŞ

Fen Bilgisi Eğitimi Ana Bilim Dalı

1.BÖLÜM	
Cinsiyetiniz: Kadın() Erkek ()	Yaşınız:
Okuduğunuz Fakülte:	Bölüm: Sınıf:
Nerede kalıyorsunuz? Devlet Yurdu() Özel Yurt () Ev () Ailemle() Akrabalarımle() Diğer ()	
Kaç yıldır Sinop'ta yaşıyorsunuz:.....	İlerde Sinop'ta yaşamak ister misiniz? ()Evet ()Hayır
Öğrenim süresince çalıştığınız dönem oldu mu? ()Evet ()Hayır	Çalışmaya devam ediyor musunuz? ()Evet ()Hayır
Yararlandığınız burslar nelerdir? () Öğrenim Kredisi () Burs () Başka bir Kurumdan Burs Alıyorum () Burs Almıyorum	
2.BÖLÜM	
M	
1.Size göre Sinop ilinin en önemli kirlilik problemi nedir? () Havakirliliği () Evsel Atıklar () Sanayi Atıkları () Gürültü Kirliliği () Su/Deniz Kirliliği () Çevresel Sorun Yok	
2.Çevresel sorunları neden önemli buluyorsunuz? () Çünkü bu konuyla ilgili haberleri izliyoruz () Çünkü bu sorunlarla sürekli karşılaşıyoruz () İşim gereği bilmem gerekiyor () Kirlilik problemleri yüzünden sağlık problemleri yaşıyorum () Ben önemli bir çevresel sorun görmüyorum. () Diğer	

3.Çevre sorunları konusunda hangi kaynaklardan bilgi alıyorsunuz? ☐ Gazetelerden ☐ İnternet/Sosyalmedyadan ☐ Radyo/Televizyon ☐ Sosyalçevreden ☐ Resmi Kaynaklarca HazırlananDuyurulardan ☐ Hiç bir yerden bilgi almıyorum			
4. Size göre Sinop'ta en önemli hava kirliliği kaynakları nelerdir? ☐ Toplutaşımaaraçları ☐ Sanayi ☐ Otomobiller ☐ Isınmada odun/kömür kullanımı ☐ Atıkların/çöplerin yanması ya da yakılması			
5.Hava kirliliğini en çok hangi mevsimde hissediyorsunuz? ☐ İlkbahar ☐ Yaz ☐ Sonbahar ☐ Kış			
	EVET	HAYIR	BAZEN
6.Yaşadığınız şehrin havasını temiz buluyor musunuz?			
7.Sinop'ta yakın mesafelere giderken motorlu taşıtları kullanmak yerine yürümeyi tercih ederim.			
8.Bacalardan çıkan dumanın havayı kirlettiğini bilirsem resmi makamlara şikayet ederim.			
9.Daha önce çevreyi kirlettiğini düşündüğünüz birini ya da kurumu resmi makama şikayet ettiniz mi?			
10. Ozon tabakasına zararlı maddeleri içeren tüketim mallarını (deodorant ve diğer spreyleri) kullanmamaya dikkat eder misiniz?			
11. Hava kirliliği konusunda bilinçlenmeniz için yeterli eğitim aldığınıza inanıyor musunuz?			
12. Temizlik maddelerini, zararlı kimyasal maddeler içerip içermediğine dikkat ederek mi satın alırsınız?			
13. Su kullanımında her koşulda tutumlu musunuz?			
14. Evsel atık/yağ gibi maddelerin kanalizasyona karışmamasına özen gösterir misiniz?			
15. İnsanları, su kirliliği konusunda duyarlı olmaları için uyarır mısınız?			
16. Evli olsaydınız/iseniz, ekolojik dengeyi göz önüne alarak nüfus planlamasına dikkat eder misiniz?			
17. İnsanlık için, insanlar ve hayvanlar üzerinde her türlü deney yapılmasını uygun görüyor musunuz?			

18. Çevrenizdeki insanları, ekolojik dengenin korunması konusunda duyarlı olmaları için uyarır mısınız?			
19. Ekolojik denge konusunda bilinçlenmeniz için yeterli eğitim aldığınıza inanıyor musunuz?			
20. Sıkıldığım zaman çevrede, gidip dinlenebileceğim yeşil alanlar bulunuyor.			
21. Evsel atıklar ayrıştırılmadan çöp konteynerine atılıyor.			
22.Sinop'ta yaşayan insanlar çevre sorunlarına karşı daha duyarlıdır.			
23. Sinop'ta yaşamayı güzel buluyorum.			

3.BÖLÜM					
	HER ZAMAN	ÇOĞUNLUKLA	ARA SIRA	ÇOK AZ	HİÇ
1.TV ve radyolarda çıkan çevre ile ilgili programları izliyorum.					
2.Çevreyle ilgili gelişmeleri günlük gazetelerden takip ediyorum					
3. Çevreyle ilgili konuları işleyen belgeseller izliyorum.					
4. Ders kitapları dışında çevreyle ilgili kitaplar okuyorum.					
5. Çevreyle ilgili popüler dergileri takip ediyorum.					
6. Çevreyle ilgili bilimsel makaleleri takip ediyorum.					
7. Çevreye zarar veren birini çekinmeden uyarırım.					
8. Okulumuzda çevre temizliği ile ilgili bir faaliyet düzenlenirse gönüllü katılmak isterim.					
9. Arkadaşlarım beni çevreye duyarlı biri olarak bilir.					
10.Yaşanabilir bir çevre için gerekirse uzun süre çalışırım.					
11.Çevre konusundaki bilgilerimi arkadaşlarımla paylaşıyorum.					
12. Bir ürün alırken atığının geri dönüşümlü olmasına dikkat ederim.					
13. Daha pahalı da olsa çevreye zarar vermeyen ürünleri tercih ederim.					
	TAMAMEN KATILMIYORUM	KATILMIYORUM	FİKRİM YOK	KATILYORUM	TAMAMEN KATILYORUM
1.Sinop'ta kentsel alanında yaşayan insan sayısı çok fazladır.					
2.Sinop diğer illerden çok fazla göç almaktadır.					
3.Gecekondulaşma bir çevre sorunu değildir.					
4. Sinop'ta çok fazla gecekondu bulunmaktadır.					
5. Şehir çevresindeki yeşil alanlar yok edilerek, buralara gecekondu yapılmış.					

6. Sinop'ta plansız bir kentleşme olduğunu düşünüyorum.					
7. Kenar semtlerdeki yolların yetersizliği (darlığı, virajlı oluşu vb.) ulaşımı olumsuz etkiliyor.					
8.Sinop'ta sokaklar/caddeler çok temizdir.					
9.Sinop'ta araç trafiği gürültüye neden oluyor.					
10. Hızlı nüfus artışı, ciddi bir çevre sorunudur.					
11.Kaldığım yerde veya dışarıda içme suyu olarak hazır paket suları tercih ediyorum.					
12.Sinop'taki çeşme sularında bulaşıcı hastalık riski olduğunu düşünüyorum.					
13.Sinop ve yakın çevresindeki sanayi tesisleri su kaynaklarını kirletiyor.					
14. Yaşadığım çevrede çöp konteyneri bulunmamaktadır.					
15. Dolup taşmış çöp konteynerlerine çok sık rastlıyorum.					
16. Çöp konteynerlerinden çevreye çok kötü koku yayılıyor.					
17.Sinop'ta kış mevsiminde hava kirliliği gözle görülebiliyor.					
18.Sinop'ta motorlu taşıtlar hava kirliliğini artırıyor.					
19.Sinop'ta hava kirliliği nedeniyle nefes almakta zorlandığım oluyor.					
20. Sinop'ta belediyenin çevresel konularda üzerine düşen görevleri yerine getirdiğini düşünüyorum.					

ÖZGEÇMİŞ

1. KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı: Eda KARATAŞ

Doğum Tarihi: 26.09.1989

Doğum Yeri: Seyhan/Adana

E-posta Adresi: edakarats02@gmail.com

2. EĞİTİM BİLGİLERİ

Lisans: Sinop Üniversitesi Fen Bilgisi Öğretmenliği

Y.Lisans: Sinop Üniversitesi Disiplinlerarası Çevre Sağlığı

3. İŞ DENEYİMİ

2015 Kasım: Sinop Final Dershanesi